

PLANINSKI

U E S T N I K

3
2017

TEMA MESECA

S pionirji turnega smučanja

Z NAMI NA POT

Turno smučanje v zahodnih Karavankah

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 770350 143400 8

3,90 €

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

Bine in Nada Mlač
Vodnik po karnijskih feratah

Karnijske Alpe, italijansko Alpi Carniche (tudi Carnice), nemško Karnische Alpen, so veriga skalnih vršacev med Avstrijo in Italijo. Vrstijo se v smeri vzhod–zahod, na jugu jih omejuje reka Bela (Fella), na severu Zilja, v pokrajini Veneto, torej na zahodu, reka Piava in na vzhodu Ziljica. Njihova celotna dolžina znaša nekaj več kot sto kilometrov, ležijo pa med krajema San Candido (Innichen), Cadore in Trbiž.

288 strani | 130 x 210 mm | šivano | broširano

CENA: V času od 15. 3. 2017 do 15. 4. 2017 lahko *Vodnik po karnijskih feratah* kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: **19,95 €** (redna cena: 39,90 €).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

ZAKAJ ZEMLJEVID IN VODNIK PZS?

- Z nakupom prispevate sredstva za obnovo in vzdrževanje planinskih poti.

- Nazoren prikaz gora na papirju z informacijami o poteh, kočah, turnih smukah, plezališčih, naravnih in kulturnih zanimivostih, brezpotjih ...

- Stalno preverjamo stanje na terenu in informacije redno posodabljam.

- Zemljevidi in vodniki pokrivajo vsa slovenska hribovita območja.

- Izbirate lahko med klasičnimi papirnatimi in novimi plastificiranimi zemljevidi.

- Sistematični in grafično prenovljeni vodniki so prava izbira tako za začetnike kot za izkušene planince.

SREČNO IN VAREN KORAK!

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
117. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com
www.pvkazalo.si
www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,
Sonja Čokl

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

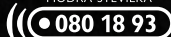
NAKLADA: 4600 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na
elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.
Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave,
krajsanja, povzemanja ali delnega objavljajanja nenaročenih
prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in
prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno
mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih
delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

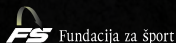
Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali
po telefonu **080 1893** (24 ur na dan).

MODRA ŠTEVILKA

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572,
odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR,
63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani
PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino
Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca
po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari
naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra
za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Caroline Ciavaldini v plezališču Quarrymann Slates v
Walesu Foto: Ricky Felderer

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja
vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti,
ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in
možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno
subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu
lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro.
Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne
moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne
poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Foto: Matjaž Milavec

Kam gre smeh

"Otroci se zasmеjejo približno stokrat na dan, odrasli pa le še kakih petnajstkrat. Nekje vmes nas smeh mine, pravi raziskava. Starostniki niso obravnavani kot posebna kategorija, toda iz lastnih izkušenj bi rekel, da se padajoča smejalna krivulja z naraščajočo starostjo nadaljuje. So pa seveda velike medsebojne razlike. Zadnje dni sem malo opazoval po domu, in od tistih, ki jih redno videm, se jih pet že tri dni ni zasmеjalo. Druga skrajnost so štiri dame, ki se zelo pogosto smejejo. Tako pogosto in za take malenkosti, da ti začnejo parati živce, ko postaneš pozoren. /... / Zdaj skušam šteti, kolikokrat se sam zasmеjem. Bilanca po eni uri čajanke in eni uri biljarda: trikrat sem se zasmеjal (na glas) in zbral nekje med deset in petnajst nasmeškov. Ni slabo." Odlomek iz trpko hudomušne knjige Skriti dnevniki Hendrika Groena, starega 83 in ¼, Jadrana Krta za tretje življenjsko obdobje, ne bi mogel biti boljši uvod v razglabljanje o tem, kar me gloda že nekaj časa – namreč tisto, da nas nekje vmes smeh mine. Kar sem seveda opazila tudi sama.

Nekoč sem bila del "sila vesele alpinistične družine", kakor je plezalsko klapo v uvodnem predavanju alpinistične šole, v katero sem se vpisala kot še ne polnoletna najstnica, označil njen vodja. Ne vem, zakaj sem si to njegovo izjavo zapomnila, morda je zvenela kot mikavna obljuba zabavnih dogodivščin med plezalnimi polbogovi, do katerih smo nekateri *gušterji* vsaj na začetku gojili strahospoštovanje. Če me spomin ne vara, je v mojih plezalnih dnevnikih nekje res zapisan stavek, ki izraža silno navdušenje nad sproščnim ozračjem v alpinistični sredini. Smejali smo se, tako se mi vsaj zdi danes, zares veliko, saj se je vedno našel kakšen zabavljač, ki je z iskrivimi dovtipi držal pokonci celo družbo in skrbel za prešerno vzdušje.

Alpinistične kroge sem, ko me je življenje utirilo v davkoplačevalske vode in mi namenilo še vrsto drugih vlog, postopoma zapustila, in zdi se, kakor da je z oddaljevanjem od dolgoletnega načina življenja počasi med prsti polzela tudi njegova sproščena in smeja polna plat. Saj ne, da bi poslej hodila po svetu le z mrkim obrazom, a vseeno sem sčasoma malce pretresena ugotovila, da se nekam sumljivo hitro najdem v naslednjih rimah izpod peresa Miž (no, ne ravno kot muza ...): *Moje muze, dobre muze, / kam ste se izgubile, / ste se čisto polenile, / ste pod težo se zlomile? So vas leta poredila, / so vam deca sok izpila, / dedci polomili krila, / vas posoda je pomila?* Na to je skoraj odveč vprašati *Kje so iskricе v očeh? Kam izginil je vaš smeh?* ...

Smeh torej z leti očitno postaja redka dobrina. Ne gre misliti, da na določeni točki življenja ne znamo več razpotegniti obraza v nasmeh ali nimamo več razloga za smeh, bolj se dozdeva, kakor da se v vrtincu tisočerih vsakodnevnih obveznosti sploh *nimamo časa* več toliko smejeti. Če je smeh pol zdravja, potem se nam slabo piše.

Kdaj ste se nazadnje od srca nasmejali? Vesela sem, da se vsaj občasno dobimo z nekaj velikimi šaljivci, ki tako rutinirano duhovičijo, da jim srednje nadarjeni "humoristi" ne sežemo niti do gležnjev. Kar tekmujejo med seboj, kdo bo prej razdril naslednjo močno. Vedno uživam v njihovi družbi, kajti smeh do bolečih trebušnih mišic, solz in pojemajoče sape je zagotovljen. Poznam pa tudi nekaj ljudi, ki se skoraj *vedno* smejejo na tak način. In čeprav so s tem blizu kategoriji tistih štirih dam iz uvoda, jim na neki način zavidam njihov bučni smeh za skoraj vsako malenkost. Še vedno bolje to kot pa štetje nasmeškov ... Čeprav – naj me vrag, če ne bom tudi sama kdaj naredila take statistike ...

Mateja Pate

UVODNIK

1 **Kam gre smeh**

Mateja Pate

S PIONIRJI TURNEGA SMUČANJA

4 **Kje so nedolžne bele strmine?**

Dejan Ogrinec

S PIONIRJI TURNEGA SMUČANJA

6 **Turna smuka nekoč**

Rado Kočevar

S PIONIRJI TURNEGA SMUČANJA

11 **Iz spominov planinca**

Srečo Klemenc

KOLUMNA

16 **Planinska etika**

Marijan Lačen

INTERJUJ

17 **Caroline Ciavaldini**

Martina Čufar Potard

DOLOMITI

22 **Teden presežkov naravnih lepot**

Anita Krivec

KOLUMNA

28 **Kdaj, če ne zdaj**

Zdenka Mihelič

JUBILEJ

30 **Barasab**

Damijan Meško

INTERJUJ

32 **Tone Škarja, 80 let**

Vladimir Habjan

Z NAMI NA POT

35 Turno smučanje v zahodnih Karavankah

Mojca Stritar Kučuk

VISOKA DAUPHINEJA

43 Teden prečenja na smučeh

Breda Pirc

PLANINSKA DOŽIVETJA

50 Stezosledec z osme rejde

Mira in Miran Hladnik

PLEZANJE V KANADI

53 Lovki na slapove

Marija Jeglič

DRUŽINSKA ZGODBA

56 Že pred rojstvom na očaku

Samo Rugelj

GORSKO REŠEVANJE

58 Veliko intervencij

Irena Mušič Habjan

NASVET

62 Pasivna zaščita pred podhladitvijo

Damjan Slabe

FILMSKI FESTIVAL

64 Tretji človek Roberta Schauerja

Mire Steinbuch

GORSKO CVETJE

66 Roža, ki dvigne srčni utrip

Ivan Premrl

UTRINEK IZ PRETEKLOSTI

68 Svojevrsten jubilej

Srečko Pungartnik

GEO IZLET

70 Kaj je črnega na Črni prsti?

Boštjan Rožič,
Petra Žvab Rožič

PORTRET

71 Pisati o svojem hobiju

Petra Zupet

MINIATURA

72 Smetarji v Himalaji

Jani Bele

73 NOVICE IZ VERTIKALE

74 ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

75 LITERATURA

77 PLANINSKA ORGANIZACIJA

79 NOVICE

79 SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

80 TRIGLAUSKI NARODNI PARK

USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI

Kje so nedolžne bele strmine?

Nostalgija v belem

Ko besede Rada Kočvarja ali Sreča Klemenca prodrejo v moderno zavest in dušo človeka, prenasičenega s tehnologijo in opremo, se ta ob stalnem pomanjkanju časa začudi. Temu, da je imel nekdanji Rado, ki je sicer še vedno prav tak, neomajno voljo in otroško radoživost iskanja poti po gorah s smučmi. Če dobro pomislimo, s kakšnimi napori in ovirami se je spopadal in koliko odrekovanja je bilo treba za to, lahko zapišemo, da tega danes ni več, čeprav imamo vse. Odlične avtomobile, ure, super hrano, ultralahko opremo. Vsaj jaz – tri pare smučmi imam samo za turno smučanje. Kajti že po nekaj prebranih vrsticah izpod prstov piscev dveh člankov o turnih smukah nekoč me je prešinilo vprašanje, kje in kdaj sem izgubil otroškost, ki jo boste razbrali iz vrstic omenjenih avtorjev.

Spomin mi je poletel v čas izpred dveh desetletij in pol, ko sem po idejah prvih oračev snežnih ledin kdaj zavil tudi onkraj visokih gora, med zasnežene obline temnih smrekovih gozdov, kamor me je pognalo še bolj staro pisanje. V starih izvodih *Planinskega vestnika* sem namreč našel opis, kako so drenovci turo začeli na Drenovem Griču pri Ljubljani in končali na Vrhniku, ko so se podali po verigi Škofjeloškega gričevja. Odličen opis starih časov se je bral kot grenlandska avantura.

Po njihovih sledih sem se odpravil, ko je bilo v gorah preveč plazovito ali ozračje gorovij preveč temačno. Odločil sem se recimo za prečenje Golte–Raduha z vmesnim spanjem v šotoru, za prečenje Snežnika, šel

Tudi takole gre.
Foto: Dejan Ogrinec

v kočevske gozdove in v *Polhograjce*, da ne omenjam še drugega. Seveda se mi tega ni dalo početi s turnimi smučmi. Zdele so se mi pretežke. Pa tudi zato, da v slogu starih mojstrov malce potrpi in preverim svoje smučke sposobnosti, sem raje uporabil pohodne tekaške smučmi in nizke usnjene čevlje. A mislim, da sem bil s svojo opremo še vedno na boljšem. Lažja je bila.

A nečesa nisem več našel. Tistega duha po dimu iz dimnikov kmetij, od konj zgaženih kolovozov, kaj šele škripavčka. Ta mi je pobegnil iz steklenice ali pa sem bil že preveč moderen, lahek, hiter, časovno omejen ...

A če pustimo moje doživljanje zasneženih strmih in manj strmih pobočij in se ozremo na preteklost turnega smučanja pri nas, ne moremo mimo možakov, povezanih v neuradno ekipo pod imenom Drenovci, katere ime izhaja iz čvrstega, nezlomljivega dreva. Prvi drenovci, Pavel in Jože Kunaver, Rudolf Badjura in Ivan Tavčar, so dobili smučmi leta 1910 in začeli pohode z njimi v okolici Ljubljane. Nato so se podali v Polhograjsko sredogorje. Od tam so opazovali Kamniške Alpe, ki so jim postale naslednji cilj. Prva sta bila Velika planina in Krvavec. Drenovec Bogumil Brinšek (Bogo), ki ni bil smučar, je družini vestno sledil s fotoaparatom. Pozneje je odlične fotografije s smučarskih tur prispeval še Jože Kunaver in svoja doživetja so tako lahko prikazovali meščanom na predavanjih s "skioptičnimi slikami". Tudi tednik *Sport* je po prvi svetovni vojni objavljaval številne fotografije drenovcev na smučeh. Leta 1914 je Rudolf Badjura organiziral tečaj smučanja, ki je bil namenjen planincem, lovcem in gorskim vodnikom.

Sivi volk, to je bilo taborniško ime Jožeta Kunaverja – imel sem ga čast spoznati – je prelepo predstavil zimsko gorsko pokrajino, ki so jo odkrivali: "Vse lepote in veličine tega prizora ni mogoče opisati z besedami.

To je doživetje duše." Podobno zvenijo besede Norvežana Fridtjofa Nansena, ki je znan po prvem prečanju Grenlandije na smučeh: "Ni je večje osvežitve telesa in duha, kot je smučanje, ko ti veter okoli ušes odpihne vse tegobe iz glave ..."

Glede na današnjo modnost turnega smučanja pa je zanimivo, da ga Planinska zveza Slovenije ni podpirala ne pred prvo svetovno vojno ne po njej, ampak je tradicionalno zagovarjala čistost gorništvu in plezanja. Zato so planinci in smučarji ustanovili ekskluzivno združbo Turistovski klub Skala, v katero ni mogel vstopiti kar vsakdo. "Lokalne" podružnice T. K. Skala so ustanovili še v Bohinju in na Jesenicah – od tod tudi nastanek koč na Voglu.

Morda je zanimiva tudi zgodba dr. Janeza Kanonija, člana T. K. Skala in znanega ljubljanskega psihiatra. Vojsko je služil leta 1930 na meji Kraljevine Jugoslavije in Albanije v vasi Ničpur tik pod Korabom. S seboj je vzel smuč, ki so mu tam prišle nadvse prav za smučarske ture na višinah pindskega visokogorja, in pretežno albanski živelj je tako prvič videl smučarja v živo.

Po znanih podatkih je bil prvi tečaj turne smuke leta 1952 ali 1953 pri Triglavskih jezerih, organizirala pa ga je Univerza iz Ljubljane za študente. Vodil ga je učitelj smučanja, gornik in alpinist, študent medicine Ivo Valič iz Preddvora pri Kranju. Ko je tudi Planinska zveza Slovenije v drugi polovici petdesetih let prepoznala koristnost uporabe smuč, so številni njeni člani začeli spoznavati skrivnosti turnega smučanja in vodenja skupin v hribe pod vodstvom učitelja smučanja Bojana Hrovatina. Hrovatino je po-

magal kmet in pozimi učitelj smučanja iz Podnarta Jože Bešter. Tečaji so bili večinoma v koči na Planini na kraju na Komni, pravi izjemen poznavalec smučanja in kronist Aleš Guček.

Tako nekoč. Pa danes? V nas ta način obiskovanja zasneženih gora še prižge tisto iskrico v očeh in vzbudi občutek vetra v laseh?

Zdaj, ko je turno smučanje množično zasejano ne samo med planince, alpiniste in tekmovalce v turnem smučanju, ampak tudi med tiste, ki bi morda smučali alpsko, a nimajo za dnevne karte na smučiščih, pa med one, ki stalno iščejo novosti ter adrenalin, in, jasno, moderne ubežnike od neprestano prisotnega mestnega stresa ter seveda med vse, ki so radi "v trendu", in to je zdaj pač trend, resnično pogrešam nekdanjost.

Doživel sem samoto, ki je danes ni. Doživel sem srečanja, ko smo se razveselili drug drugega. S srčno toploto sredi tistih samotnih, mrzlih, pobeljenih dolin gora. Doživel konce tedna, ko nisem videl niti gazi, kaj šele osebe.

Vem, tole se bere pikro, zajedljivo. A tako ne pišem zaradi svoje pregažene življenjske poti, ampak ker ne vem, kaj – vsa oprema, delovni tempo, pretirana tehnologija ali moderna gneča ob koncih tedna – mi je vzelo otroškost, kakršno najdemo v Radovih in Srečevih besedah.

A naj končam pozitivno. Tudi če je ne najdete med sto petdesetimi nedeljskimi naskakovalci Begunjsčice, še vedno obstaja. Še so bela pobočja, še so zasnežene doline, le ne iščite jih na medmrežju, ampak sledite poti svojega srca. ●

*Po poteh
začetnikov
Foto: Dejan Ogrinec*

Tako smo začeli

Turna smuka nekoč

Še v predšolski dobi sem prve smučine oral na pobočjih Fruške gore. Vrstniki so me čudno gledali, ko sem se spuščal tam, kjer danes stoji moderen sanatorij, tik nad tedanjo žandarmerijsko šolo v Sremski Kamenici. Smučič mi je prinesel "Miklavž" iz Slovenije. Bile so navadne lesene, tiste z "rilcem" spredaj in z jermeni namesto vezi, brez robnikov. Z njimi sem nadaljeval v Ljubljani leta 1941. Toda veselje ni trajalo dolgo.

Italijanski okupatorji so nam začeli smučič pobirati, pa sem jih raje (s težkim srcem) razžagal. Prvo zimo po osvoboditvi 1945 sem se z novimi podobnimi spuščal po pobočjih Rožnika, že naslednjo pomlad pa sem se z njimi odpravil na Krvavec. Z vlakom do Kamnika in nato mimo vasi pod sv. Primožem do Jezerc, kjer sem prespal kar "na črno" v senu nekega pastirskega stanu. Naslednji dan sem se spustil z vrha Krvavca v Tihodolno, se od tam še enkrat povzpela na vrh in napravil nekaj zavojev. To je bila moja prva turna smuka.

Po naključju sem prišel do prvih smučič z robniki in diagonalnimi vezmi. Bilo je na začetku petdesetih let. Reševalci smo sodelovali na raznih smučarskih prireditvah in na Vršču je bilo študentsko prvenstvo v alpskih disciplinah. Ob zaključku je zapadlo precej novega snega. Ko smo se po njem kobacali v dolino, so mimo nas elegantno drsli smučarji. Novo spoznanje: h gorniški opremi spadajo tudi primerne smučič.

Krvavec je bil za smučanje najbližji. Ker je bil dostop iz Kamnika dokaj zamuden in dolg, smo se odločili za prevoz s kolesom. Pancerjev takrat še ni bilo, pa smo kolesa poganjali kar v gorskih čevljih in z njimi tudi smučali. Nove smučič sem preizkusil pri spustu z

Velikega Zvoha. To je bilo popolnoma nekaj drugega kakor prej z jermeni. Smučič so bile nemške, vojaške. V nekem skladišču jih je izvohal Ivo Lukanc, tedanji funkcionar pri Planinski zvezi Slovenije (PZS). Veliko so mi pomenile in v zimskem in pomladanskem času so postale nepogrešljive. Poleg smučič smo iz nekdanjega nemškega vojaškega skladišča dobili tudi "pse", posebno kožo, ki smo jo pri vzponih pritrdili na drsno ploskev.

Hochschwab in Dolomiti

Ob koncu leta 1950 smo s smučič obiskali tuje gore. V božičnih dneh smo šli najprej na Osojščico, 1909 m, Gerlitz nad Osojskim jezerom. Takrat sem se pr-

Levo: Rado Kočevar in Ivo Lukanc pri koči Antonio Locatelli
Arhiv Rada Kočevarja

Desno: Jože Govekar - Jozva in Silvo Vidmar v Tamarju
Arhiv Rada Kočevarja

vič peljal z žičnico. Ker smo zamudili zadnjo vožnjo za vrnitev, smo se ponoči kar s smučmi zapeljali v dolino in ujeli zadnji vlak za Beljak. Prespali smo v topli čakalnici in naslednji dan odpotovali na avstrijsko Štajersko, a smo imeli smolo, saj je vse tri dni snežilo. Šele v Lienzu, kjer smo prenočili v nekem mladinskem domu, nas je obsijalo sonce. Za prestop meje z Italijo nismo imeli vizuma in Ivo se je spet znašel. Na tamkajšnji občini nam je preskrbel tridnevno turistično prepustnico in naslednji dan smo že bili na poti v Dolomite. Na topliškem polju smo izkoristili ozkotirno železnico, ki je takrat še vodila do Cortine D'Ampezzo, in zagledali prve veličastne vrhove. Tri Cine smo prvič videli, ko smo se s postaje Carbonin vzpenjali proti jezeru Misurina. Nepozaben pogled. Kako borno smo bili takrat opremljeni! Navdušenja pa ni manjkalo. Večkrat smo se v pršiču zapeljali do Treh Cin in občudovali navpične stene. Nepozabna pa je ostala vožnja z baklami opolnoči na silvestrovo 1951 proti Auronzu. Bilo nas je kakih dvajset.

U Kamniških

Leta 1951 smo s smučmi že pogosteje obiskovali primerne kamniške vrhove, posebej okoli Korošice in bivaka pod Skuto. Na Malih podih in Žmavčarjih je bil sneg najbolj primeren in varen v pomladanskem času, na Korošici pa bolj ali manj vso zimo. Seveda so plazovi grozili povsod. Te nevarnosti smo se zavedali in usoda nam je bila naklonjena. V negotovih razmerah smo zelo radi obiskovali Krvavec, a tja so zahajali predvsem rekreativci in za nas ni bilo posebej zanimivo. Privlačno izhodišče za turno smuko pa je bila pot proti Kompoteli in Kalškemu grebenu. Za veliko noč sva se s prijateljem Pipo, kakor smo rekli Silvu Vidmarju, odpravila na Krvavec. Iz Ljubljane sva odšla s kolesom. Ko sva prišla v kočo, pa sva bila v zadregi. Vse je bilo rezervirano za tekmovalce v veleslalomu. Tekmovalec Matevž Lukanc, ki me je poznal kot reševalca na tekmah, mi je predlagal, naj tekmujeva. Zastopala sva domače planinsko društvo in naslednji dan zasedla 20. in 24. mesto med profesionalnimi tekmovalci. Malo je k temu pripomoglo tudi slabše vreme, saj jih je bilo veliko diskvalificiranih, midva pa sva previdno pripeljala skozi vsa vratca. Na ta račun sva pozneje v svojem alpinističnem odseku slišala mnogo šaljivih pripomb. Ker je ponoči zapadlo precej novega snega, s turo na Kalški greben ni bilo nič, ostal pa je spomin na nepričakovano tekmovanje, edino take vrste.

Mozirske planine–Raduha–Korošica

Na najdaljši turi s smučmi me je spremljal študent geografije Fajgelj iz celjskega alpinističnega odseka. Vlak sva zapustila v Šmartnem ob Paki. Tisto zimo je zapadlo veliko snega in upala sva, da bo tura zanimiva predvsem zaradi dolžine in novih doživetij v drugačnih razmerah kot dotlej. S specialno karto in kompasom sva se znašla v zasneženih gozdovih pod Smrekovcem. Prenočila sva na prostem v zavetju igluja, ki

sva ga sama naredila. Znotraj je bila temperatura dve stopinji Celzija, zunaj pa okoli minus dvanajst. Naslednji dan sva dosegla Kočo na Loki in bila edina gosta oskrbnika Johana. Pa še midva sva kmalu odhitela naprej, saj sva komaj čakala na razgled z vrha Raduhe. Še istega dne sva se s smučmi spustila v Luče in potem nadaljevala navzgor čez Vodole na Korošico. Kočo sva dosegla pozno popoldne. Naslednji dan sva se s smučmi odpravila na Planjavo. Vreme je bilo kot naročeno, spominjam se malo vetra in nepozabne smuke na Petkove njive. Ostala sva še en dan in se povzpela proti Ojstrici. Nepozaben spust sva začela sto metrov pod vrhom. Zaradi pooblačitve sva nadaljevala proti Presedljaju in potem naprej po gozdu do Kamniške Bistrice. Še pravočasno sva ujela zadnji vlak za Ljubljano. Šest dni je trajal "veliki pohod" od Šmartnega ob Paki, trikrat sva prenočila v koči in enkrat bivakirala v gozdovih Smrekovca. Čez leto dni sem bil že tretjič na Raduhi. Takrat sva se z znancem iz Celja spustila na severno stran čez Grohat. Bilo je pozno spomladi. Na vrhnji strmini je grozil plaz in pred spustom sva ga sprožila z vrha. Najprej je bil majhen, kmalu pa je prerasel v uničujočega. Česa takega še nisem videl. Šele ko se je pobočje umirilo,

*Rado na vrhu Raduhe
Arhiv Rada Kačevarja*

*Pod veliko smreko sva obesila plastično vrečo, ki je segala do snega, in napol prespala mrzlo februarско noč.
Arhiv Rada Kačevarja*

*Od leve: France Zupan, Jože Govekar, Jože Mulej, Dane Škerl, Marjan Keršič, Miha Verovšek in Evgen Vavken
Arhiv Rada Kočevarja*

sva se nekaj prvih sto metrov v ravni črti spustila peš in si nato na položnejšem znova pripela smuči. Plaz me je odnesel samo enkrat, leta 1946, in potem nikoli več. Kakor v plezanju sem tudi pri smučanju skušal vedno dati prednost previdnosti. Predvsem temu se imam zahvaliti, da nisem nikoli imel nezgod.

Korošica in zimski alpinistični tečaj

Planinsko društvo Celje je svojo postojanko delno oskrbovalo tudi v zimskem času. Turna smuka med Planjavo in Velikim vrhom nad Robanovim kotom je bila vedno posebna atrakcija, sploh v pomladnih mesecih – seveda v času, ko niso grozili plazovi. Oskrbovana koča na Korošici je bila primerna za zimske alpinistične tečaje. Komisija za alpinizem pri PZS, kjer sem nekaj let tudi sam sodeloval, je priredila nekaj tečajev, poleg zimskih tudi plezalne v poletnih mesecih. V spominu mi je ostal zimski tečaj leta 1951, ki ga je vodil Vinko Modec (starejši alpinist iz predvojne dobe). Bilo nas je okoli trideset. Inštruktorji smo bili v glavnem mlajši alpinisti. V zimskem času smo med drugim vadili tudi reševanje iz snežnih plazov in

*V zavetju pod vrhom Kanina, kjer je bril veter. Tečaja so se med drugimi udeležili tudi Igor Levstek, France Avčin, Mitja Kilar in Joža Čop (2., 3., 4. in 6. z leve).
Arhiv Rada Kočevarja*

Marjan Perko iz Trziča je zato zraven pripeljal svojega lavinskega psa.

S smučmi v Julijcih

Leta 1951, ko je zapadlo veliko snega, smo ljubljanski gorski reševalci odšli na Primorsko. 18. februarja zvečer smo se z vlakom odpeljali proti Mostu na Soči. Ker je bila proga skozi Jesenice in Gorico zaprta, smo se na cilj pripeljali skozi Sežano. Že na zadnji postaji smo opazili meter snega, kar je bilo v teh krajih nenavadno. Okrajni ljudski odbor nam je takoj priskrbel prevoz s tovornjakom do Tolmina, od tam do Kobarida pa smo nadaljevali kar na smučeh. Naslednji dan so se nam na poti na Livške Ravne pridružili še nekateri domačini in minirali smo plaz, ki pa se ni hotel sprožiti.

Ostali smo še en dan, nato pa zaključili. Medtem ko so se drugi domov vračali z vlakom skozi Sežano, sem šel raje skozi Trento in Vršič v Kranjsko Goro in od tam z vlakom domov. Do Bovca sem potoval s tovornjakom, ki je prevažal hrano. Spotoma sem videl uničujoče delo plazov. Plaz s Kanina je zasul neko domačijo. Otroka sta ostala živa, starše pa je zasulo. Izvedel sem, da so vaščanom pred dnevi iz letala vrgli nekaj zabojev s hrano, nekateri pa so bili veseli tudi zaboja s tobakom. Tam sem srečal Marjana Lavtižarja, ki me je napotil na občinski urad, kjer so mi dali potrdilo, da sem se lahko brezplačno z vlakom vrnil domov.

Kanin

France Avčin nam je svetoval, naj ga obiščemo, saj so pri njih lepa pobočja za smuko, in tako smo v PD Ljubljana - Matica organizirali enotedenski tečaj zimskega reševanja. Nekateri smo nato z Avčinom nadaljevali pot v Lepeno in naslednji dan mimo Bogatina na Komno in v Bohinj. Tu sem spoznal razsežnosti zimskega triglavskega sveta in pozneje me je vedno bolj mikal.

Privlačen svet med Komno, Bogatinom in Dolino Triglavskih jezer

Tam sem bil večkrat. Prvič v Koči pri Triglavskih jezerih, ko smo imeli zimski tečaj novoustanovljenega študentovskega PD. Zaradi nevarnosti plazov smo večinoma smučali kar na bližnjih vzpetinah, a na koncu smo vseeno imeli dva zloma noge. Takrat še ni bilo akijev (reševalnih sani) in smo morali improvizirati, tako da smo speli dva para smuči. Z vrvmi so jih spredaj vlekli štirje, zadaj pa varovala najmanj dva smučarja. In tako do Komne in nato navzdol do Koče pri Savici. Tako smo na koncu tečaja izvedli še nepredvideno reševalno akcijo.

Posebno zanimiva je bila poizvedovalna reševalna akcija marca 1955. Z Janezom, sinom znanega gorskega vodnika Hanze (v Prisojniku se po njem imenuje zahtevna zavarovana pot), sva se s smučmi odpravila za pogrešanim planincem, ki je odšel na pot s Sedmerih jezer proti Triglavu. Tridnevna akcija ni bila uspešna. Nekaj let pozneje sem kot gorski vodnik vodil skupi-

no Angležev celo do Krnskega jezera. V tednu lepega vremena in snega smo presmučali strmine med Podrto goro in Dolino Triglavskih jezer. Nepozabne triglavske smuke so organizirali Jeseničani. Tu je imel pomembno vlogo Janez Krušič. Prenočevali smo v Staničevi koči in na Kredarici. Start je bil na Kredarici, cilj pa nekje nad Krmo, odvisno od snežnih razmer. Tu smo se srečevali alpinisti vseh generacij.

Alpinisti smo kot inštruktorji sodelovali na orožnih vajah JLA. Izhodišče smo imeli na Pokljuki, kjer smo bili nastanjeni v vojašnici, presmučali pa smo vsa pobočja od Viševnika do Uskovnice. Najprej po gozdovih, potem pa tudi više. Vzdušje med vojaki v hribih je bilo bolj življenjsko kakor tisto v mestnih vojašnicah. Tudi komandant Lušina je bil navdušen smučar in planinec. Ne bom pozabil prizora, ko smo se vzpenjali po zadnji strmini na Viševnik. Smučiči smo pustili nad gozdno mejo in vojaki so se navezali. Kar naenkrat pa se je z vrha spustil na smučeh Lušina v lepih elegantnih zavojih in vojak poleg mene je vzkliknil: "Jao, majko, što me rodi, kad ču ovo znati ja?"¹ Ko smo se vračali z Uskovnice, so od hotela na Pokljuki vojaki nadaljevali po cesti na Rudno polje, inštruktorji pa smo se ustavili ob kavici. Včasih, če smo bili pozni, je po nas prišel džip. Prijeli smo se za vrh, privezani nanj, in potem je bila vožnja na smučeh drugačna od tiste v gozdovih.

Davos

V tujino smo redko zahajali zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, potnih dovoljenj in vizumov, a vseeno se spominjam dveh dogodkov iz petdesetih let prejšnjega stoletja: mednarodnega tekmovanja v reševanju na snegu v Davosu in mednarodnega tečaja zimske alpinistike v Silvretti na Tirolskem. V Davosu smo se tri ekipe (Jesenice, Ljubljana in Kranjska Gora) peljale z vlakom. Z Lavtizarjem sva zastopala kranjskogorsko postajo GRS.² Naša naloga je bila oskrbeti ponesrečence in jih varno pripeljati do prvega dosegljivega prometnega sredstva. Ocenjevali so tri prevoze, ki so se razlikovali po dolžini in zahtevnosti proge. Posebna komisija je ocenjevala pristop do ponesrečenca, nudenje prve pomoči in potem seveda ves transport do ciljne točke v dolini. Na cilju je bil še zadnji pregled. Prvi dve progi sta bili lažji in seveda krajši. Če si uspešno prevozil obe, je sledil podoben postopek z najvišje točke, 2844 metrov visokega Weissfluhgipfla. Po treh dneh so naše ekipe prejele zlato kolajno.

V prostem času smo smučali na prostranih in urejenih smučiščih. Iz Davosa smo se najprej dvignili z gorsko železnico na 2662 metrov visok Weissfluhjoch, nato pa z gondolo na sam vrh, visok 2884 m. Smučarske proge so se končale v dolini proti Klostersu, od koder je stalno vozil avtobus ali kombi do spodnje postaje železnice v Davosu. Najlepši in obenem najdalj-

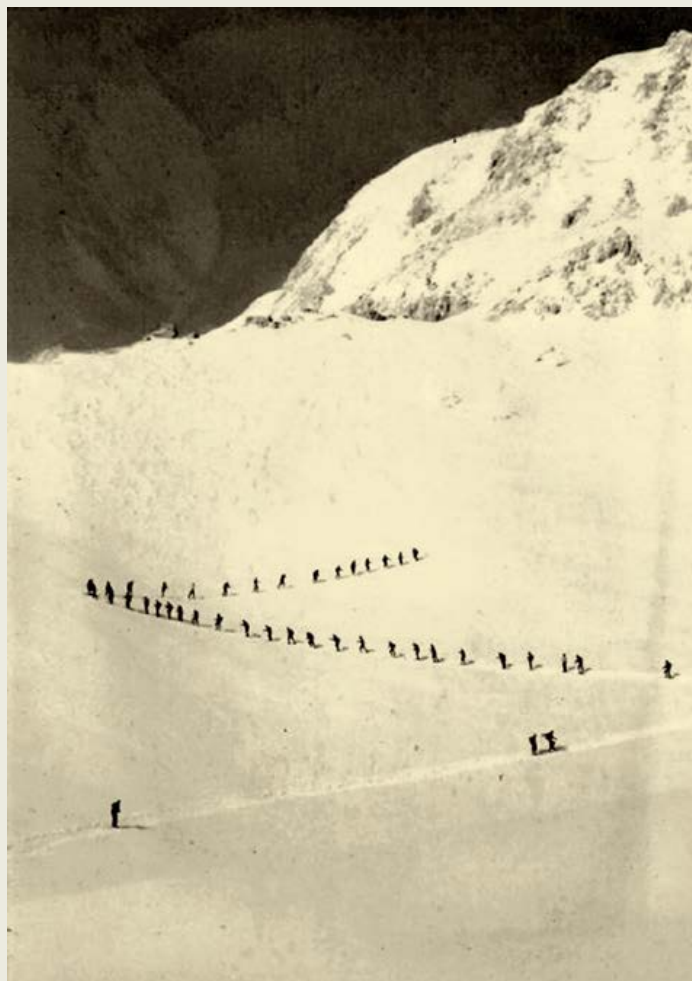
ši, kar dvanajstkilometrski, pa je bil spust v sam Klosters. Podobne smuke še nisem doživel.

Leto prej je Deutscher Alpenverein³ na Wiesbadener Huette v Silvretti na Tirolskem priredil enotedenski tečaj zimskega alpinizma. Sodelovali so znani mednarodni strokovnjaki, med katerimi je bil tudi Mariner (znan po opremljenosti za gorsko reševanje). PZS me je poslala tja, ker sem doma sodeloval na številnih plezalnih tečajih. Spoznali smo kar nekaj novih stvari, predvsem, kako uporabljati smučiči na ledenikih in str-

Srečanje s Stanetom Belakom - Šraufom v šestdesetih letih na Kredarici
Arhiv Rada Kačevarja

Vzpon na Srenjski preval in spust proti Uskovnici
Arhiv Rada Kačevarja

³ Nemška planinska zveza.

¹ Joj, joj, mama, ki si me rodila, kdaj bom tudi jaz znal tako?

² Gorska reševalna služba.

Plezanje po grebenu na vrh Piz Buina
Arhiv Rada Kočevarja

Popolnoma drugačna turnosmučarska oprema kot nekoč - gore pa ostajajo enake.
Foto: Miha Pavšek

mih pobočjih, kako reševati iz ledeniških razpok in še marsikaj. Bilo je lepo vreme in na smučeh smo prekrizarili številne ledenike ter navezani smučali mimo snežnih razpok. Od vzponov je bil najbolj zanimiv

Aleš Kunaver in Rado Kočevar v Davosu
Arhiv Rada Kočevarja

tisti na Piz Buin. Tritisočak je na koncu kar strm in na vrhu sva stala samo dva. Obenem je na vrhu tudi tromeja treh dežel in dveh držav (Tirolska in Vorarlberg v Avstriji in Engadin v Švici). ●

Iz spominov planinca

Samotna Korošica

Sredi januarja, v najhujši zimi, ko nihče ni mislil na visokogorje, me je Vanč nagovoril, da bi šla v planine, in dodal, da lahko vzameva še koga s seboj. Tisti, ki se niso pustili nagovoriti, so imeli delno prav, čas ni bil pravi za to, toda Danila¹ in mene je pridobil in dogovorili smo se za Korošico.

Iz Kamnika smo se v jutranjem mraku vzpenjali ob potoku Kamniške Bele proti Presedljaju. Nahrbtniki so bili polni plezalne opreme in hrane za teden dni. Čeprav so naletavale le drobne snežinke, je bilo snega vedno več. S smučmi na nogah nismo več mogli naprej, strmina je bila prevelika. Povezali smo jih, dali na ramena in si pri hoji pomagali s smučarsko palico v roki. Ponekod se nam je udiralo tako globoko, da smo smučmi vrgli počez predse in se iz snega potegnili nanje, jih ponovno zalučali predse in tako naprej. Čas je tekkel, začelo se je mračiti, sneženje je ponehalo, mi pa smo imeli občutek, da se prestopamo na mestu. Kljub noči je bila vidljivost zadovoljiva in Vanč je menil, da smo na pravi poti. "Držati se moramo levo, kajti desno, kjer je pot na Korošico, je plaz pred desetimi leti pokopal Ernsta, prejšnjega oskrbnika koč,

tam zgoraj pa nekega alpinista," naju je poučil. "Podnevi se vidi križ. Tisto zimo je bilo veliko snega. Urejat je šel zimske markacije, ker je pričakoval skupino gostov. Našli so ga po naključju, ker je njegov pes hodil po plazu."

Bili smo že nad gozdno mejo, ko je sneg postal trdnjši. Ponekod je bil zbit od vetra in udiralo se je vedno manj. Na noge smo si pripeli smučmi in šlo je laže. Kot da se v prehitrem odvijanju filma prebujata dan, se širila čarobna svetloba: mešanica blede modre in rumene barve, ki bi v akvarelu dala zeleno, a se ni pomešala kot vodenke, temveč se je razširila v močno mesečino. Hodili smo po zgornjem robu oblakov. Beli vrhovi vsenaokrog, nad njimi nebo z redkimi, a

¹ Danilo Škerbinek - Lilo

Srečo Klemenc
na grebenu
Ojstrice
Arhiv Sreča
Klemenca

Danilo Škerbinek - Lilo
pri vaji zaustavljanja s
cepinom
Arhiv Sreča Klemenca

velikimi zvezdami, med njimi pa svetel mesec. Molče smo obstali. "Manjkajo samo še angeli," je spregovoril Vanč. "Pred nami je Dedec," je dodal. "Predlagam, da gremo levo proti Srednji Babi. Sneg je gotovo dobro zbit. Po poti se nam bo udiralo vse do Korošice."

In smo šli. Bliže smo prihajali sedlu, trša je bila površina in hodili smo le še po robnikih smučih. Če bi pritisk nanje popustil, bi nas spodneslo in bi se ustavili bog ve kje spodaj na prehojeni poti. Prišli smo na sedlo. Druga stran je bila tako prepadna, da so bile konice smučih v zraku, ko smo pogledali v kotlino Korošice. Pod njimi je bila očitno vse do ravnice kotline, v kateri je kočica, stena zbitega snega. Tukaj dol moramo. Morali bi sneti smučih, jih pritrčiti na nahrbtnik, obuti dereze, se navezati in se varovani s cepini spuščati drug za drugim v globino. Toda sneg ni bil pomladno trden. Bil je svež, le od vetra zbit, in pri padcu cepin ne bi vzdržal sunka. Varovanje bi bilo pomirljivo, a lažno. Bili smo utrujeni in nikomur ni bilo do vseh teh priprav. Najraje bi legli in zaspali. "Koliko je ura?" je vprašal Danilo. Snel sem rokavico: "Nekaj čez drugo." "Bočno bomo drseli navzdol in zavirali z robniki," je rekel Vanč.

"Navezani," je dodal Danilo.

"Ne. Če eden zdrsne, potegne druga dva za seboj. Pazi samo, kako boš prišel čez rob. Potem bo šlo. Bodimo daleč narazen. Ne drsimo drug nad drugim. Če gornji zdrsne, bo odnesel še spodnjega."

Težko je bilo prestopiti rob, postaviti levo smučko v globino, zarezati z robnikom v trd, skoraj navpičen sneg in si napraviti stojišče, ki bo nosilo vso težo telesa, preden bočno zdrsneš v globino. Ko sem trdno stal, sem pogledal v mamljivo mesečno globino. Nato v steno Dedca pred seboj, čez katero teče še ne tako

dolgo nazaj prvič preplezana izredno težka smer, ki sta jo zmogla Cic in Rado Kočevar.

"Ne glej navzdol. Glej predse in počakaj, da bom dlje spodaj in pred tabo," sem rekel Danilu, ki se je pripravljal, da bo stopil za menoj. Počasi sem nagnil smučih z desnega na levi robnik in zdrsnil bočno navzdol. Lepo je drselo. Kot po plošči prevrnjene mize, strmi in gladki, sem drsel navzdol, previdno uravnaval hitrost in menil, da nisem več utrujen. Na kratko sem pogledoval v poledenele stene Dedca, osvetljenega z mesecem, pomikajočim se proti zahodu. Ozreti se za Danilom in Vančem je bilo prenevarno – lahko bi izgubil nadzor nad gibanjem. To se lahko zgodi tudi zaradi napete toge drže, sem pomislil in začel previdno zavirati. Nisem bil prepričan, ali je strmina postala položnejša ali sem se je navadil. Ustavil sem se. Pritisk na mišice je popustil in lahko sem mirno gledal v steno. Ponovno sem zdrsnil, in res je strmina popuščala – in popuščal sem lahko tudi jaz. Začel sem drseti naprej, prehajal v držo smučarja, postajal hitrejši in naredil prvi zavoj. Ozrl sem se in za nekaj trenutkov videl dve temnomodri silhueti. Potem sem usmeril pogled na strmino pred seboj. Tukaj ležijo poleti velike skale. Lahko bi me katera neusmiljeno ustavila. Začel sem vijugati in sprostila sta se duh in telo. Utrujenost je za kratek čas izginila in plaval sem skozi mesečino, dokler trenje ni ustavilo vztrajnosti mase. Stal sem in noge so mi govorile, da se ne premaknejo več. Ustavila sta se tudi Danilo in Vanč. Ne prav blizu. Nalsonila sta se na palice in povesila glavi. Kot jaz.

Kočica mora biti desno od nas. Z vrha je nismo videli. Verjetno je bila preveč zasnežena. Vanč se je vzravnaval in premaknil. Z Danilom sva mu brez besed sledila. Šlo je rahlo navkreber, a zame je bila strmina komaj obvladljiva. Mesečina se mi ni več zdela veličastna. Hotel sem samo še do kočice. Spet smo stali v rahlem puhastem snegu in videli le dve okni in nekaj zidu sredi velike snežne kope.

"Katero okno ni zaklenjeno, Vanč?" sem vprašal.

"Po moje desno," je odvrnil. Odpeli smo smučih in z Vančem sva se prikobacala do okna. Imel je prav. Okno je bilo zamrznjeno, a se je dalo odriniti. Smučih smo započili v sneg. Menda ga ne bo zapadlo še toliko, da jih bo pokril. Nebo je bilo zvezdnato. Potegnili smo nahrbtnike v notranjost in po njih iskali baterijske svetilke. V njihovi svetlobi smo se spustili v pritličje. Jedilnica je bila razmetana. Naokrog so ležale odeje, obveze, pomožne vrvice in opornice.

"To je od Celjanov," je rekel Vanč. "Reševali so Rejo,² ko ga je nedavno pod Škarjami zasul plaz. Gremo najprej po drva in zakurimo, da si natalimo nekaj vode, potem pa poiščimo petrolejke."

Goreti ni hotelo. Samo pri odprtih vratih peči so se pokazali plameni, oblizovali odprtino vrat in hlatali za kisikom. Bili so vedno krajši, dokler se niso umaknili med drva in počasi zamrli. Debel bel dim se je ovijal okoli naših glav, ko smo pihali v odprtino. Ne-

² Ivo Reja je bil z družbo na Korošici 29. novembra 1960.

kajkrat se je še zasvetilo – in nato tema.

"Dimnik ne potegne," sem rekel, in oba sta zlezla na streho, medtem ko sem že ves solzen še vedno pihal v štedilnik. Končno je zagorelo in zublji so se potegnili v kurišče. Danilo je v drvarnici našel dolg kol in prebil led v dimniku. Največjo skledo smo napolnili s snegom, odvzeli obročke s kurišča in jo postavili na odprt ogenj. Bili smo žejni. Iz jedilnice smo prinesli dve mizi v kuhinjo in si z odejami iz spalnic naredili ležišče.

Sredi noči sem slišal Vanča, kako je zlezal iz gnezda in se trudil po štedilniku, da bi obudil že skoraj ugaslo žerjavico. Kljub debeli volneni čepici in teži pokrival sem imel mrzel nos. Povlekel sem glavo v toplo luknjo kot želva v oklep in pomirjen, da bo še gorelo, zaspal. Ko sem se prebudil drugič, je bil nos prav tako mrzel in mrzlo je bilo tudi v prostoru. Zlezal sem iz oklepa odej, ponovil Vančev maneuver in zaspal. Tretjič me je prebudil Danilo. Lezel je izpod pokrival, godrnjal, da ne more spati, da je žejen in da je hladno. Vanč je prižgal svetilko: "Ura še štiri ni."

"Drv je zmanjkalo. Grem v drvarnico," je Danilo segel po bundi in odšel na hodnik, kjer so bila ob zasneženem vhodu zložena drva. Morda smo preveč utruje-

ni, sem pomislil in tudi sam zlezal na plan, vzel svetilko in posodo za vodo ter odšel v prvo nadstropje, da pri oknu zajamem snega. Zgoraj je bilo nekoliko svetleje kot spodaj. Odprl sem okno in pričakoval zvezdnato nebo, trčil pa v sneženo steno. Zamefelo nas je! Z roko sem sunil v sneg in pred menoj je nastala svetla luknja. Pogledal sem skozi jo. Snežilo je. Prav na gosto. Zajel sem snega, ga natlačil zvrhano čez rob posode, zaprl okno, odnesel skledo v kuhinjo ter jo postavil na štedilnik.

"Zunaj je dan. Sneži in ura je štiri popoldne," sem svečano oznanil.

"Siplje ga ko za stavo. Pripravimo se na prezimovanje. Odkopljimo kakšno okno, da bo svetleje, potem pa pospravimo jedilnico. Kaj veš, kako dolgo bomo tukaj. Morda do pomladi," je glasno razmišljal Vanč in pogledal Danila, ki je bil najmlajši. "Z gorivom je treba varčevati, saj je vsak kos lesa prinesen na ramenih ali muli," je dodal. "Zamisli si, Danilo, kako debelo bo pogledal oskrbnik spomladi, ko bo odklenil kočico in za vrati ne bo niti treske, da bi zakuril, in ko bo vstopil v kuhinjo, bo na mizah našel v koce zavite tri skelete." Pospravili smo vse razmetane prostore v koči, potem pa se je Vanč zagledal v steno, kjer je visela plitva lese-

Čarobna snežna belina
Foto: Miha Pavšek

Turno smučanje
privablja
vse več ljudi
Foto: Miha Pavšek

na omarica s steklenimi vrati, za njimi pa več fotografij: "Poglejta, fanta. Tukaj bodo drugo leto visele tudi naše slike. Vsi ti so tukaj darovali goram svoje mlado življenje." Z Danilom sva ga precej nejeverno pogledala, nakar smo šli v kuhinjo pripravljat zajtrk ali večerjo. Po jedi je Vanč prižgal drugo petrolejko, vzel iz nahrbtnika majhen blok, oblekel bundo in se preselil v jedilnico. V svojem nahrbtniku sem poiskal vrečko s *klojci* in jo pokazal Danilu. "To je sicer volumensko večje od vrečke s čajem, vendar ne tudi toliko težje. Je pa mnogo bolj koristno. Posušeni jabolčni krhlji. Če greš po sneg, bova skuhala kompot z veliko tekočine. *Klojce* bova namočila, da bodo mehki, in jih nato kratko povrela. To je boljše kot vsak čaj," sem mu zagotovil, in bila sva zaposlena. Po kuhanju sva šla preverit, kako je z vremenom, toda okno je bilo ponovno do polovice zasneženo.

"Jutri bomo najprej odmetali sneg." V jedilnici je Vanč vstal od mize, stopil do omarice s slikami umrlih, iz zadnjega žepa hlač potegnil denarnico, poiskal planinsko izkaznico, jo odprl in svojo sliko podržal na steklo. "Še je prostora," je dodal polglasno in se vrnil k mizi.

"Sedita in poslušajta," je ukazal. "Imam pesem. To sem bil dolžan narediti iz antropoloških razlogov. Saj vešta, da *foter* piše: Smrt prihaja, me ohlaja, smrt prihaja čez goro. Se bova vzela, luštno imela, jaz in moja bela smrt – za balo bo mrtvaški prt."

"Vanč, zdaj pa te nosi."

"Izzivanje smrti, ki ji ubežiš, je zmaga nad hudobno naravo."

Vrnili smo se v jedilnico. "Leščerbo ugasni, Vanč."

"Ne!" je le rahlo privil stenj petrolejke. "Za Rejo in one v škatli," je rekel in zaprl vrata za seboj. "Kako je bilo to

z Rejo?" sem vprašal. "Rekel je, da gre na Škarje. Drugi so mu odsvetovali, eden mu je celo rekel, da ga bo odnesel plaz, Reja pa je rekel, da mu bodo zapeli 'tam, kjer rododendron raste, naj bi pokopali me'. Potem se jih je nekaj le odločilo in so šli. Na poti se je Reja za zabavo res popeljal z majhnim plazom, veselo pomahal, toda plazič je padel čez rob stene in Reja z njim. V tem trenutku se je spustila megla in dogodek je izginil v belini. Reja na klice ni odgovoril. Ko so ga našli, je bilo prepozno. Na dan pogreba je bilo nebo sivo in oblačno. Krsta je stala nad jamo, oblaki nad njo so se razprli in skozi nje so pogledale gore."

Snežilo je še tri dni in dve noči. Vanč je napisal še melodijo in bili smo prvi trio, ki jo je zapel. Prebrali smo vse, kar smo našli tiskanega, in zaloge hrane so kopnele. Potem se je sredi noči, spanja smo imeli čez glavo, nenadoma razsvetlilo. Iz zgornjih prostorov se je stekalo toliko svetlobe, da smo se do okna povzpeli brez luči. Zunaj je bilo svetleje kot pred tremi dnevi in nad Dedcem se je bohotila velika okrogla polna luna. Strmeli smo v čarobno svetlobo in ostre, temne sence, ki jih je raztresla naokoli.

"Gremo na Ojstrico," sem rekel brez pomisleka. Oblekli smo se, naredili dereze, vzeli vrv in cepine. Plazu ne bo. Mrzlo je še, in če se držimo skal, bo navzdol drsel le odvečen pršič, ki nima opore, smo razpravljali.

Že prvi metri strmice so zabrisali še obstoječe pomsleke in nas spodbudili. Veter je sneg zbil in dereze so grabile kot v učbeniku. Le po kotanjah, kjer ga je naneslo, se je udiralo. Hitro smo se vzpenjali, kot da nas nesejo nevidni lunini žarki, a bili sta samo negibna hladna svetloba in senca, mrtva lepota vse do neba. Kot v sanjah smo prišli na vrh in nihče ni pomislil, da

bi se navezali. Tam spodaj, nekje pod Škarjami – gledali smo proti Planjavi in veliki večernici – je plaz zasl Rejo. Molče smo stali in gledali. Ni se nam mudilo z vrha. Beli vrhovi so bili jasno začrtani, le tam proti Mrzli gori se je na nebu iz meglice, ki se je vzela bog si ga vedi od kod, oblikoval pokončni svarilni prst. Gremo, svari nas! Ob nenehnem pogledovanju proti mesecu sem pozabil na široko hojo in zob dereze se je zataknil za gamašo, padel sem naprej in že drsel z glavno navzdol. Zabodel sem cepin kot pri vajah na Uršlji gori. Noge so se obrnile v globino, hitrost drsenja se je zmanjšala – ustavil sem se.

Jutro je bilo sončno, dolina pod oblaki in na smučeh smo se dvigali proti Petkovim njivam, da bi počeli to, zaradi česar smo prišli. Toda nad Planjavo so se zbirale ovčice, ki niso obetale nič dobrega. Danilo je v globokem pršiču zadel v skalo in zlomil konico smuč. Menili smo se, da bi šli naslednji dan v dolino.

"Jaz imam svojo pesem, in ne pozabimo svarilnega prsta sinoči. Sreču se je pri sestopu zataknila dereza in odletel bi, da se ni ujel s cepinom. Tebi se je zlomila smučka, in fižol, ki se namaka že tretji dan, je še vedno trd. Svari nas. Za svoje čakanje smo bili nagrajeni. Gremo!" je Vanč končal posvet.

V drvarnici je bilo nekaj orodja in Danilo je za take primere nosil s seboj žebličke. Ni bilo prvič, da se mu je zlomila smučka. Razrezali smo pločevinko, izdelali objemko za zlomljeno smučko ter jo skupaj z opornico, ki jo je s sekuro oblikoval Vanč, na gosto pribili z žeblički. Za preizkus trdnosti je Danilo šel nekajkrat okoli koč. Sonce je bilo le še svetel krožnik, prekrit s sivino neba, izpod katerega so se komaj zaznavno pobavale drobne snežinke.

Imel si me rad
kakor gore,
previs in prepad,
kot vrh, kamor si hrepenel,
plezal čez skale
in široko obzorje
s pogledom objel.

Imel si me rad
kot redke gorske rože,
pripete v skalne razpoke,
kot hladne izvire, potoke,
kjer si žejo gasil,
kot skalno polico,
kjer utrip si umiril.

Imel si me rad
kot samotne gorske poti.
Z njimi te naj bi delila.
Vedela sem in sklenila:
orlu ne bom vezala krila.
Leti naj. Vabi ga vrh in nebo,
gora in njena strmina.

R. M.

Še v temi smo zjutraj zaprli okno za seboj in se odpravili proti dolini. Snežilo je vso pot, sneg je bil globok, in ko smo prišli v Ljubljano, je bila spet noč.

"Spala bosta v mojem študentskem *cimru*. Vlaka za Maribor ni več."

Vanč je imel pri očetu sobo za čas študija in tako smo se tiho priplazili vanjo. Prižgal je luč. Na postelji se je premaknila odeja. Verjetno sta bili dve, tako visoka je bila gomila, izpod nje pa se je prikazala kuštrava glava mlade ženske. Nič ni rekla. Odgrnila se je in z Danilom sva vljudno pogledala stran. Menda je vzela svoja oblačila in izginila za vrati.

"To je *fotrova* gospodinja. Spi tam v majhni kamri na ozkem divanu, in kadar sem doma v Rušah ali v hribih, ji prepuščam posteljo. To je sporazum našega delavskega sveta," je začel Vanč urejati razmetana pokrivala.

"Jaz bom spal tukaj na teh dveh naslanjačih, vidva pa v postelji. Zeblo vaju ne bo, čeprav kurjave tukaj ni, saj je *punca postlo* zagrela."

Odložila sva nahrbtnike ob steno pri vratih, se napol slekla in zlezla pod pernico. Vanč je še nekaj prelagal po sobi; nenadoma je imel v rokah fračo, ki smo ji rekli štanpulc, jo nategnil in uperil v naju.

"To je začetek in konec militarizma," je rekel, zvil gumo okoli vilic, vrnil fračo v predal, se spravil na svoje zasilno ležišče in ugasnil luč.

To je bilo moje zadnje doživetje z Vančem Potrčem. Zatem sem le še prebiral njegove zanimive opise visokogorskih tur. Nekaj deset let pozneje je v mariborskem kulturnem društvu starejša pesnica brala svoje pesmi, in čeprav je nisem poznal, sem uganil, komu je bila namenjena poezija – Vanču. ○

Marijan Lačen

Planinska etika

Ko smo ustanavljali K-24 (največji koroški hribovski izziv), smo kot eno njegovih temeljnih izhodišč postavili dejstvo, da si čas meri vsakdo sam in ga sam vpiše v knjigo opravljenih pohodov. S to svojo izjavo, da je predpisano pot prehodil v 24 urah, prevzema vso moralno odgovornost, da je to res, in tako postane član K-24. Izjave nihče ne preverja, uradno nihče od organizatorjev kluba niti ne dvomi o poštenosti izjave, temveč jo vzame kot sveto resnico, in kandidat je brez zadržkov sprejet v klub.

"Ko sem se spuščal z Uršlje gore proti dolini Jazbine, sem vedel, da imam do Žerjava in naprej do Črne na Koroškem še okoli dve uri povprečne hribovske hoje. Meni je ostala na razpolago do predpisanih 24 ur še nekoliko manj kot ena ura. Kljub 23-urni poti, ki je bila za mano, in kljub precejšnji izmučenosti sem vedel, sem upal, da sem lahko prej kot v 24 urah na cilju. Trenutno so bili za to največja ovira krvavi žulji na obeh nogah, ki sem jih dobil v dežju čez smrekovsko pogorje. Zato sem sezul čevlje ter v samih nogavicah začel teči proti izhodišni točki svojega pohoda. Po 23 urah hoje sem tekel eno uro. Ne vem, od kod sem jemal moč. A je šlo. Toda na cilj sem priteknel dobrih pet minut prepozno. Nisem se vpisal v knjigo. Nisem postal član K-24. Drugo leto bom poskus ponovil." Tako se konča pripoved, prav napeta zgodba enega neuspešnih poskusov.

Pet minut! Po vseh mukah, ponoči, podnevi, po dežju, v megli, 24 ur naporov na meji človeških zmogljivosti, in potem zmanjka pet minut. Ni si težko predstavljati,

kako huda je lahko skomina, da bi človek rekel, da pet minut v primerjavi s 1440 minutami res ni nič. Po vseh naporih, ki so za mano, imam pa res vso pravico, da teh pet minut preprosto spregledam.

In ravno na tej točki se lomi. Ravno ta zapeljiva skušnjava je tista, ki loči poštenost od nepoštenosti, resnico od neresnice, etičnost od neetičnosti, pravo gornišvo od lažnega. In v tem razmerju stoji na eni strani tisti, ki ponudi dogodek (resnico), in na drugi strani tisti (mnogi tisti), ki ta dogodek (resnico) sprejmejo. In če je poštenost (etičnost) na strani podajalca, ni nobenega vzroka, da to ne bi bilo tako, kot je podano, tudi sprejeto. Če nekdo reče, bil sem na vrhu Triglava, prehodil sem Karavanke, presmučal sem Pohorje, splezal sem na Eiger, presmučal sem Everest, preplezal sem Lhotse, kdo je tisti, ki lahko reče (ali tudi intimno v sebi dvomi), da to ni res? Dvomljivec naj to dokaže ali pa naj za vedno molči. Če pa lahko dokaže oz. se tako izkaže, si podajalec lažne resnice zasluži trajno etično izobčenje.

Planinstvo in vse njegove izvedbene dejavnosti (razen športnega plezanja), vključno z alpinizmom, niso športne aktivnosti. V planinstvu se nič ne meri, ne prešteva, ni nadzora, ni občinstva. Vsi dogodki in uspehi temeljijo na besedi, na zaupanju. Zaradi tega je planinstvo zgrajeno na visoki stopnji poštenosti in na medsebojnem spoštovanju. Če to zlorabimo, z ene (podajajoče) ali druge (sprejemajoče) strani, pade tisto, kar je dejansko najlepše in najplemenitejše v planinstvu – visoka stopnja etičnosti! In če izgubimo to, potem je izgubljen ves smisel tovarštva v gorah, pripovedovanje svojih dogodivščin drug drugemu, opisovanje svojih doživetij, branje – tudi branje te revije. Potem ostanemo samo še volkovi samotarji, ki hodimo po svojih poteh, postanemo asocialna bitja, ki izgubljajo tisto najlepše v vsakem človeškem doživljanju – svoje občutke deliti z drugimi. In le malokje v življenju je teh čudovitih čustev in občutkov več kot v hribih. Zato jih ohranjajmo drug za drugega v najčistejši izročnosti, na visoki etični stopnji. ●

Kolumna izraža stališče avtorja, in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

*Olševa in Peca
Foto: Oton Naglost*

Morska deklica v granitu

Grand Capucina

Caroline Ciavaldini

Caroline Ciavaldini (1985) prihaja s francoskega otoka Réunion v Indijskem oceanu. Dekle, ki se je ukvarjalo s plesom, tenisom, z jadranjem in jahanjem, je pri 12 letih po naključju okusilo plezanje po oprimkih, pritrjenih na zid šole. Takoj se je vpisala v plezalni klub in njeno življenje je začel voditi "plezalni veter". Tri leta kasneje, leta 2000, je postala francoska mladinska prvakinja. S tem si je prislužila ogled tekme za svetovni pokal. Spektakel velikega tekmovanja jo je popolnoma prevzel in jo motiviral, zato se je odločila zapustiti družino in Réunion, se preseliti v Francijo in uspeti. In uspelo ji je! Že čez pet let je bila redno na stopničkah za zmagovalke, a le enkrat na najvišji.

Caroline se spominjam kot ene najbolj tekmovalnih *punc*. Njen pogled v izolacijski coni je bil ubijalski, zato smo se je vsi raje izogibali. Svoj najnovejši film *Shifting dreams*¹ začne s stavkom: "Odkar pomnim, sem tekmovalna ... ne vem, ali je to v človeški naravi, v moji vsekakor je." Priznava, da je bil njen pristop na tekmah "ubiti druge tekmovalke". Bila je tako osredotočena nase in na tekmo, da na svoja tekmovalna leta nima veliko spominov. Tega se je počasi začela zavedati in ugotovila je, da sama sebi ni všeč. Leta 2010 je v Turčiji srečala čudaka, ki je govoril o nekem *trad* plezanju – Jamesa Pearsona. Zaverovana vase in v tekme ni vedela, o čem govori. A jo je prepričal, da je poskusila. Tri leta pozneje sta se poročila. Zelo hitro se je preobrazila v eno najbolj vsestranskih plezalk. Lani poleti (4. julija 2016) ji je uspelo opraviiti prvo prosto žensko ponovitev smeri Voie Petit (8b) v Grand Capucinu, ki velja za eno najtežjih večraztežajnih smeri na taki nadmorski višini (3880 m).

Zelo dobro se spomnim, kdaj sem te prvič videla. Bilo je leta 2000 v Nantesu, ko si si prišla ogledat tekmo za svetovni pokal. To je bila zate skoraj najpomembnejša tekma v karieri, čeprav na njej nisi sodelovala, mar ne?

Aja, ti se spomniš tega? Meni se zdi normalno, da se spomnim vas, finalistk, a da se ti spomniš neke smrkije iz množice gledalcev, ki je gledala tekmo? Prav imaš, Nantes je bil zame ključnega pomena. Po ogledu tekme sem spremenila svoj življenjski načrt. Vse je kazalo, da bom normalen otrok, da bom šla študirat kot drugi. A ko sem videla tekmo, finale v soju žarometov, sem si rekla, da moram to poskusiti. Zato sem se odločila zapustiti Réunion in se preseliti v Francijo, kjer so razmere za trening veliko boljše. Na Réunionu ne bi mogla več napredovati.

Caroline
Ciavaldini
Foto: Eddie
Gianelloni

Ti ni bilo težko zapustiti družine?

Ne, sploh ne, bila sem odločena, da je prav, kar delam. Šestnajst let sicer res ni posebna starost, a mislim, da so me starši tako dobro vzgojili, da sem bila dovolj zrela in sem želela uspeti. Hotela sem postati odrasla in sama sprejemati odločitve.

Na tekmah sem poznala dve Carolini; tisto pred tekmo, nič kaj zabavno, ki je s pogledom želela uničiti vso konkurenco, in Caroline na partiju po tekmi, dobrovoljno in nasmejano. Si se zavedala svoje dvojnosti?

Ne, takrat se tega nisem zavedala. Imela sem občutek, da vsi tekmovalci ravnajo enako, saj smo bili vsak

¹ Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=WqUpxCco3PA>.

v svojem kotu. Mogoče je to francoska šola. Navsezadnje sem izdelek francoske plezalne zveze, pod njenim okriljem sem trenirala ves čas. Najprej v mladinskem centru v MontPELLIERU in potem v trening bazi v Aix-en-Provence. Tam so nam vcepili precej te tekmovalnosti. Delno to gotovo izvira tudi iz načina življenja na Réunionu. Šport je že od najmlajših kategorij naprej zelo tekmovalen. Vzgojili so me v tem duhu, tekmovala sem v vseh športih, s katerimi sem se ukvarjala. Zdaj poskušam tekmovalnost postaviti na stranski tir, a če vidim v plezališču kakšno dekle, postanem tekmovalna in plezam bolje, kot če je ne bi bilo.

V letih, ko si tekmovala v svetovnem pokalu, si osvojila ogromno drugih mest. Leta 2011 si končno zmagala in končala s tekmovanji.

Res je, dolgo sem bila večno druga. Svoje sanje sem uresničila v Chamonixu 2011. Na prvi stopnički nas

je bilo sicer več, toda zame je bilo pomembno, da sem zmagala. A v trenutku, ko se je to zgodilo, se je moj motivacijski mehurček razpočil. Potem so šli rezultati samo še navzdol, čeprav sem bila v zelo dobri formi. V skali sem preplezala precej težkih smeri. Zato sem se odločila, da neham tekmovali in postanem profesionalna plezalka.

No, to si na neki način že bila.

Ja, a ne na enak način. Ko sem tekmovala, sem se izogibala novinarjem. Ko me je fotograf revije *Grimper* poklical zaradi fotografiranja, sem rekla ne. To, da se izpostaviš, da te novinar postavi na piedestal, je bilo v nasprotju s ponižnostjo, ki sem jo potrebovala za dobro nastopanje na tekmah. V moji glavi sta se ti dve stvari izključevali. Vsak ima pač svoj način funkcioniranja. Biti profesionalna plezalka pomeni živeti od fotografij, filmov in predavanj. Zdaj gresta na vsako

potovanje z nama profesionalni fotograf in snemalec. Včasih je zoprno, priznam. A lepo je priti nazaj domov s filmom. Z Jamesom se šaliva, da biti profesionalni plezalec pomeni, da profesionalci dokumentirajo tvoje počitnice.

V zadnjih letih sta ogromno potovala in posnela veliko filmov.² Tretji akter je pogosto Yuji Hirayama. Kako to?

Yuji je najin najboljši prijatelj v plezalnem svetu slavnih. Spoznala sva se po njegovi in po zaslugi North Facea, ki je naš skupni sponzor. Z njim se poskuša dobiti enkrat letno in vsakič, ko smo skupaj, imam občutek, da postanem manj neumna. Od njega se res veliko naučim! Prvič naju je leta 2012 povabil na

Borneo na Mont Kinabalu, 4095 m, kjer smo plezali večraztežajne smeri in sem prvič izkusila veliko nadmorsko višino. Letos naju je povabil na Japonsko plezati *trad* smeri. Vmes sva ga midva povabila na Réunion in v južno Francijo (nastali so simpatični filmi *Wine Dine Climb*).

Na Réunionu ste skupaj potegnili zelo težko večraztežajno smer.

Ja, to je bila pa čisto moja ideja. Želela sem se vrniti na Réunion in se otoku ter tamkajšnji plezalni zvezi nekako zahvaliti za to, kar so mi dali. Sestavila sem močno ekipo in želela sem, da naredimo eno dolgo smer v deviški steni, od spodaj, s tradicionalnim varovanjem. Za to idejo me je navdušil Pietro dal Pra, s katerim sva veliko plezala v Dolomitih. Yuji tega še nikoli ni počel in najprej ni čisto dobro razumel koncepta. A smo ga prepričali, in ko je začel, je hitro vse

² Obiščite spletno stran Jamesa in Caroline <http://onceuponaclimb.co.uk/>.

Caroline v smeri Voie Petit v Grand Capucinu v Franciji
Foto: Dark Sky Media

Caroline
v plezališču
Quarrymann
Slates v Walesu
Foto: Ricky
Felderer

dojel in opravil odlično delo. To je bila res sanjska odprava, vse se je poklopilo, našli smo lepo steno in potegnili lepo smer. Skala sicer ni bila vedno najboljša, a oprimkov je bilo ravno prav in razpok za nameščanje varoval tudi. Smer Zembrocal ima pet raztežajev, vzela nam je pet dni. Najtežji raztežaj, 8c, je Yujiju uspelo preplezati večer pred odhodom!

Torej si zdaj, odkar si z Jamesom, navdušena nad tradom?

Najprej me tradicionalno plezanje ni zanimalo. Bila sem športna plezalka in sem za pasom imela samo complete. Ko sem srečala Jamesa, se je vse spremenilo. Govoril je le o *tradu*. Postala sem radovedna, hotela sem videti, kaj to je, ker Jamesa nisem dobro razumela.

Angleškega trada še nisem okusila, a po videih sodeč, je veliko nevarnejši kot plezanje v počeh Indian Creeka.

Seveda, ni primerjave. Ravno pred dvema tednoma sva se vrnila iz Indian Creeka in tam je tradicionalno plezanje čisto drugačno. Metulji se dajo vedno dobro namestiti in da zaideš v nevarnost, moraš narediti res veliko neumnost. V Angliji pa si padca pogosto ne smeš privoščiti. Skala je zelo trdna, ko namestiš varovanje, je to res dobro, problem pa je, da ni veliko razpok. Nevarnost je sestavni del smeri, nameščanje varovanja je veliko kompleksnejše. Pogosto je treba povezati skupaj več malih zatičev, da sploh kaj drži.

Preplezala si smer z oceno E9 (Chupacabra), James E11 (Rhapsody). Mi lahko malo razložiš angleško ocenjevanje smeri s črko E?

Angleške ocene so neprimerljive in abstraktne. Načeloma je ocena kombinacija težavnosti, kot če bi smer plezal varovan z vrha, in nevarnosti. E9 je lahko nekaj

zelo težkega in varnega ali nekaj lahkega z zelo slabim varovanjem. Ocena pravzaprav ne pove veliko. Chupacabra je okoli 8a+ in se da dobro zavarovati. Nisem še prava Angležinja, kakršna je npr. Hazel Findley, ki se ničesar ne boji. Jaz se nočem ubiti ... hitro me postane strah. Res je, da se na tveganje navadiš, a bolje je, da se znaš ustaviti. Najvišja ocena je za zdaj E11, a obstaja le ena taka smer, Rhapsody, preplezalo jo je pet plezalcev. Navsezadnje je težko najti kos skale, ki je primeren za to. Najti neko 9a, ki se da preplezati s tradicionalnim varovanjem, je kot iskati iglo v kopicu sena.

Po končanih tekmovanjih si nisi več postavljala velikih ciljev, odkrivala si nove strani plezanja, a si kljub temu preplezala 8c. Za leto 2016 si si zadala velik cilj, opraviti prvo prosto ponovitev smeri Voie Petit v Grand Capucinu. Od kod ta ideja, saj si bolj morska kot gorska deklica?

Res sem imela le neke male cilje, nič velikega, za kar bi se morala pripravljati, kot sem se za tekme, čeprav sem splezala nekaj 8c in eno 8c+. V najslabšem primeru sem v smeri vložila en mesec dela, za Voie Petit pa so priprave trajale eno leto. Zame je bila ta smer res nekaj velikega, predvsem zaradi ljudi, ki sta jo potegnili – Arnauda Petita in Stéphanie Bodet, s katerima smo dobri prijatelji. Zato sem jo vzela zelo resno. Ta projekt se je najbolj približal tekmam po končani karieri. Uporabila sem enako strategijo.

Kakšna je bila ta strategija?

Cilj sem razdelila na več delov in z Jamesom sva eno leto posvetila posameznim odsekom. Pomembno je bilo, da me je James podpiral in mi stal ob strani, me spodbujal v trenutkih, ko nisem verjela vase. Jaz sem počela enako prejšnja leta pri njegovih projektih.

Moje prvo vprašanje je bilo, kaj potrebujem za uspeh v smeri Petit. Stéphanie in Arnaud sta mi sicer vse do potankosti razložila, a vseeno sva jo šla pogledat že leto prej, saj še nikoli nisem bila v gorah. Imela sem sicer neko predstavo, a je bila popolnoma napačna. Pojma nisem imela niti, kako je na ledeniku. Med ogledom sem ugotovila, da je ključno mesto 8b zelo fizično in da bo treba pridobiti moč. Za drugo, 8a, sem slišala, da je zelo tehnična. Granita nisem poznala, prej sem plezala le v apnencu, zato sva šla za en mesec v Pedrizo v Španijo, da sem se navadila na granitne plošče. Prva smer, ki sem jo tam plezala, je bila 6b. Groza, ves čas sem mislila, da bom padla! Veliko sem plezala na domači umetni steni, pridobivala sem splošno vzdržljivost. V Anglijo sem šla plezat *trad* predvsem zato, da se privadim občutkom strahu in hitrejšemu nameščanju varoval oz. plezanju z manj varovali in biti zato hitrejša in lažja.

Te je bilo v smeri strah? Iz smeri je Arnaud naknadno odstranil nekaj svedrovcev, mar ne?

Ne, to je naredil Alex Huber, ki je opravil prvo ponovitev. V zgornjem delu smeri je potem odstranil vse svedrovce in jih zamenjal z lepljenimi. A zdaj jih je še enkrat manj. Proti koncu je v *plati* ena 7b+, ki je res nevarna, saj ključni del plezaš skoraj nezavarovan, in če padeš, padeš na granitno konico malo nižje. Arnaud je vprašal Alexa, zakaj je odstranil svedrovec. Odgovor je bil, ker mu je zmanjkalo lepila in ker se ni imel namena vrniti. Na srečo sem imela vse informacije in me je bilo malo manj strah. Ko enkrat točno veš, kaj je treba narediti, je lažje, kot prva sem kar precej časa preživela v raztežajih in iskala prehode. Vsekakor bi mi bilo lažje, če bi pustila, da bi James plezal naprej, a sem si zastavila pravilo, da bom celo smer preplezala v vodstvu. Sicer bi bilo prelahko, vse raztežaje bi lahko naštudirala brez strahu z varovanjem od zgoraj. To ne bi bila ista igra.

V vseh videih, ki sta jih posnela v zadnjih letih, si nasmejana, ko si preplezala najtežji raztežaj smeri Petit (8b), pa se nisi prav nič smejala.

Ja, takrat se res nisem mogla smejati, saj sem skoraj izgubila zavest, pred očmi se mi je temnilo. Nekaj je sicer prispevala višina, a najtežji del je zelo fizičen, zatem sledi poč, za katero Arnaud pravi, da je lahka, a zame ni bila. Mogoče bi se mi zdaj, po obisku Indian Creeka, zdela lažja. Bojevala sem se za vsak centimeter in po vsakem gibu dihala kot lokomotiva, saj še nisem bila dovolj aklimatizirana.

Veliko se ukvarjaš s psihično pripravo, kajne?

Drži. V plezanju mi je od nekdaj najzanimivejša ravno ta stran, psiha. Veliko vizualizacije in pozitivnih afirmacij. Francoska zveza je dobro organizirana, tako da sem imela med tekmami vedno na voljo psihologa (enkrat na teden) in kineziologa, od katerih sem se veliko naučila. Po pravici povedano, nisem nevem kakšen talent, nimam moči v prstih, tako da me je le trdo delo pripeljalo do dobrih rezultatov.

Kakšni so vajini cilji za leto 2017?

Imava več projektov potovanje-odkrivanje. Rada iščeva nove *trad* smeri. En od projektov je iti z Yujijem Hirayamo v Mehiko in blizu El Giganta speljati novo smer čez visok posušen slap. Iti nameravava tudi na Kitajsko, v kanjon Enshi, kjer želiva splezati na stolp Pillar of Incense, ki še ni bil preplezan. Za zdaj še nimava dovoljenja za vzpon, a za nama stoji močna produkcijska hiša, tako da sva optimistična.

Kaj pa Yosemite?

Vedno, ko mi kdo govori o El Capitanu, slišim, da so morali za smer čakati v vrsti, da je preveč ljudi ali da se jim je kdo polulal na glavo. Tako da nisem ravno navdušena nad Yosemite. Sploh lani je bilo noro. V idealnem svetu, če bi bil Nos prazen, pa bi ga prav rada preizkusila. ○

*Caroline med pristopom pod steno Grand Capucina v Franciji
Foto: Dark Sky Media*

Teden presežkov naravnih lepot

U Dolomite za nosom

Aktiven avgustovski pohodniški teden, uresničitev želje po planinskem oddihu brez predhodnih rezervacij in podrobnega načrta poti. Dnevne cilje sproti določajo vremenske razmere, počutje in izhodišče. Znan je le osnovni cilj: planinarjenje po Dolomitih z začetkom nekje v bližini Cortine d'Ampezzo. To svobodo nama je tokrat omogočil najin "avtodom", osebni avtomobil, ki ob odstranitvi zadnjih sedežev postane udoben premični šotor na štirih kolesih, ki ga lahko parkiraš, kjer ni znaka za prepoved parkiranja in ustavljanja. Lahko se ustaviš tudi tam, kjer je kampiranje prepovedano, saj v resnici le parkiraš. Ta "nenačrt" naju je pripeljal v tri od petih narodnih parkov v regiji, na štiri dvatisočake, dva tritisočaka, čez dve ferati in do nešteto presunljivih razgledov in nepozabnih vtisov. Ob tem me je večkrat prešinilo, da če bi bila narava lahko kičasta, so Dolomiti čisti kič!

Okolica Cortine d'Ampezzo

Enourni prometni zastoj skozi Longarone ob reki Piavi je zakrivil, da se je želodec oglasil, preden sva se pripeljala do zelenega cilja. Pri tabli za Passo Cibiana (1530 m) in MMM Dolomites (Messner Mountain Museum) sva zavila levo in upala na kakšno klopco, a sva se prej pripeljala na prelaz jugozahodno od kraja Cibiana di Cadore. Po kosilu iz hladilne torbe in prijetnem počitku v že gorskem okolju je najina radovedna narava na informativnih in markacijskih tablah že iskala idejo, kam bi se lahko odpravila še tisto popoldne. Uro in pol oddaljen vrh Monte Rite (2181 m) je bil kot nalašč, da sva izkoristila preostanek popoldneva. Do kočice bi se lahko zapeljala s kombijem, a se v Dolomite vendar nisva odpravila zato, da bi se navkreber vozila s kombiji ali gondolami. Tudi oblaki, ki so se tiste dni v popoldanskih urah redno nabirali okrog vrhov, naju niso odvrnili od namena. Zapoved, da v nahrbtniku tudi poleti v visokogorju ne smejo manjkati vetrovka, kapa in rokavice, pa se je potrdila že tisto popoldne. Do kočice sva prispela pošteno mo-

kra, a sta zakurjena peč in topel čaj hitro ogrela telo in posušila obleko.

Oznake ob koči so naju zvale do enega izmed šestih Messnerjevih muzejev, ki leži med Pieve di Cadore in Cortino d'Ampezzo (www.messner-mountain-museum.it/en/dolomites/museum/) in je posvečen zgodovini raziskovanja in osvajanja Dolomitov. Domuje v obnovljeni utrdbi iz prve svetovne vojne na vrhu Monte Rite s 360-stopinjskim razgledom na številne izstopajoče vrhove in gorske verige: Schiario, Agnèr, Civetto, Marmolado, Pelmo, Antelao, Marmarole ... Razstavljene slike in fotografije so bile odlični uvod v najino "osvajanje" gorstva, le da takrat še nisva vedela, katerega od vrhov ali predelov bova vpisala v planinski dnevnik. Zapuščena vetrovka med potjo navzdol pa je že nakazala, da bo teden minil v znamenju najdenih planinskih predmetov. Navzgor je prisopihala mlada planinka in mislila sem, da išče vetrovko, a se je izkazalo, da se je izgubil njen kuža. Upam, da ga je našla še pred večerom.

Okoli Monte Pelma do dinosavrskih stopinj

Prenočila sva na prelazu Staulanza (1766 m) na zahodni strani Monte Pelma (3168 m), izhodišču za turo okrog gore. Odločila sva se za "aklimatizacijo" na visokogorje in sledila ideji vodnika *Walking in the Dolomites* (Gillian Price, Cicerone Guide) ter gorskega osamelca drznih oblik in strmih rdečkastih sten, ki se pne med dolinama Bòite in Zoldo, obhodila. Vzpon na vrh sva prihranila za naslednjič. V svežini dopoldanskega dela poti, ki se do sedla Val d'Arcia (2476 m) dvigne za 800 metrov, je mogočno severno ostenje masiva še bolj izstopalo.

Čez sedlo so se dvigale meglice in iz doline Bòite je povlekel svež veter, nič kaj prijeten za daljši postanek. Grušcnata steza se je strmo obrnila navzdol in do udobnega prečenja vzhodnega vznožja Pelma naju je ločil le nekoliko zahtevnejši, a kratek skalnat prehod, zavarovan z jeklenicami. Kmalu sva zagledala kočico Venezia (1947 m), običajno izhodišče za vzpon na vrh Pelma in eno najstarejših koč v Dolomitih. Nadaljevala sva med zadovoljnimi kravami po precej blatnem, močvirnatem terenu s pogledom na mogočno Civetto ter srečevala številne italijanske družine, katerih otroci so bili blatni do kolen, a se zaradi tega nihče ni razburjal. Večina teh je bila namenjena v kočico na kosilo, kar je priljubljena navada Italijanov, ki v popoldanskem času napolnijo kočice in izkoristijo dokaj bogato kulinarčno ponudbo za zmerno ceno. Marsikoga na to pot zvabijo sledi dinosavrskih stopinj, do katerih prispeš po polurnem vzponu ob živahnem potočku na jugozahodni strani Pelma. Ne bom pozabila razočaranja dečka zaradi velikosti oziroma majhnosti odtisov. Verjetno je pričakoval velike sledi bitij iz risank ali filmov. Okrog sto odtisov so pustile tri vrste manjših živali pred približno 200 milijoni let.

Cadini di Misurina: kočica Fonda-Savio, nad njo se pne vitki Torre Wundt, desno zadaj Tri Cine.
Foto: Peter Strgar

Monte Pelmo s
severa
Foto: Andrej Trošt

Cadini di Misurina

Prenočila sva pri jezeru Antorno, višje ležečem in manjšem sosedu večjega jezera Misurina. Gorska skupina Cadini ali Dolomiti v malem, kot jih v vodniku *Dolomiti, sarjske gore* poimenuje Andrej Mašera, ležijo na skrajnem jugozahodu Sekstenskih Dolomitov. Na majhni medsebojni razdalji kipijo v nebo številne ostrice, med njimi pa so zarezane ozke škrbine. Drzno oblikovani stolpi se z navpičnimi stenami dvigajo nad visokogorskimi kronicami. Kot hišica iz pravljice leži v osrčju skupine edina kočica Fonda-Savio (2359 m). Prikupna oskrbnica, oblečena v tradicionalen *dirndl*, ki se barvno ujema s *polknami*, je pravljici vtis še poudarila. Najvišji vrh skupine je Cima Cadin di San Lucano (2839 m), edini pristopen po označeni in nadelani poti pa je Cima Nord-Est (2788 m). Nanj pelje ferata ali zavarovana plezalna pot Merlone, ki je po Mašeri prvovrsten zgled, kako ne bi smeli graditi

ferat. Po lepi in strmi steni z odličnimi oprijemi namreč poteka nepregleden niz lestev. Med sestopom sem v družbi simpatične češke družine našela kar 260 prečnih klinov!

Lago di Braies – biser med dolomitskimi jezeri

V bližini kampa Villabassa pri Dobbiacu v Pustriški dolini sva opazila številne gobarje, ki so v velikih košarah razstavljali dnevni izkupiček. Po nočitvi na odmaknjeni jasi nad vasjo sva se tudi midva zjutraj odpravila skozi urejen smrekov gozd in nabrala samooskrbno kosilo za tisti dan. Ogledala sva si še lično urejeno središče Dobbiacca, kjer ob sobotah poteka boljši sejem, in nadaljevala do jezera Braies (1495 m), ki leži v severnem delu parka Fanes-Senes-Braies. Pogled na smaragdno zeleno gorsko jezero, za mnoge najlepše v Dolomitih, obdano z mogočnimi gorami, je zares očarljiv. Croda del Becco, 2810 metrov viso-

ka gora, naj bi bila po ladinski legendi vhod v onstranstvo. Od tod tudi ladinsko ime Sas dla Porta – gorska vrata. Jezero je lahko izhodišče za številne visokogorske ture, tokrat pa sva ga le obhodila in osvežila stopala v – presenetljivo – ne preveč ledeni vodi. Deževni oblaki med srkanjem odličnega kapučina (to Italijani res obvladajo!) so potrdili slabo vremensko napoved za noč in naslednji dan.

V avtu je bilo suho in prijetno toplo. Brez določene cilja sva se skozi dež zapeljala po dolini Anterselva severno od parka Fanes-Senes-Braies ter parkirala v gozdičku ob gostišču za jezerom, od koder naju je lastnik prijazno napotil na parkirišče ob planinski koči. Škrebļanje dežja po strehi naju je ta večer prijetno uspavalo. Spremenljivo vreme naslednjega dne je bilo kot nalašč za še en gobarski sprehod okrog kraja St. Lorenzen, nato sva se do večera zapeljala čez prelaz Furcia južno od Kronplatza, skozi San Vigilio in po

dolini Valle di Rudo do kočice Pederü (1540 m), izhodišča za Sasso della Croce (3028 m). Sončni zahod gorečih barvnih odtenkov je obljubljal sveže, jasno jutro in še en lep dan.

Park Fanes-Senes-Braies – "naravni kič"

Dišeča kava v prijetni toploti kočice Pederü nama je dala polet za uren korak proti kraljestvu Fanes, domu številnih ladinskih legend. Gorski kolesarji so že poganjali pedale po kolovozu ob stezi, pred njimi je bil naporen vzpon do kočice Fanes ali Lavarela ali katere še bolj oddaljene. Z vsakim korakom sva stopala više v čarobni svet pokrajine "bledih gora", kot tudi pravijo Dolomiti. Prostran amfiteater visokogorske kraške planote, obdan z belimi vrhovi, bi lahko služil kot učna ura za spoznavanje kraških oblik in pojavov. Svetleča očesca gorskih jezerc mežikajo pod vrhovi in gorskimi grebeni svetlega dolomitskega apnenca. Potoki s slapiči se razširijo v močvirne pašnike in nato poniknejo v lijakaste ponore, da se lahko niže spet prebijejo izpod nepropustnih plasti. Prostrana gruščnata pobočja s stoletnimi borovci se iztekajo v bogate pašnike z zadovoljno prežvekujočimi kravami in konji. Vsakih nekaj minut se očem ponudi nov pogled, še bolj diš jemažoč od prejšnjega. Zavaljeni svizci signalizirajo nevarnost s svojimi opozorilnimi piski, niso pa posebno plašni – kot bi se zavedali izjemnosti svojega zaščitenege bivalnega okolja.

Na sedlu, kjer se priključi zelo zahtevna pot iz doline Badia, pod zadnjim vršnim grebenom Sassa della Croce se odpre izjemen razgled na velik del doline Badia. Na dobre pol ure oddaljenem vrhu sva nato videla še mnoge druge vrhove. Prijazno mi jih je v ladinskem jeziku naštel planinski domorodec: Tofane, Piz Boè, Marmolada, Puez. Z izgovarjavo zadnjega imam še danes težave. Med sestopom sem pobrala plastično vrečko, da bi jo v dolini vrgla v smeti, a sem presenečeno ugotovila, da je v njej majhen zvezek, verjetno zametek planinskega dnevnika. Namočena, a popolnoma cel je na tej višini ležal vsaj dve leti! Le nekaj dni prej sem v Cortini, kjer lahko brez težav kupiš plašč prestižne blagovne znamke za nekaj tisoč evrov, v osrednji knjigarni zaman iskala navaden zvezek za dnevne zapiske poti. Najdenega sem v naslednjih dneh posušila na vetrobranskem steklu in mi je bil v veliko pomoč pri pisanju tega sestavka ter ljub spomin.

Park Puez-Odle

Zaznamek sedmega dne v dnevniku je bil obisk parka Puez-Odle, ki sva ga dan prej lahko opazovala z vrha Sasso della Croce. Ustanovljen leta 1978 pokriva nekaj manj kot 11.000 hektarov površin s povprečno višino 2500 metrov. Visokogorski kraški svet presunljive alpske pokrajine so oblikovale močna erozija in ekstremne vremenske razmere. Tukaj lahko na majhnem območju opazujemo bogato geološko zgodovino Dolomitov. Skozi gozdni obroč se v nebo vzpenjajo izpostavljene stene belih vrhov, prekinjene z

bogatimi pašniki in preprogami alpskega cvetja. Za izhodišče sva izbrala prelaz Gardena (2121 m) in ponovno vstopila v svet, za katerega nama že primanjkuje presežnikov. Že navajenima na dih jemajoče poglede se je pred nama ponovno odprl svet na meji resničnega. Do prvega sedla se precej obljudena steza spusti nad jezero Crespèina in preči planoto malone vesoljske prostranosti. Proti severu se v nebo dvigajo zašiljeni vrhovi verige Odle. Na travniku pod kočo Puez (2475 m) so poležavali toplote in sončnih žarkov željni pohodniki. Umaknila sva se v hlad koče, kjer naju je spet premamil vonj gorske kuhinje, celo tako, da sem na klopi pozabila zelo ljubo *flisasto* jopo. Vrh sva tokrat izpustila. Vračala sva se proti Colfoscu in se iz sveta belih skal polagoma spuščala v zelenilo pašnikov in travnikov. Ob šumu vode in pogledu na oddaljeno jaso, na katero je padal curek slapu, so noge kar same zavile osvežitvi naproti. Stopala sva ob robu močvirnih trav in mimo številnih brlogov svizev, katerih prebivalci so naju opazovali iz varnega zavetja skal. Noge so se z užitkom pogrezale v mehko mahovnate struge potočka, ki je odplaknil vso utrujenost dneva. Vsa lahkotna sva nadaljevala čez pisane mahove in pazila, da nisva mečkala alpskega cvetja, med katerim so prevladovale planike. Pri tem se nisva mogla načuditi pohodnikom, ki so na nadmorsko višino nad 2000 metrov prinesli šotore za umetno senco! Pod mogočnim Sassongherjem (2665 m) sva se spustila proti koči Edelweiss ter nato izkoristila odlično urejen sistem javnega prevoza, ki naju je v družbi številnih pohodnikov in turistov pripeljal nazaj na prelaz Gardena.

Kraljevska ferata na Piz Boè

Uf, kako se je po celem tednu prileglo udobje prijaznega in odlično urejenega družinskega kampa v Colfoscu! Imel je vse, kar potrebujejo gostje, ki pridejo hribolaziti, kolesariti ali samo uživati v naravi. Predvsem pa so tu bili prijazni lastniki, ki so se trudili v več jezikih in mi pomagali priti do pozabljene jope dan prej.

Piz Boè (3152 m) v skupini Sella je najlaže pristopen tritisočak v Dolomitih. S prelaza Pordoi (2239 m) se lahko z nihajno žičnico pripeljemo na Sass Pordoi (2950 m) do koče Maria, kjer po dobri uri dosežemo vrh s prijazno kočo Capanna Fassa. Če pa se odločimo za pot s prelaza, moramo računati še na dodatno uro in pol hoje po precej dolgočasni gruščnati stezi. Na Piz Boe vodi tudi več zavarovanih plezalnih poti, izjemno težavna je novodobna športna ferata Cesare Piazzetta, ki pripelje na vrh naravnost z juga. Takojšen test pripravljenosti je bil že sam vstop v ferato z navpičnim plezanjem in prečenjem ozkih zračnih poličk. Če zmoreš prvih 30 metrov, tudi nadaljnje plezanje ne bi smelo povzročati večjih težav. Ob vznožju sem se pripravljala v družbi treh Poljakov in dveh Italijanov. Poljski oče je imel pri prvih metrih kar nekaj težav in dolgo čakanje mi je vzbudilo dvome, da bom zmogla, vendar mi vstop na srečo ni povzročil posebnih težav.

Kmalu sem dohitela plezalce pred seboj in prilagoditi sem se morala njihovi hitrosti, kar je bilo bistveno bolj utrujajoče kot samo plezanje. Predvsem roke so se ob tem precej namučile. Nedvomno najtežavnejši del je ozek poševen kamin, ki zahteva kar precej plezalnih spretnosti in raztegljivosti. Ob pomoči prijazne poljske dekllice sem po več poskusih z levo nogo le zatipala nevidno oporo in se mukoma potegnila skozi, pri čemer je bil nahrbtnik največja ovira, saj se je neprestano zatikal, zato priporočam čim manjšega. Po fotogeničnem visečem mostu, ki smo ga izkoristili za foto seanso, je sledil še strm, a manj zahteven plezalni del, ki ga zaključuje plezanje druge težavnostne stopnje brez varoval. Močnejša polovica se me je na petnajst minut oddaljenem in obljudenem vrhu kar načakala,

kar pa ob ponujenem razgledu, prijaznih oskrbnikov in čednih planinkah ni bilo prenaporno.

Namesto zaključka

Italijanskega feratarja, ki me je dohitel pred vrhom, je zanimalo, kaj mi je všeč pri Italijanih, in odgovor sem precej razširila. Potrdilo se mi je opažanje, da so naši zahodni sosedi zelo strpni do otrok in veliki ljubitelji živali. Njihova pregovorna ljubezen do dobre hrane se kaže tudi v ponudbi planinskih koč, ki je ne glede na dostopnost precej bogatejša kot pri nas. Poudarek je na lokalni kulinariki in izdelkih. Južna Tirolska se ponša z zaokroženo turistično ponudbo, ki je prilagojena različnim kategorijam turistov in sledi sodobnim trendom (pri dostopnejših planinskih kočah je že

mogoče videti polnilnice za električna kolesa). Sistem javnega prevoza je odlično urejen, zato ni težko preživeti nekaj dni brez avtomobila. Na vsakem koraku je opaziti skrbno gospodarjenje s kmetijami in gozdovi. Cveti lesna industrija, ki je pri nas skoraj izumrla. Na vsakem koraku občutiš, da vsi v turizmu stremijo k istemu cilju, delujejo povezano in ne skrbijo samo za lasten vrtiček. Predvsem pa je prijaznost tista, ki v turistu pusti topel občutek, da ni samo vir zaslužka, ampak dobrodošel gost.

Po vsakem obisku Dolomitov sem še bolj trdno zapisana v "klub ljubiteljev Dolomitov", ki se tja redno vračajo. Saj poznate občutek, ko se ob prihodu domov vsakič porodi ducat idej, kam je še nujno iti, kaj videti, na kaj se povzpeti ...

*Odsev Cadinov
v jezeru Lago
d'Antorno nad
Misurino
Foto: Andrej Trošt*

Zdenka Mihelič

Kdaj, če ne zdaj

"Vse, kar si želiš, je na drugi strani strahu," pravi znani pisatelj Jack Canfield, motivacijski govornik, soavtor knjižne zbirke *Kurja juhica za dušo* in avtor *Načel uspeha*.

Marko Prezeli, sam vrhunski alpinist, je o letošnjem prejemniku nagrade za življenjsko delo na področju alpinizma pri nas, Andreju Štremflju, med drugim v obrazložitvi iskreno in brez olupševanj zapisal, da stanovskemu kolegu Andreju kdaj tudi malce zavida: "Ker je zavist najbolj iskrena oblika spoštovanja, je on eden redkih, ki mu kdaj tudi malce zavidam. Zato, ker je znal in zmogel ostati original."

Je tudi vas Markov zapis zadel v srce, dušo in predsem v vaš ego? Priznam, mene je. Da bi nekomu zavidala in ga v resnici iskreno spoštovala? Kaj ni to nekoliko skregano z našo pametjo? Pa vendar sem zadnje čase v različni literaturi naletela na podobno razmišljanje, na tezo o zavisti kot najbolj iskreni obliki spoštovanja. In bolj ko premišlujem, bolj se mi zdi resnična.

Zavist je naravno čustvo z negativnim predznakom, ki ga občutimo, kadar želimo tisto, kar nekdo drug ima, je ali počne. Resnica je, pravi psiholog dr. Phil McGraw, da oseba, ki ji zavidamo, ni nič drugačna od nas, samo da smo mi pristali na manj. Oseba, ki ji zavidamo – taki želimo biti. Ima nekaj, kar nam je všeč, to bi imeli, prav tako bi bili radi uspešni, hitri, preplezali "tisto" smer, bili ta trenutek v gorah itd. Ne občutimo negativnega čustva zaradi osebe same, ampak zaradi našega pogleda nanjo. Če bi spremenili svoj pogled nanjo in bi si z navdušenjem rekli – ja, mogoče je uspeti, doseči svoje sanje, bi bili veseli zanj, se veselili njenega uspeha in bi razumeli, da se je ob občutku zavisti v nas prebudila iskra postati nekaj več. In ko bi uvideli, da so v zavisti zametki veličine, bi osebo, ki ji zavidamo, cenili in spoštovali na najboljši in najiskrenejši način. Kajti želeli bi ji biti podobni. Zavist nam pokaže, kaj si pravzaprav želimo, po čem hrepeni naše srce, pa si po tem ne upamo poseči, se tega lotiti ali zaradi strahu tako živeti. Če bi bili torej bolj pozorni, glede česa in koga nas daje zavist, bi lahko ugotovili, kaj si želimo.

A oseba, ki ji zavidamo, ni drugačna od nas. Samo na svoji poti je sprejemala drugačne odločitve kot mi. Drugače je razmišljala, imela je drugačna prepričanja, vrednote, jasno je začrtala svoj cilj, ni se ozirala na mnenja "to ni mogoče, tega ne zmoreš" in ni odvrnila

pogleda drugam. Do svojih sanj ni prišla v hipu, napredovala je korak za korakom.

In tudi mi, ti in jaz: vsak trenutek se lahko odločimo drugače. Vsak trenutek je nov začetek. Tako glede svoje aktivnosti, fizične pripravljenosti, gorniških ciljev, uspeha, medsebojnih odnosov kot glede prehrane, telovadbe, jutranjega vstajanja – bomo vstali z levo ali desno nogo, si bomo najprej umili zobe in popili kozarec tople vode z limono, bomo potelovadili ...? Vsak trenutek sprejememo odločitev. Bomo to prebrali ali ne. Tudi ko rečemo, da ne bomo sprejeli nobene odločitve – smo jo že sprejeli. Vse je odvisno od tega, kako želimo živeti in kdo želimo postati. Kdo smo, je stvar naših preteklih odločitev. Če želimo postati bolj fizično in kondicijsko pripravljeni, preplezati zahtevno smer, se povzpeti na goro, ki nam je trenutno nedosegljiva, če bi bili radi uspešnejši pri delu, se bolj razumeli z najbližjimi ..., potem moramo spre-

jeti odločitve danes. Vprašajmo se, kaj moramo narediti, kaj drugače in kaj na novo delati, kaj v svojem vsakodnevem življenju spremeniti, s čim se "oborožiti", kaj v svojem prostoru in okolici urediti, s kom se družiti, od koga se učiti, katera znanja in veščine pridobiti, kako razmišljati, katera prepričanja opustiti in katera na novo privzeti, katere vrednote postaviti na prvo mesto v svojem življenju, kako se želimo obnašati, kdo želimo biti in zakaj želimo vse to početi. Premislimo in ukrepajmo danes. Delati iste stvari in pričakovati drugačne rezultate je definicija norosti, je rekel Albert Einstein. Seveda ne bo šlo vse po načrtih, prišli bodo padci – ki niso nič drugega kot povratne informacije, da po "tisti poti" ne bo šlo in da jo moramo prilagoditi oz. spremeniti. In vztrajajmo. Ne ozirajte se na okolico. Ne obremenjujmo se z drugimi. Sledimo svojemu srcu in svojim sanjam. Walt Disney, režiser in animator, ki so ga pri nekem časopisu odpu-

stili s pojasnilom, da mu manjka izvirnih idej in domišljije, in ki naj bi bil tristo dvakrat zavržen, preden je dobil odobreno financiranje za gradnjo Disneylanda, je dejal: "O čemer lahko sanjaš, to lahko tudi urediš."

Odločite se in premikali boste gore. "Ni vam treba biti odlični, da začnete, a začeti morate, če želite biti odlični," nas spodbuja Zig Ziglar. Največ tvega tisti, ki ničesar ne tvega.

Začnimo zdaj. Izberimo svojo pot. Izberimo svojo prihodnost. Vse je resnično odvisno samo od nas. Kar je odlična novica. Ker smo sposobni spremeniti vse, če se tako odločimo. Vse, kar naredimo, je vse, kar lahko naredimo, in vse, kar naredimo, je dovolj. Kdaj, če ne zdaj? ●

*Največ tvega tisti, ki ničesar ne tvega (na grebenu Grossglocknerja).
Foto: Zdenka Mihelič*

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Damijan Meško

Barasab

Ob osemdesetletnici Toneta Škarje

"Joj, kako se mudi, mudi živeti!"
(Tone Kuntner)

*Tone Škarja
na odpravi
Kangbačen 1965
Foto Metod Humar*

Danes je to visok, suh, tršat mož. Njegovi lasje so povsem osiveli, čeprav so še gosti, in bolj so razmršeni, kot so bili v mlajših letih. Obraz je naguban, poznajo se brazgotine dolgega življenja. Toda oči so svetle, opazujejoče, in takoj spoznaš, da vidijo vse. Poln je

življenja, vsebine in modrosti. Spominja me na hrast, ki pa ga "zimski vihar ne trešne ob tla", kakor bi rekel Prešeren. Edino postava je rahlo sklonjena, kakor da teži k tlom, k počitku.

Pred kakšnim letom sem mu potožil o svojem zdravju. Kolena, rame, srce včasih podivja v prazno, postajam počasen. Tone mi je odgovoril: "Zdaj prihajajo računi." Kakšna modrost! Potolažen sem bil; v življenju pridejo prej ali slej računi. Vse plačaš, račune moraš poravnati.

Tone Škarja je poln modrosti, in s to goro znanja in modrosti se lahko pogovarjaš o marsičem in si presečen nad mislimi, nad stavki, besedami. Pogovarjaš se lahko o alpinizmu, o Himalaji in Nepal, o knjigah in o literaturi, o politiki in zgodovini, o ekonomiji in filozofiji in tehniki. In še o marsičem.

Najino prvo srečanje je bilo v Žmavcarjih, tik pod Tursko goro. Že prej sem o Tonetu veliko slišal, tudi srečala sva se kdaj bežno, kje v hribih ali na kakšnem sestanku. Toda prvo pravo srečanje je bilo nekega davnega zimskega dne, ko sem se odpravil na bivak pod Skuto in potem naprej na Rinke. Ko sem prišel iz gozda, so bile pred menoj stopinje. Vodile so naravnost navzgor, nikogar nisem videl ali slišal, toda prijeten je bil občutek, da je tod nekdo pred kratkim stopal. Sledil sem stopinjam in ob vstopu v Južni raz Turske gore sta bila Tone in Šrauf. Odpravljala sta se v smer in se navezovala. Šrauf me je vprašal, ali se jima pridružim, in z veseljem sem to sprejel. Plezal je naprej, mrzlo je bilo, tudi veter je pihal. Napredovali smo počasi. Na štantu me je zeblo, stal sem ob Tonetu, zanohtalo se mi je, začelo me je tresti kot mladega psa. Nad nama je preklinjal Šrauf – dolgi rafali sočnih kletvic, Šrauf je znal čudovito preklinjati. Trde in grde besede so padale na naju, ki sva stala pod njim. Tone je poslušal in molčal, slišal je vsako Šraufovo kletvico, toda zrl je v meglo nad nama in molčal. Z njegovega obraza ni bilo mogoče ničesar razbrati. Čez nekaj mesecev sem se pozno zvečer vračal s Triglava, na Plemenicah sem srečal Boruta Berganta - Čito in povedal mi je, da grem z njimi na Jalung Kang. Tone me je izbral v ekipo.

Tako so se začele najine skupne poti. Veliko sva doživela skupaj. Spominjam se, kako sva nekoč hodila ves dan po Nepal, hodili smo proti Kangčendzengi, ves dan je deževalo, na telesu ni bilo vlakna suhega, v čevljih je čofotalo, od trepalnic je kapljalo in se stekalo po brazdah na obrazu do brade in navzdol, hodila sva in molčala.

Na Jalung Kangu se je zgodila tragedija. Ko se je Tomo Česen sam vračal z vrha in smo pod vrhom gledali samo eno drobno piko, ki se je počasi spuščala, ter upali, da se bo prikazala še druga, vsaj senčica, pa je ni bilo, je Tone obnemel, roke so mu padle ob telesu, stopil je od šotorov. Ko sta bila Mariča in Joža Rozman že blizu vrha *Kanča* in se je vreme slabšalo, vihar je bil tam zgoraj in le redko sta se še oglašala po voki-tokiju, iz njunih oglašanj se je videlo, da le še "slabotno brli njuna sveča življenja", takrat ju je Tone rotil, ukazoval, prosil, naj takoj obrneta in začneta sestopati. Nista ga poslušala, šla sta naprej – proti svojemu koncu. Gora ju je vzela, nista se vrnila. Andrej je v baznem taboru dva dni klesal njuni imeni v kamen, Darko in Robi sta ju šla pokopat na višino nad 8000 metri. Ostala sta na gori. Takrat je bil Tone nemočen, takrat sem drugič videl, kako je videti zlomljen človek.

Ko smo osvajali Anapurno, sva bila s Tonetom že tretjič na poti proti enojki. Na poti so bile pritrjene vrvi, nekaj skalnih skokov, predvsem pa dolga in strma snežišča. Na tej poti sva izvedela, da sta Davo in Drejc dosegla vrh, Slovenci smo osvojili zadnji osemtisočak. Ko je izvedel za ta dosežek, je bil pred menoj na snežišču, videl sem ga, kako je omahnil, glavo je zaril v sneg, roke je stegnil daleč nad glavo, hlupal je in drhtel po vsem telesu. Takrat sem občudoval tega hlipajočega moža v snegu in sem čutil do njega globoko spoštovanje.

Ko smo bili na Pangpemi, na tisti prelepi ravnici pod *Kančem*, kjer je na višini 5000 metrov še vedno nekaj zelene trave, je začelo nekega popoldneva snežiti. Napredovanje na hribu se je ustavilo, snežilo je že dva dni in Tone me je vprašal, ali imam kaj za branje. V sodu sem imel štiri debele knjige Šolohova *Tihi Don*. Izročil sem mu dve knjigi, ker zadnjih dveh še sam nisem prebral. Tone je samo pokimal, vzel knjigi, njegov šotor je bil vso noč razsvetljen, iz njega je presevala le bleda svetloba, snežilo je in čez dva dni mi je Tone vrnil knjigi. Sam bi potreboval dva tedna, da bi to prebral.

Vračali smo se z odprave na Daulagiri po tisti osamljeni poti, na katero redko zaide kakšen popotnik s trekinga, mimo Daulagirijev V, VI, VII, samih divjih, osamljenih, nepristopnih vrhov. Drugi dan naše poti sem se izgubil, zašel sem s poti, ki je ponekod sploh ni bilo, in po dolgem tavanju na robu obupa sem prišel do pipala, velikega drevesa, pod katerimi po navadi počivajo Nepalci na svojih poteh. To je bilo že blizu Benija in pod pipalom je sedelo nekaj Nepalcev, ve-

selih in razpoloženih, kakršni Nepalci so, in vprašali so me, vsega ubogega, utrujenega in izgubljenega, od kod prihajam. "Z Daulagirijsa," sem rekel. "Iz katere dežele?" so me vprašali. "Iz Slovenije sem," sem rekel. Gledali so me, niso vedeli za mojo domovino. "Poznate Toneta Škarjo?" sem vprašal. Dvema sta zažarela obraza in sta me trepljala po ramenih: "Seveda, mister Skardža, njega poznavata." Ko sem na svojih poteh po Nepal hodil in se ustavljal v *lodžih*, sem v jedilnicah na oknih in po vhodnih vratih povsod naletel na nalepke naših odprav. Vse to je na svojih poteh iz ljubezni do svoje domovine nalepil Tone. V vsaki gostoljubni hiši je pustil svojo sled.

Veliko sva prehodila skupaj. Odprla se mi je stran v njegovi knjigi *Po svoji sledi* s fotografijama najinih čevljev. Ob povratku s *Kanča* sva se ob himalajski reki sezula. Tone je nato fotografiral čevlje. To fotografijo velikokrat pogledam. Utrujeni, pošvedrani, raztrgani, neugledni čevlji – po vseh dolgih hojah, po kolovratenju po ledenikih, po tistih okroglih, zglajenih, velikih kamnih, ki so se premikali in prevračali pod nogami, ko sva hodila proti dolini, proti zelenju, proti življenju. Prišla sva do zelenih teras, do njiv, do življenja – in tam sva zagledala Nepalko, delala je na njivi, oblečena je bila v živopisano zeleno jopico in rdeče krilo, in sva jo pozdravila. Nasmehnila se nama je, spet smo bili med ljudmi, vrnili smo se v življenje.

Velikokrat vzamem v roke to njegovo zadnjo knjigo. Moral bi jo prebrati vsak, ki je bil kdaj v hribih. Dvakrat bi jo moral prebrati nekdo, ki so mu hribi prirasli k srcu, in za nekoga, ki je videl in doživel Nepal in Himalajo, naj bi bila to sveta knjiga.

Ko si v letih, ko ti je vsak dan podarjen, ko si vsak večer otožen, ker dan umira, in si vsako jutro radosten, ker je spet nova svetloba, takrat pomisliš na nekatere dragocene ljudi, ki si jih srečal v življenju. Zato bom končal s tem, kar je zapisal Tone Škarja sam: "Življenje je lepo in včasih ga je treba objeti, čeprav se večinoma borimo z njim." ●

Tone Škarja
in dr. Damijan
Meško na odpravi
Kangbačen 2007
Foto: Aleš Koželj

Vidim sled, po kateri sem hodil

Tone Škarja, osemdeset let

Januarja je praznoval osemdeset let. Na Alpinističnem odseku PD Kamnik smo mu priredili poseben večer. Videlo se je, da je zadovoljen, da se v tej družbi počuti prijetno, zato tudi pogosto prihaja. Kdor se zaplete v pogovor z njim, ne ostane prazen, Tone ima namreč veliko povedati. Čeprav malce tresočih rok, je v mislih in besedah iskrov in pronicljiv, spomin mu seže daleč. Ni vprašanja, na katero ne bi znal odgovoriti, njegova stališča so jasna, nedvoumna in nikoli ozka. Veselje se je z njim pogovarjati.

Tone Škarja
Arhiv Toneta Škarje

V teh letih si še vedno zelo aktiven, v Slovenskem planinskem muzeju (SPM) si imel fotografsko razstavo, s predavanjem *Od Kamnika do Himalaje* obiskuješ kraje po vsej Sloveniji. Te to izpolnjuje?

Precej, saj je vsako predavanje hkrati tudi samoizpraševanje. *Od Kamnika do Himalaje* je bilo prav uporabno tudi za šolsko predavanje *Etika v alpinizmu*. Iste dogodke lahko osvetliš kot pustolovščino, lahko pa kot dileme ob odločanju. Razstavljeni portreti v SPM hkrati kažejo osebnosti in moj pogled nanje.

V zadnjih letih si napisal več komentarjev za *Planinski vestnik*. Kaj ti to pomeni, se lahko na ta način izražaš?

Izražam svoja stališča, podobo svojo na ogled postavim – po Prešernu. Na sploh vidim, kako se ljudje bojijo izpostaviti sebe, svoje mnenje. Prevladuje konformizem, vsakdo bi bil rad le neopazen del enobarvne množice. Kakšna razlika med podpisanimi komentari in anonimnimi! Groza! In te potlačene napetosti so pravi eksploziv krutosti, če bi jim kaka vojna ali revolucija dala kritje.

Plezal si do pred nekaj leti, do nesreče v Dolgi nemški, kjer si se izvlekel skozi šivankino uho. Ali zdaj pogrešaš plezanje?

Plezal sem še šest let po tisti nesreči, zadnjič za petinsedemdeseti rojstni dan Teranovo kot sinovo darilo: idealne razmere v prazni steni. Lepšega zaključka si nisem mogel želeti. Nič ne pogrešam plezanja, do vrha sem si z njim izpolnil dušo.

Za odpravo na Everest '79 sta imela z Alešem Knaverjem nekakšno igro v zvezi s tem, kdo bo vodja. Za kaj je šlo?

Ni bila igra, bila je resna stvar. Do takrat smo vse prvenstvene v Himalaji dosegli šele v drugem poskusu. Everest pa je Everest, hkrati je šlo za najtežjo smer nanj, vsa Jugoslavija, alpinistično neuka, a prepričana v svojo veličino, je visela na tej odpravi; vodja te odprave se je z nje po starogrško lahko vrnil le "s ščitom ali na njem". Oba sva delala zanj, oba pa sva tudi vedela za odgovornost. Alešu je k umiku pomagala "nepalska šola" in vroča žoga je nazadnje ostala v mojih rokah. Odprava me je tako obremenila, da sem na poti na Brnik videl samo Everest in nobenega življenja po njem: kar bo, bo šele na oni strani gore. Odprava Everest '79 je bila veličastno skupno delo.

Vrnitev odprave
Everest na Brnik
8. 6. 1979
Foto: Nace Bizilj,
arhiv Muzeja
novejše zgodovine
Slovenije

Kaj bi rekel, kaj je tvoj največji uspeh v alpinizmu?

Premalo natančno vprašanje. Everest kot zmaga plezalcev in logistike. Tu si ne upam biti pametnejši od Boningtona o njihovi JZ-steni 1975 kot največjem dejanju, torej le štiri leta prej. Nič manj pa JZ-greben ali steber Južne Kangčendzenge (Prezelj-Štremfelj 1991), hkrati prvenstveni in edini vzpon na alpski način v vsej zgodovini Kanča in njegovih petih vrhov. Kljub prvemu zlatemu cepinu v alpinističnem svetu premalo cenjen dosežek. Celo plezalca sta čez dve leti na to že pozabila.

Zakaj so po tvojem mnenju slovenski alpinisti v svetovnem merilu tako uspešni?

Saj niso samo Slovenci. Sosednje Avstrijci imajo največ prvih vzponov na osemtisočake. Poljaki so bili dolgo pred nami. Pozneje Rusi in alpinisti iz delov nekdanje Sovjetske zveze. Pa še drugi. Nacionalni naboj je imel pri tem pomembno vlogo. Mi premalo spremljamo dogajanje po svetu, povečujemo pa le svoja dejanja. Če primerjamo prve zlate cepine in poznejše, opazimo inflacijo ali zmedo kompasa. Mediji imajo prevelik vpliv (kot pri oskarjih, emijih, evrosongih, tudi pri literarnih nobelovcih). Tak je pač svet ekranov in navidezne resničnosti. Tudi sedANJI *Planinski vestnik* še malo ne sledi dogajanju po svetu, kot je sledil v času naše rasti. Torej: seveda smo uspešni, a v družbi še nekaj podobnih.

Nekateri se še spominjajo odprtega pisma alpinistov javnosti v devetdesetih letih. Kako danes po toliko letih komentiraš ta zaplet?

Seveda se ga spominjamo, nekaj tudi skozi mojo *Po svoji sledi* in Kanadčankino¹ knjigo *Alpski bojevnik*. Na kratko: napad po pravilih črednega nagona, vodnje pa s tranzicijskimi cilji. Kot vedno pri revolucijah

in prevratih, ko jih le nekaj ve, za kaj zares gre. Zgodba, polna anekdot, tudi zelo zabavnih.

Kot vodja odprav si sprejemal težke odločitve, včasih tudi take, ki so vplivale na življenje in smrt. Kako odgovarjaš na očitke, da si bil zanje odgovoren? Na primer na odpravi na Jalung Kang?

Če kaj, je Jalung Kang v istoimenski knjigi temeljito obdelan. Od strani 136 do 175 so izpisani s traku vsi pogovori usodnega dne, vmes misli, dileme, tehtanja.

Na odpravi
Kangbačen '74
Foto: Bojan Pollak

¹ Kanadčanka Bernadette McDonald

Na odpravi
Everest '79
Arhiv Toneta Škarje

Izlučiš lahko, kako se plezalec v stiski noče odločiti oziroma odločitev prelaga na vodjo in na drugega, kako prihod drugega plezalca razčisti položaj, kako stranski vplivi, tudi tekmovalnost, usodno posegajo v dogajanje, skratka – štirideset strani, vrednih psihološke analize. Vendar: plezalec na gori odloča sam, pa naj gre za navzgor ali za navzdol. Morda je v tem smislu *Jalung Kang* moja najboljša knjiga. Ko bereš pogovore v luči vzpona, se slišijo drugače kot po že znanim rezultatu.

Pred časom je prišlo do ukinitve Komisije za odprave v tuja gorstva (KOTG), ki si jo vodil dolga leta. Kako si spremljal njeno ukinitve?

KOTG je ustanovilo vodstvo Planinske zveze Slovenije (PZS) leta 1963 zaradi dolgoročnega načrtovanja naših dejavnosti v tujih gorah in predvsem v Himalaji, ukinilo pa vodstvo PZS leta 2014, najbrž po prav tako tehtnem premisleku. V tem polstoletju smo zrastle od začetnikov do svetovnega vrha. KOTG je bila proces, ne institucija.

V kamniških gorah
Arhiv Toneta Škarje

Si član Alpinističnega odseka Kamnik. V "tvojih" časih je bilo prisotno močno rivalstvo z ljubljanskimi alpinisti. Zakaj je prišlo do tega in koliko si pri tem sodeloval sam?

Močno rivalstvo, a vendar ne brez sodelovanja, je bilo živo predvsem pred drugo svetovno vojno. Ljubljanci so se že zaradi svojega porekla vedno čutili večvredne (kar je bilo predvsem njim samim v škodo). O tem slikovito piše tudi Metod Humar v knjigi *V kamen vklesane zgodbe*. Na ostanke te zadržnosti sem nalletel še na svoji prvi odpravi (Kangbačen 1965), pa ne s strani soplezalcev. V mojem času je presegal lokalno obzorje samo Aleš Kunaver. Sam sem samo prevzel idejo ali željo Pavla Kemperleta, da postanemo Kamničani v alpinizmu in gorskem reševanju samozadostni. Da je to v našem značaju, se vidi že pri samem planinskem društvu, ki bi si ga PZS lahko vzela za zgled.

Zgodba tebe in Metoda Humarja je dolga, z vzponi in padci. Kako bi jo opisal zdaj?

Vsak človek je svoja stvaritev, enkratna in neponovljiva, pa tudi težko spremenljiva. Samo vesel sem lahko, da so mi pestrili, plemenitili, lajšali in težili življenje Metod, Pavle, Edo, s katerimi smo si bili kot odprte knjige. Vsakdo je po svoje nihal, eden z večjimi, drugi z nižjimi amplitudami, in – kot vemo iz fizike – se amplitude različnih frekvenc skladno s svojim potekom seštevajo in odštevajo. Razlike odsevajo naša razmerja, in ta se spreminjajo in nam življenje barvajo mavrično.

V času predsednikovanja Francija Ekarja smo v *Planinskem vestniku* objavili tvoj prispevek, v katerem si izrazil dvom o smiselnosti obstoja meddruštvenih odborov PD. Skupaj sva bila na seji upravnega odbora PZS, kjer so naju na račun tega zapisa precej trdo prijeli, a odstopila nisva. Kako danes gledaš na ta "dogodek"?

PZS boleha zaradi nedržavotvornosti, zato je vsako drobljenje na lokalne centre skupnosti škodljivo. Enako je v Sloveniji, kjer vladajo predvsem občine (beri: župani), centralna oblast pa je večinoma kot pena na gladini, vidna, a brez vpliva na globinske tokove. To je bolezen Slovenije: ne znamo vladati sami sebi. Ali je glavni ali ne vem že kateri odbor PZS videti kaj drugačen od parlamenta? Semenj samozadostnosti.

Če se ozreš nazaj, bi danes kaj spremenil, naredil drugače, kot si?

Kam pa naj se ozrem? Vidim le sled, po kateri sem hodil, vidim križišča in odcepe, kjer sem se pač odločal (ali mi je odločilo), pa nič ne vem, kaj bi na opuščeni poti srečal ali doživel. Tudi pamet je bila takrat taka, kot je bila, in nobeno vrtenje nazaj je ne bi popravilo. Od nekdaj pa mislim, da je energija stvar mladosti, pamet pa stvar starosti, in bog ne daj, da bi stara pamet imela moč mladosti. Tako sem mislil pred pol stoletja in tako mislim še zdaj. ○

Kratke, a sladke

Turno smučanje v zahodnih Karavankah

Mojca Stritar
Kučuk

Zdi se, da Karavankam zahodno od Stola bolj ležijo obrobni letni časi kot višek poletne sezone. V povprečju so pač dovolj nizke, položne in gozdnato zelene, da zares ogrejejo planinska srčeca, ko vzbrsti spomladansko cvetje (kajpak narcise, pa še kaj bi se našlo), ko se macesni odenejo v jesensko rumenilo in ko jih prekrije snežna tihota. Prav obdobje tišine nas zanima tokrat.

Karavanke so prvovrsten zimski poligon predvsem za tiste ljubitelje narave, ki nimajo želje po ekstremnih dosežkih, temveč se zadovoljijo s simfonijo molčeče beline ob spremljavi zasneženih razgledov. Turno smučanje, deskanje, sankanje, pohodi peš ali s krpļami imajo glavno besedo, najboljše pa je, da so ture v glavnem izvedljive v vseh razmerah. Če je snega veliko, se izhodišče pač prestavi niže, bliže glavni cesti skozi Zgornjesavsko dolino. To izleta še vseeno ne raztegne do neokusno dolgih časovnic, ampak celo omogoči nekaj več smuke (ali česa drugega).

Od Peči do najvišje izjeme

V snegu lahko že povprečno izurjen obiskovalec obišče večino najpomembnejših vrhov. Čisto zahodno, a še v Sloveniji, je Peč, 1508 m. Z avstrijske strani so ji devištvo vzela avstrijska smučišča, z naše pa gozdnata pobočja, ki jih ostro prereže strma, ozka poseka. Turni smučarji Peč obiskujejo predvsem ob večjih količinah svežega snega, splet gozdnih cest pa daje priljubljenosti tudi vsem drugim.

Široki greben od mejnega prehoda na Korenskem sedlu proti vzhodu se prvič razbohoti v bolj znano ime

*Na cesti med
vzponom na Voščo
Foto: Mojca Stritar
Kučuk*

*Turne smuke nad Srednjim Vrhom ponujajo razgled na martuljške gore.
Foto: Tomaž Marolt*

v plečati Vošci, 1737 m. Kolikor ji manjka karizme, se odkupi z vršnim travnikom. Kamnita podrtija, osamljen borovec in oddaljeni pogledi na Jalovec poskrbijo za eno bolj romantičnih podob pri nas.

Naslednji na poti na vzhod je najbolj znani slovenski predstavnik "opoldanskih" vrhov, Trupejevo poldne, 1931 m. Zaradi karavanske miline s priokusom rezkega visokogorja je očarljiv v vseh letnih časih, v smučarskem smislu pa se najbolj ponujata spusta skozi dolino Železnice in sosednjega potoka Hladnika. Najverjetneje ne bomo vriskali čisto vso pot, a spet na izhodišču, v eni najlepših gorenjskih vasic Srednji Vrh, bo po snemanju okornih čevljev gotovo zadovoljen prav vsak. Vrhov, ki se ponujajo v snegu, je med

*Trupejevo poldne
Foto: Janez Stražičar*

Trupejevim poldnevom in Kepo še nekaj: Maloško poldne, 1828 m, Kresišče, 1839 m, v zadnjem času je vedno bolj priljubljena tudi Mojstrovica, 1816 m, ki od glavnega grebena štrli nekoliko na jug.

Kepo, 2139 m, in njene najbližje sosede pa tokrat preskočimo. Kraljica zahodnih Karavank je prestrma, da bi zanimala tiste brez alpinističnih nagnjenj. Izjema je morda smuk z avstrijske strani mimo koč Bertahütte, 1527 m.

Babica slovenskih smučarjev

Stara mama slovenskih turnih smučarjev domuje nad Dovjim, korak vzhodno od Kepe. Za ljubitelje te dejavnosti skoraj ne mine leto, ne da bi na plečati Dovški Babi, 1891 m, zarisali nekaj zavojev. Glavni razlog za to so seveda Babina blaga travnata pobočja, ki omogočajo smuko tudi v zelo skromni ali zelo obilni snežni odeji. Na njej se torej zagnani smučar kratkočasi ob začetku sezone, v družbi začetnikov ali v plazovno manj ugodnem razpoloženju. Ne gre pa je podcenjevati – vsake toliko se v svežem snegu sproži tudi kak plaz, ki dá preveč zagnanim obiskovalcem jasno (in žal celo dokončno) vedeti, da bi bilo v takih razmerah bolje ostati za zapečkom.

Poleg najobičajnejše ture na Babo, opisane v sredici te številke, sta v kraljestvu nad Dovjim še Hruški vrh, 1776 m, in Klek s svojimi sončnimi travniki nad Jeseniško planino, 1380 m. S smučmi ju običajno obiščemo iz Planine pod Golico. Za nekaj prav posebnega pa namignimo na kotel na severni, avstrijski strani med Dovško Babo in Koprivnjakom/Kleiner Frauenkogel, 1754 m. Zaradi senčne lege pogosto omogoča presenetljivo izvrstno smuko! Lahko jo zaužijemo tako, da na vrh Babe pristopimo z juga, odsmučamo v Avstrijo, do kamor nam pač godi, se še enkrat

Smučanje na Španovem vrhu

Na zahodnih pobočjih Španovega vrha, 1334 m, med Planino pod Golico in Javorniškimi Rovtami je bilo od šestdesetih let smučišče s sedežnico, ki se je hvalila kot najstarejša še obratujoča pri nas. Občina Jesenice je vanj sicer poskusila vlagati, vendar je v desetletju 2003–2013 obratovalo le 280 dni. Strožji varnostni standardi za žičnice in zime z malo snega so ga privedli do usode, značilne za večino manjših smučišč. Decembra lani je bilo odločeno, da žičnico dokončno odstranijo, nekdanja smučarska proga pa ostaja zimski poligon za kondicijski trening turnih smučarjev in spomladansko sprehajališče za občudovalce narcis.

vzpnemo na greben in od tam nazaj na slovensko izhodišče. Če se ture lotimo čisto "pošteno", pa začnemo na avstrijski strani blizu ustja karavanškega predora, od koder nas v prej omenjeni kotel privede neskončna cesta (s strmo bližnjico) skozi senčno dolino. Epsko in precej drugače!

Od Golice do Stola

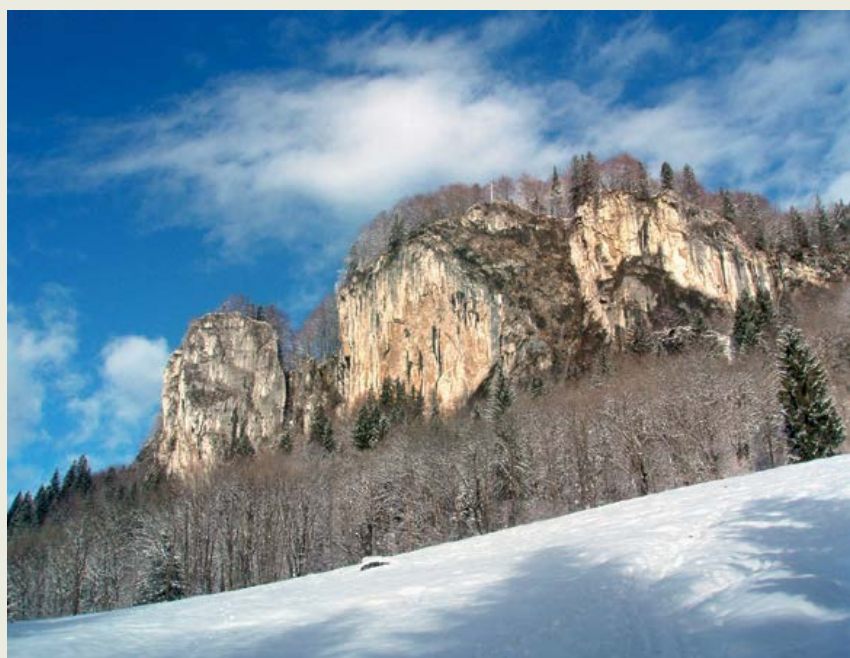
Priznam, ob vsem tem pisanju o karavanških vrhovih na Golici, 1835 m, s smučmi še nisem bila. Čeprav je pozno spomladi s svojimi cvetnimi poljanami tako romantična, gora pač ni čisto nedolžna. O tem zgovorno pričajo velikanski talni plazovi, s katerimi se njena strma travnata pojava otresa snega. Zato rej moramo pametno izbrati primeren čas za smučski obisk. Kot nekoliko lažja možnost se ponuja sosednja Krvavka, 1785 m, tik nad Kočo na Golici, 1582 m.

In že smo v kraljestvu Struške. Tisto, kar so v kopnem ruševnata nepregledja, je v krepki zimi poezija – kratka, sladka in nenevarna. Še več, njena pobočja so prizorišče forme vive, le da ima kladivo in dleto za ustvarjanje presenetljivih skulptur iz osamljenih smrek v rokah neusmiljeni veter.

Iz Javorniškega Rovta oziroma z višje ležečega sedla Križovec si Struško lahko vzamemo precej mimogrede. Ko smo bili mladinci, še na vrhuncu moči, smo se z vrha do avta spustili v enem kosu, brez vsakršnega počitka. 800 metrov višinske razlike v celem snegu ... Dandanašnji, ko so zaradi družinskih obveznosti turni smuki bolj sladek spomin kot redna realnost, je to seveda znanstvena fantastika, turni smuk na Struško

*Kepa in Dovška
Baba
Foto: Andreja
Senegačnik*

*Nezgrešljiva
Blažčeva skala
(tudi plezališče)
Foto: Mojca Stritar
Kučuk*

Pogled na Struško z Vajneža, levo zadaj Hochalmspitze
Foto: Andreja Senegačnik

pa čisto dovolj naporen, da si vmes privoščimo tudi kak odmor. Alternativa smeri s Križovca je vzpon skozi Medji dol, spusta tam pa nikakor ne gre priporočiti. Skozi gosti, uporni gozd pač ni elegantnega preboja na smučeh, pa naj še tako dobro smučamo. Stolov zahodni sosedi Vajnež, 2104 m, je neobrušen smučski dragulj, ki se ne da zlahka prepoznati v vsej krasoti. V spodnjem delu ga v smučarsko moro spreminja strm gozd. Nad gozdno mejo pa se odprejo fantastična pobočja, kjer je smuka praviloma boljša, kot se zdi od spodaj, in to kljub sončni legi še pozno v sezono. Vzhodno od Vajneža se naš tokratni pregled konča, kajti Stol je s svojimi številnimi smučarskimi možnostmi – z vseh strani in vseh težavnosti – pač cesarstvo zase.

Karavanški kanjoni

Za konec naj omenim, da čeprav so blage, kratke in sladke, nekaj previdnosti velja tudi pri raziskovanju Karavank. Pri tem ne mislim samo na (samoumevno) plazovno varnost; tudi preveč orientacijsko-raziskovalnega duha ima lahko neprijetne posledice. Pred leti sva z Vošce odsmučali na zahod, proti Kranjski Gori, da bi tako poiskali smučarsko ugodnejšo varianto, kot je ustaljena trasa iz Srednjega Vrha. Začetek je bil po odličnem pršiču v gozdu kar obetaven. Drugo dejanje nama je prineslo porivanje s palicami po prepoložni makadamski cesti, tretje pa skrajno nesmučljiv, skorjast sneg med smrekami in globokimi gozdnimi kanjoni, v katerih sva nazadnje morali celo

sneti smučti. Zgodba se je razpletla z 200 višinskimi metri sopihanja nazaj gor do Srednjega Vrha, kjer sva imeli avto, in s splošnim šemastim počutjem – pa ne samo zaradi tega, ker je bila pustna nedelja ...

Karavanke – informacije

Dostop: Karavanške turne smuke so vse lahko dostopne. Pripeljati se moramo v Zgor-njesavsko dolino, od Jesenic pa nas čakajo dobre lokalne ceste proti Kranjski Gori do Dovjega (9 km) oz. Srednjega Vrha (20 km) ali proti Koroški Beli in nato Javorniškem Rovtu (8 km). Ceste do vasi so asfaltirane in splužene, gozdne ceste proti vrhovom pa so makadamske in ne vedno prevozne. Pozorni bodimo tudi na morebitne znake za prepoved prometa.

Literatura: Andraž Poljanec: *Turni smuki*. PZS, 2003.

Igor Jenčič: *Veliki turnosmučarski vodnik: Od Snežnika do Velikega Kleka*. Sidarta, 2013.

Zemljevidi: *Kranjska Gora*, LTO Kranjska Gora, 1:30.000.

Julijske Alpe, vzhodni del, PZS, 1:50.000.

Triglavski narodni park, PZS, 1:50.000.

Karavanke, osrednji del, 1:50.000.

Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del, Triglavski narodni park, Sidarta, 1:50.000.

Položna vršna pobočja Vošce Foto: Mojca Stritar Kučuk

Vošco bi le redkokdo uvrstil na lestvico najboljših turnih smuk vseh časov. Zares smučarskih, odprtih terenov je malo, toliko več pa je bolj ali manj smučljivega gozda. Vendar ima dva velika plusa: v vseh razmerah je plazovno precej varna in vršni travnik je en najbolj ljubkih pri nas – pa čeprav je tako položen, da se po

njem običajno bolj porivamo, kot vijugamo. Že zaradi razgledov je vredno!

Zahtevnost: Zmerno zahtevna turna smuka. Največja nevarnost so bližnja srečanja z drevesi v strmejšem spodnjem delu.

Oprema: Običajna turnosmučarska

oprema

Višinska razlika: 800 m

Izhodišče: Srednji Vrh, 960 m. Če prihajamo z Jesenic, v Gozdu - Martuljku takoj na zahodni strani potoka Hladnik zavijemo desno in se po asfaltni cesti dvignemo do parkirišča pod vasjo.

WGS84: N 46,490432°, E 13,837763°

Trupejevo poldne, 1931 m

Najbolj znan med našimi "opoldanskimi" vrhovi je vreden napora v vseh letnih časih, predvsem zaradi zračnih macesnovih gozdov in še bolj zračnih pogledov na martuljske vrhove in Kepo. Na smučeh ga najprikladneje obiščemo skozi dolino Železnice. Više ko gremo, manj je gozda in več vedno bolj odprtih pobočij, snežna odeja narašča, razgledi se širijo, dolina pa postaja pravljica, ki srečen konec doživi na strmejšem vršnem vzponu. Spust je tipična karavanška mešanica dobrega in slabega, od skritega pršiča do prečkanj plazovin in izzivov na strmih kolovozih.

Zahtevnost: Nezahtevna turna smuka.

Vršni del je strmejši, odrezan na severno stran in izpostavljen plazovom.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema

Višinska razlika: 970 m

Izhodišče: Srednji Vrh, 960. Če prihajamo z Jesenic, v Gozdu - Martuljku takoj na zahodni strani potoka Hladnik zavijemo desno in se po asfaltni cesti

Proti vrhu Trupejevega poldneva, zadaj Lepi vrh Foto: Mojca Stritar Kučuk

dvignemo do parkirišča pod vasjo.

WGS84: N 46,490432°, E 13,837763°

Čas vzpona: Izhodišče-lovska koča 2 h

Lovska koča-vrh 1 h

Skupaj 3 h

Sezona: Od decembra do marca

Vodnika: Andraž Poljanec: *Turni*

smuki. PZS, 2003; Igor Jenčič: *Veliki*

turnosmučarski vodnik: Od Snežnika do Velikega Kleka. Sidarta, 2013.

Zemljevidi: *Kranjska Gora*, LTO Kranjska Gora, 1: 30.000; *Julijske Alpe, vzhodni del*, PZS, 1: 50.000; *Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del*, Triglavski narodni park, Sidarta, 1: 50.000.

Vzpon: Od parkirišča gremo po levi

Senožeti v spodnjem delu vzpona na Vošco Foto: Mojca Stritar Kučuk

Čas vzpona: Izhodišče–Jurež 30 min.

Jurež–vrh 2–3 h

Skupaj 2.30–3.30 h

Sezona: Od decembra do marca

Vodnik: Andraž Poljanec: *Turni smuki*. PZS, 2003.

Zemljevidi: *Kranjska Gora*, LTO Kranjska Gora, 1: 30.000; *Julijske Alpe, vzhodni del*, PZS; 1: 50.000; *Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del*, Triglavski narodni park, Sidarta, 1: 50.000.

Vzpon: S parkirišča gremo po levi cesti mimo nekdanje karavle (varianta izhodišča) do kmetije Jurež. Še pred njo se usmerimo desno čez travnike navzgor do antene, nato pa se obrnemo levo in se po neoznačeni poti oziroma kolovozu dvigujemo skozi gozd nad Jureževim grabnom. Više pridemo v nekoliko bolj odprt svet na Jureževi planini. Držimo se čez čistino desno do lovske kočče, pri kateri pridemo na gozdno cesto. Na ovinku nad njo zavijemo levo, po kolovozu skozi gozd, nato pa po položnem travniku proti levi do razglednega vrha.

Spust: Smučamo po smeri vzpona.

Mojca Stritar Kučuk

Trupejevo poldne, 1931 m

Vršni del vzpona skozi Železnico, zadaj Jalovec Foto: Mojca Stritar Kučuk

cesti do bližnje kmetije Hlebanja, pri kateri se usmerimo desno navzgor v dolino potoka Jerman. V spodnjem delu se precej strmo dvigujemo po kolovozu, višje pa se dolina, ki se zdaj imenuje Železnica, obrne proti desni. Prečkamo konec gozdne ceste, ki pripelje izpod oddaljenega Korenskega sedla, in skozi vedno lepši gozd po desni strani doline dosežemo lovska kočča, 1635 m. Nadaljujemo po dnu doline in strmeje do sedla, 1850 m, med Trupejevim poldnevom na levi in

Lepim vrhom oz. Belimi pečmi, 1931 m, na desni. Tu se obrnemo levo. Čaka nas še vzpon čez strmejša pobočja do prepadnega vrha.

Spust: V vršnem delu se prilagodimo nevarnosti plazov. Če je majhna, lahko poiščemo varianto spusta naravnost proti lovski kočči, sicer pa smučamo po smeri vzpona. V dolinici pod sedlom pazimo na morebitne plazove z levih pobočij. Običajno prav ta dolina pogosto skriva pršič in s tem najbolj uživaško smuko. Vztrajanje na smučeh

skozi spodnji del Železnice je večkrat vprašljivo; tehnika smučanja po strmem kolovozu je pač stvar spretnosti in elegance. Travnik nad Hlebanjo se za srečen konec odkupi z nekaj bolj sproščenimi zavoji.

Mojca Stritar Kučuk

Brez turnosmučarske klasike nad Dovškim pravovernemu turnemu smučarju le redko mine leto. A ne gre brez nekaj hoje po cesti, zaključni del nad planino Dovška Rožca pa deluje precej avstrijsko – po odprtih, a pogosto mrzlih pobočjih vzdolž vršnega grebena. Pri spustu so prav ta najboljša, nadaljnji užitki po cesti in senožetih pa si ime zaslužijo le v ustreznem razmerju z našim smučarskim znanjem in debelino snežne odeje. Če je skromna, so skriti kamni v snegu nevarne pasti!

Zahtevnost: Nezahtevna turna smuka, strmejši je le vršni greben, ki je na severno stran strmo odrezan (opastil!). Vršni del je nekoliko izpostavljen plazovom. Pri bližnjicah na gozdni cesti bodimo previdni, da nas ne zavedejo v strme grabne.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema

Višinska razlika: Pribl. 1200 m

Izhodišče: Nad vasjo Dovje, 750 m. Iz vasi se peljemo desno oz. vzhodno proti Plavškemu Rovtu do mostiča čez potok Mlinca. Nadaljujemo, dokler je cesta pač prevozna. Če je kopna (in

Planina Dovška Rožca, zadaj Dovška Baba Foto: Mojca Stritar Kučuk

če promet po njej ni prepovedan), na križišču pod Ravnami zavijemo levo in peljemo vse do zapornice. Sicer pa: niže ko parkiramo, niže bomo prismočali (če je seveda sneg).

WGS84: N 46,468755°, E 13,959745°

Čas vzpona: Izhodišče–Dovška Rožca 2.30–3 h

Dovška Rožca–vrh 30–45 min.

Skupaj 3–4 h

Sezona: Od decembra do marca

Vodnika: Andraž Poljanec: *Turni smuki*.

PZS, 2003; Igor Jenčič: *Veliki turnosmučarski vodnik: Od Snežnika do Velikega Kleka*. Sidarta, 2013.

Zemljevidi: *Kranjska Gora*, LTO Kranjska Gora, 1: 30.000; *Julijske Alpe, vzhodni del*, PZS, 1: 50.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1: 50.000; *Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del, Triglavski narodni park*, Sidarta, 1: 50.000.

Vzpon: Najprej hodimo po gozdni cesti. Ko smo že onstran (vzhodno od) Blažčeve skale, lahko čez senožeti in skozi

Veliki vrh v Struški, 1944 m

Najvišji vrh v masivu Struške se v koprnem skriva za krono ruševja, ki se ob zadostni snežni odeji potuhne pod smučarskimi prostranstvi. Med vzponom se do idiličnega Pustega rovta ravno prav ogrejemo, pred dobrim desetletjem zgrajena cesta pa nas udobno privede do razgledne Belske planine. Na odprtih vršnih pobočjih potrebujemo nekaj smisla za iskanje najudobnejših dolinic, če grmovje ni v celoti prekrito. Na širokem vrhu pa nam ne ravno estetski radioamaterski zabojnik ponuja nekaj zaklona, da se v miru pripravimo na spust.

Zahtevnost: Nezahtevna turna smuka. Smučanje skozi gozd naravnost na Pusti rovt pa terja več znanja in previdnosti. V megli je orientacija nad planino težavna.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema

Višinska razlika: 800 m

Izhodišče: Zadnji ovinek na gozdni cesti vzhodno pod sedlom Križovec, 1150 m. Na semaforiziranem križišču na Slovenskem Javorniku pri Jesenicah zavijemo

Radioamaterski zabojnik na Velikem vrhu Foto: Mojca Stritar Kučuk

proti Javorniškemu Rovtu in sledimo tablami za Dom Pristava, nato pa peljemo severno po običajno spluženi gozdni cesti do zadnjega desnega ovinka pod Križovcem. Če parkiramo pri Domu Pristava, se tura podaljša za 1 h.

WGS84: N 46,469643°, E 14,087661°

Koča: Dom Pristava v Javorniškem Rovtu, 975 m, +386 31 322 856, stalno odprt.

Čas vzpona: Izhodišče–Belska planina

1.30–2 h

Belska planina–vrh 45 min.

Skupaj 2–3 h

Sezona: Od decembra do marca

Vodnika: Andraž Poljanec: *Turni smuki*. PZS, 2003; Igor Jenčič: *Veliki turnosmučarski vodnik: Od Snežnika do Velikega Kleka*. Sidarta, 2013.

Zemljevid: *Karavanke, osrednji del*, 1: 50.000.

Vzpon: Od izhodišča gremo desno po

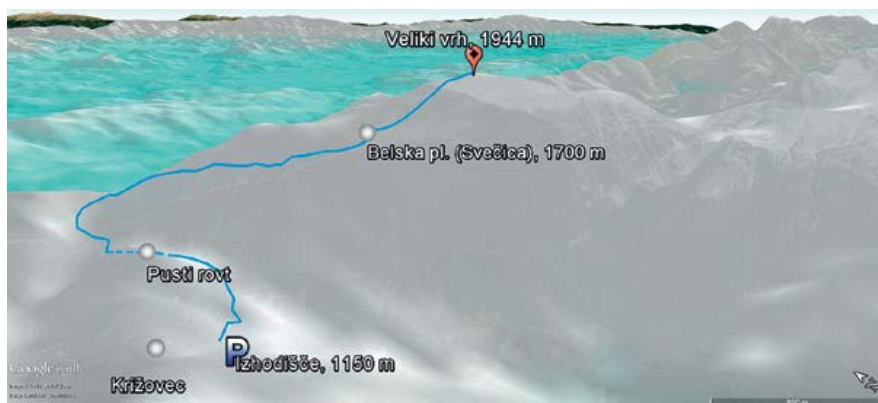

Nad Dovško Rožco, zadaj Triglav Foto: Mojca Stritar Kučuk

gozd skrajšamo velik cestni ovinek. Spet na cesti gremo levo do obnovljene počitniške hišice na Ravnah (pogledi na skupino Triglav!), tu pa desno čez travnike in spet do ceste. Po njej se vzpne mo okrog Bele peči, 1459 m, do prevala, 1370 m (zaslediti je imeni Lahov preval in Starka), med njo in Dovško Babo. Od tod lahko nadaljujemo desno naokrog po dolgi cestni serpentin ali po strmejši markirani bližnjici naravnost skozi gozd (vprašanje, ali ni tu bolje sneti smuči kot vztrajati na kožah) do pastirske kočice na planini Dovška Rožca, 1652 m. Čaka nas le še vzpon po odprtem jugozahodnem pobočju proti desni do presenetljivo neprostornega vrha.

Sestop: Do Dovške Rožce smučamo po smeri vzpona. Če je veliko svežega snega, se držimo čim bližje grebenu, v ugodnih razmerah pa se lahko strmo spustimo po vpadnici vrha naravnost do zadnje cestne serpentine pod kočico. Do prevala, 1370 m, nadaljujemo po cesti, in ne po bližnjici skozi gozd, nato pa se držimo smeri vzpona.

Mojca Stritar Kučuk

Pusti rovt Foto: Mojca Stritar Kučuk

cesti do gozdnate doline, kjer nas markacije usmerijo levo gor do višje ceste, ki pripelje s Križovca. Proti levi prečkamo travnik Pustega rovta. Markacijam sledimo po gozdni cesti proti sedlu Kočna, 1469 m, in ostro desno vse do Belske planine (Svečica), 1700 m, s pastirskim stanom. Zdaj se vzpenjamo proti vzhodu čez odprti svet, više pa glede na snežne razmere iščemo najboljše prehode vse do vrha.

Spust: Smučamo po smeri vzpona. Z ustrezno snežno podlago si lahko s ceste pod Belsko planino privoščimo direkten spust skozi gozd oziroma po žlebu do Pustega rovta, pri čemer pametno izbirajmo najboljše prehode med drevesi. Pazimo, da ne smučamo po plaznicah. Od izhodišča lahko smučamo še dol vse do Javorniškega Rovta, potrebujemo pa nekaj smisla za orientacijo oziroma pametno speljane sledi predhodnikov, da nas ne zavedejo v strme gozdne grape.

Mojca Stritar Kučuk

Teden prečenja na smučeh

Narodni park Écrins

Povabilo, da se pridružim "mednarodni odpravi" pri prečenju francoske Visoke Dauphineje/ Haut Dauphiné na smučeh, je prišlo nepričakovano. Še preden sem utegnila dobro razmisliti, kaj to pomeni, sem vzemirjena potrdila udeležbo. Lidijini dolgoletni francoski prijatelji iz zgodovinskega in olimpijskega mesta Grenoble so organizirali sedemdnevni program smučarsko-alpinističnega prečenja v osrčju Narodnega parka Écrins/Parc national des Écrins.

Sredi aprila naj bi se v Grenoblu sešla skupina šestih udeležencev: trije Francozi, Italijan in dve Slovenki. Thierry, glavni organizator in vodja, nam je poslal program in napotke glede opreme. V časovni stiski sem precej površno pobrskala po spletu in zaradi slabega razumevanja francoskega jezika nisem našla prav dosti podatkov. A vendar jih je bilo dovolj, da

sem si v glavi sestavila okvirno sliko našega prečenja. Predstavljala sem si nekaj podobnega, kot sem izkusila pred šestimi leti na sloviti visokogorski smučarski poti Haute Route, ki povezuje Chamonix in Zermatt. Čakali so nas dnevi in dnevi smučarskih vzponov in spustov po ledeniškem svetu, neskončni razgledi, večerna druženja v visokogorskih kočah. Nekaj ne-

Spust v Vallon de la Selle
Foto: Breda Pirc

znank je bilo v mojem scenariju, ampak ravno to ima svoj čar. Vedela sem, da sem v dobrih rokah, dobro pripravljena, torej se lahko prepustim novim doživetjem.

Na skoraj 900 kilometrov dolgi vožnji do Grenobla sva se s sopotnico menjavali za krmilom in med klepetom nekako prestali dolgo vožnjo. Vozili sva skozi Padsko nižino do Milana, Torina, mimo Grajiških Alp in skozi tunel Fréjus do očarljivega Grenobla in še očarljivejših gostiteljev Bernardette in Thierryja. Kratko večerno druženje ob odlični večerji in vinu ter tuširanje so bili obliž na prestane napore in zadnje razkošje pred potjo, ki je bila pred nami.

Prvi dan: Saint Christophe-en-Oisans–koča De la Selle, 2673 m

Jutranja vožnja po čudoviti soteski reke Vénéon. Oklepajo jo strma pobočja, na osamljenih travnatih pomolih med ogromnimi balvani čepijo manjša naselja hiš. Cesta se vije v take strmine, da me je zaskrbelo, kje bo voznica obrnila avto. Pokrajina me je spominjala na Nepal in tudi Bernardette je vozila precej "po nepalsko", zato me je ob pogledu na globino spodaj prešinil val adrenalina. Da sem se umirila, sem si v mislih slikala dolino v poletni preobleki, ko se temne, ošiljene skale omehčajo pod blazinami cvetja in trav. Tam nekje na levi nad pobočji, kjer se je začela naša pot, se skriva osupljiva konica Aiguille Dibona, izziv za alpiniste in fotografe. Končno smo se

pripeljali v vasico St. Christophe. Pripeta je v pobočje nad ozko cesto, zdi se, da je pokopališče edini raven prostorček v vasi. Tam so našle svoje zadnje počivališče številne žrtve z gora iz območja Écrins. Od avgusta 1885. leta med njimi počiva tudi avstrijski alpinist Emil Zsigmondy, ki se je smrtno ponesrečil v južni steni slovite La Meije. Vasica je sicer poleti polna obiskovalcev, danes pa je samevala, lokalčki in hostli so bili večinoma zaprti.

Najina gostitelja sta vedela, kje strežejo kavo, postreženi smo bili tudi z najnovejšimi informacijami o razmerah "tam gori". Medtem sta šoferja zapeljala enega od avtomobilov v zatrep doline do naselja La Bérarde. Tam nas bo počakal do naslednje sobote, ko se bomo po vzponu na Dôme de Neige s smučmi spustili v dolino. Vlažne megle so se obešale po pobočjih, celo rosilo je malo. Obteženi nahrbtniki so nas potiskali k tlom, za nameček smo nosili še smuči, saj je bilo na izhodišču povsem kopno. S seboj smo tovorili osebno opremo, dnevne obroke hrane in vso opremo za smučanje in gibanje v zahtevnih razmerah za sedem dni. Pri prečenju nas je čakalo kar nekaj vzponov in spustov po grapah ter večinoma dolge dnevne etape z zgodnjim vstajanjem. To je pomenilo tudi zgodnje zajtrke in pozne večerje v kočah, vmes pa ne sme zmanjkati "goriva", predvsem pijače.

Nekje na polovici doline Selle/Vallon de la Selle smo si namestili smuči in po dobrih treh urah v snežnem metežu drug za drugim prikapljali v zavetišče Selle.

*Vzpon proti koči Promontoire, nad nami se dviga magočna "kraljica Dauphineje" - La Meije.
Foto: Breda Pirc*

Dobesedno prikapljali! Mokra obleka se je kmalu sušila pod stropom. Prazna koča je z našim prihodom oživila v živahni debati, celo plesu in petju ob zvokih kitare. Oskrbnik nam je postregel z vrhunsko hrano in vinom. Tudi v visokogorju se izkažeta francoski šarm in spoštovanje do okusne hrane in vina. Tako kot v vseh naslednjih kočah je bila večerja sestavljena iz juhe iz sveže zelenjave, glavnega, energetsko bogatega obroka, sladice ter obveznega sira na koncu.

Po celodnevem "terenskem delu na višini" se po taki večerji in kozarčku vina rado zgodi, da samo še pačeš v posteljo in zaspis, ko je zunaj še dan. Ker so kočice oskrbovane in imajo ležišča dovolj odej, spalnih vreč nismo imeli, dovolj so bile le mini vreče iz rjuhe. Večinoma kočice čepijo na plazovno varnih slemenih, zato je tudi smučina, ki vodi do kočice, neredko speljana čez strma pobočja in zahteva popolno zbranost, dokler ne stopiš na prag. Voda je po vseh kočah dragocena, umivalnic, lijakov za umivanje ter splakovalnikov na stranišču ni. Higijena je prilagojena razmeram in sneg ter higijenski robčki brez težav nadomestijo tuš. Stranišče je običajno zunaj, iz razumljivih razlogov nekoliko oddaljeno od kočice, zato so včasih obiski pravi podvig. Treba je obuti smučarske čevlje, se obleči in včasih oddrsati po ledenih stopnicah ter vremenskim dogajanjem izpostavljeni potki do objekta nad prepadom.

Drugi dan: Poskus vzpona na Tête Sud du Replat, 3428 m–dolina–koča Du Chatelleret, 2225 m

Z novim jutrom se je obetalo tudi boljše vreme. Med vzponom proti sedlu Col du Replat, kjer naj bi po vzponu odsmučali do kočice Chatelleret, se je začelo jasni in s soncem obsijana ledeniška pokrajina se je pokazala v vsej svoji lepoti. Thierry je dolgo vztrajal na čelu naše skupine in rezal novo smučino v deviško belino. Pod sedlom se je naše navdušenje ohladilo. Bilo je več kot meter novega snega. Strmo pobočje do sedla, ki sicer v dobrih razmerah omogoča vzpon na smučeh, je kar klicalo po plazu. Posvet francoskih prijateljev je razkril rezervni načrt – odsmučali bomo nazaj v dolino, se prepeljali do zaselka La Bérarda in se do kočice Chatelleret povzpeli po sosednji dolini. Smučali smo po deviškem snegu, a kljub uživaškemu vijuganju po puhcu je bila v glavi ves čas prisotna misel, da tu ne smemo nič "po svoje". Ledeniški svet zahteva previdnost, dobro poznavanje terena in vnaprej naštudirano smer smučanja. Moji novi znanci so vajeni smučanja v ledeniškem svetu in imajo večinoma že vsak svojo prigodo z razpokami, zato so še toliko bolj previdni kot mi "zelenci" in so vredni posnemanja. Smučanje smo končali na zadnjih zaplatah razmočenega snega globoko v dolini. Preostanek dneva nas je čakal še peš sestop, logistični del in vzpon do kočice.

Popoldne, ob šesti uri, smo bili v koči, ponovno je rahlo snežilo. Tokrat smo spali v precej vlažni in hladni sobi ob vhodu, koča je bila polna. Nadvse zabaven je

bil pohod do stranišča, saj imajo v ta namen v predprostoru pripravljena dva para velikanskih čevljev, v katere stopiš kar v notranjih čevljih. Ti služijo obenem kot semafor – kadar so čevlji v uporabi, je tudi WC zaseden in lahko počakaš na toplem.

*Koča De l'Aigle ob sončnem vzhodu
Foto: Breda Pirc*

Tretji dan: Koča Du Promontoire, 3092 m

Ta dan nas je čakal le nekajurni "sprehod" s približno 800 višinskimi metri, zato smo si privoščili razkošje umirjenega zajtrka in priprave. Ob 8. uri smo krenili navzgor, kristalno jasno nebo in nova pošiljka snega sta nas navdušila. Ko smo stopili na smučke in se je za kočico odprl razgled proti novi koči, sem ostala brez besed. Pred nami se je zlagoma dvigovala ledeniška dolina, ki jo na desni zapira neprekinjen zid ošiljenih konic, z najvišjim Pic Gaspardom, 3880 m, na čelu. Pred nami pa se je, kot bi nas vabila k sebi, razkazovala najdominantnejša, še 100 metrov višja, grozeče prepadna gora s poetičnim imenom La Meije. Nekje pod njeno južno steno stoji kočica, ki nas je gostila zvečer. Med vzponom so se odpirali novi razgledi, pogled je iskal obrise kočice, in ko sem jo zagledala, nisem mogla verjeti svojim očem. Koča je nataktnjena na vrh skalne piramide, od daleč deluje kot gnezdo.

Kmalu se je na levi nad kočico odprl prehod v plitvo grapo in sedlo, koder smo naslednji dan nadaljevali turo. Prepustila sem se uživaškemu dnevu in z Michelom sva se odločila za smučanje po deviškem pršiču nazaj proti dolini. Drugi so se medtem že sončili na kovinski terasi pod La Meije. Dve uri pozneje, ko sva zmogla še najzahtevnejši del ture – vzpon po vrtoglavi prečki do praga kočice – sem se tudi sama predala nepozabnim razgledom in izjemnemu gostoljubju kočice. Družinska ekipa je delovala kot dobro namazan stroj z dušo. Do roba napolnjena mala kočica je dihala enotno in zbrano poslušala gospodarja, ki je pred večerjo z umirjenim glasom poročal o razmerah, delil nasvete in odgovarjal na vprašanja. V miniaturni kuhinjski niši so pripravili izjemno večerjo z aperitivom, sladico in sirom. Večerna toaleta, umivanje zob s skopo odmerjeno količino vode – in v postelji smo bili, ko so se zvezde komaj prižgale.

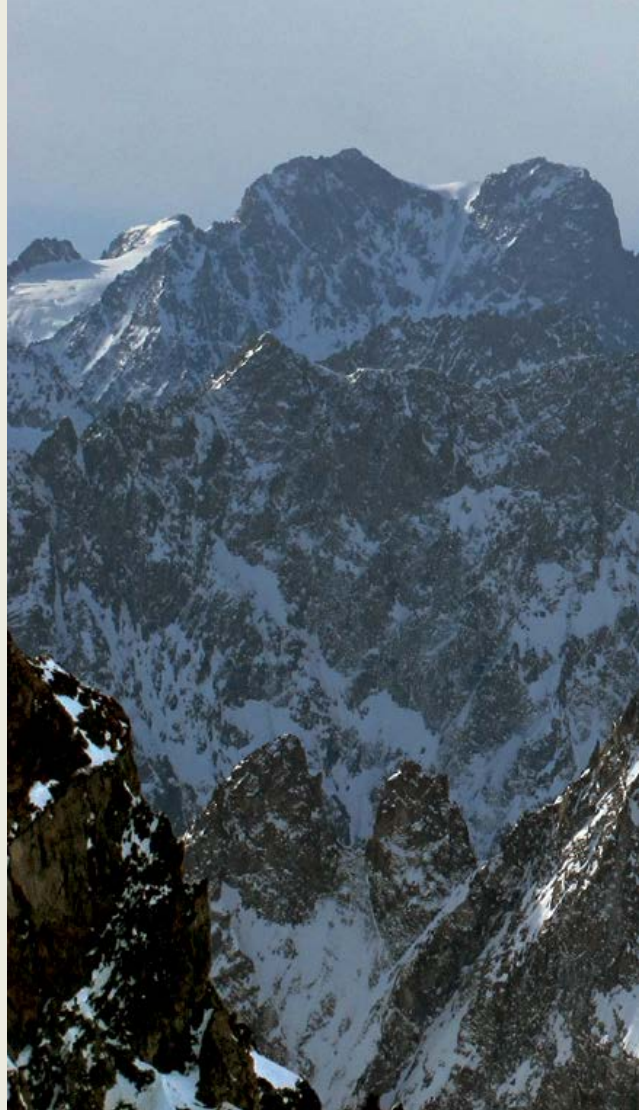
Četrty dan: Brèche de la Meije, 3357 m–Serret du Savon–koča De l'Aigle, 3450 m

Na startu smo bili ob pol sedmih. Mrzla noč je sledi prejšnjega dne okovala v led in prehod v kotanjo pod kočo je bil kar siten. Na smučeh smo opravili položnejši del vzpona, v strmejšem delu pod steno pa smo smučiči natakneli na nahrbtnik, v roke dali cepin, na noge pa dereze. V enakomernem ritmu smo se vzpenjali do prehoda Brèche de la Meije, kjer so se odprli čudoviti pogledi na morje ledenikov, osamljenih vasic globoko v dolinah in na neskončne verige novih gora v daljavi. Zdaj pa spust, smučanje! Ni šlo, saj je bil zaradi premajhne količine snega prehod navzdol precej kopen in zahteven. Vrv je prvič romala iz nahrbtnika, ob njej smo varno preplezali skalne dele in sestopili na sneg.

Na naši levi je eden od vodnikov pripravil sidrišče za spust ob vrvi in spuščal svoje goste drugega za drugim na snežni plato. Končno smo bili na smučeh, stali smo na severni stani La Meije. Pogled navzgor na serake in golo steno je bil kar srhljiv. Tudi navzdol, saj so pod nami zevale ogromne razpoke in ledene gmote ledenika La Meije. Prečili smo visoko nad njimi, potem pa previdno vijugali po sledih predhodnikov, dokler nismo dosegli najnižje točke spusta pod severno steno. Tu smo na smučke "vpregli" pse in sledilo je več strmih vzponov in spustov v veličastnem kraljestvu serakov in razpok. Prečnica nas je vodila nekam v skale, pod vznožje grape Serret du Savon. Ne vem, koliko ur smo bili na poti, zaradi menjavanja opreme in tehnike napredovanja sem izgubila občutek za čas, lakoto, žejo.

Pogled navzgor v strmo grapo je povedal, da bo treba malo zajeti sapo, nadomestiti kalorije in tekočino, saj nas je čakal najnapornejši del ture. K sreči je bil sneg mehak in so predhodniki pustili za seboj precej "stopničk", ki so pomagale pri napredovanju. Popolnoma zbrana sem se podala navzgor, in ker so dereze in cepin dobro opravljali svoje delo, sem se tudi ustavljala za fotografiranje in občudovanje tega izjemnega okolja. Pod točko, kjer smo začeli vzpon v ozebnik, se je prava globina šele začela, dna ji nisem videla ... Prešinili so me že tako znani občutki majhnosti, krhkosti, a hkrati globoke hvaležnosti, da mi je dano biti tu. Pred izstopom je bilo potrebno še krajše prečenje v levo, in že sem stopila iz sence na sedlo, obsijano s soncem, z olajšanjem, zmagoslavjem, radostjo ob razgledih in dejstvu, da nas čaka le še sprehod do koče.

Zgodaj popoldne smo dosegli zavetišče, čudovito, v letu 2014 obnovljeno nizkoenergijsko kočo. Njena lokacija je ponovno izjemna, na kar namiguje že ime L'Aigle, orel. Dostop do terase po dolgi turi je bil zadnja preizkušnja, sledila sta le še počitek in uživanje z vsemi čuti. Terasa in notranjost sta namenjeni ne samo fizičnemu počitku, ampak tudi estetskemu uživanju. Velika okna, skozi katera toplota popoldanskega sonca ogreva notranjost, istočasno povežejo notranjost udobne koče z dih jemajočo ledeniško pokrajino. Notranja oprema je nadvse preprosta in funkcionalna, vse v enem prostoru. Pod pogradi se

skrivajo zaboji, polni sveže zelenjave in hlebcev sira. Osebjem je ustvarilo kulinarčne čudeže v miniaturi, vesoljski kuhinji. Resnično najlepša koča, kar sem jih videla do zdaj! Ko sem še ob dnevni svetlobi zagrnila zaveso, ki ločuje posteljo od jedilnice, se je koča že počasi umirila. Tu ni bila potrebna "policijska ura", priganjanje oskrbnika. Vse nas je naslednji dan čakal nov, naporen dan in potrebovali smo počitek.

Peti dan: La Meije Orientale, 3891 m–ledenik Glacier de l'Homme–dolina La Romanche–koča De l'Alpe de Villar d'Arene, 2079 m

Koča se je prebudila ob petih, na mizah je bilo vse pripravljeno za zajtrk. Ob obisku toaleta me je pomiril pogled na zvezdno nebo. Ob pol sedmih je sneg že škripal pod smučkami, vzpenjali smo se v popolni tišini, tudi zaradi nezemeljskih prizorov prebujajočega se dne. Pogled je segel neskončno daleč do meglenega morja in nad njim verige Mont Blanca. Pod kočo v temačni dolini sem videla odsev luči, tu zgoraj pa se je rožnata svetloba že razlivala po pobočjih. Na rami smo žareči krogli obrnili hrbet in pod skalno stopnjo smo odpeli smučiči. Pustili smo jih na varnem mestu, vzpon pa nadaljevali čez skalne odstavke, kope prečke in plitve žlebove do zasneženega grebena, ki nas je pripeljal na najvišjo točko La Meije Orientale. Vzpon na vrh je bil napor in istočasno nagrada.

Ob prizorih, ki so se ponujali očem, je zmanjkalo besed. Preden smo dosegli položnejši del, se je na jugu pokazal naš glavni cilj, štiri tisoč metrov visoki Massif des Écrins, snežno kraljestvo v pravem pomenu besede! Zadnji metri vzpona so postregli z novo, sanjsko podobo. Veličastna konica La Meije je tako blizu, da se skoraj dotakneš skale. Zadržali smo se na vrhu, bili smo sami. Ozračje je bilo mirno, nebeški mir se je naselil tudi vame, ta trenutek je bilo popolno prav vse. Sestopili smo do smučič in se pripravili na smučanje v dolino na 2000 metrov, torej kakih 1700 višincev. Smučali smo po sledih predhodnikov in se nismo pustili zapeljati deviškimi pobočjem pod nami. Kot v pravljicnem filmu je pokrajina bežala mimo, nizali smo zavoje, počivali in sopli pod seraki, upala sem, da bodo tudi danes mirovali. Sledila so strma, zasnežena melišča, balvani, podrti drevesa, jeziki mokrega, umazanega snega. Nad hrumečo reko Romanche smo dočakali daljši počitek. Od tod naprej smo smučič dali spet na nahrbtnik, zavihali rokave, odpeli pancerce. Vročina je še narasla, ko smo ugotovili, da je rečica narasla v deročo reko.

Thierry se je lotil prečenja, in ko sem ga videla opletati na sluzastih skalah, potem pa še stopiti v vodo, ki je segala čez rob pancercev, sem sklenila, da bom poiskala kak most. Nič ni pomagalo prepričevanje z druge strani, več kot polovica nas je še čakala na tej strani

in rajši nisem gledala, kako se je vsak zase loteval tega podviga. Massimo se mi je pridružil pri prečesavanju terena, saj je to reko v preteklosti že prečkal na mirnejšem delu. A tokrat so bile razmere drugačne, voda je bila precej visoka in kopeli nismo ušli. Odločila sem se, da bom sama nadzirala, koliko se bom skopala, sezula sem pancerce in jih pripela na nahrbtnik, zavihala hlačnice do kolen ter v nogavicah in s pomočjo palic mirno prečkala reko. Bila sem nadvse zadovoljna, saj sem si umila stopala z nogavicami vred, poživila krvni obtok in preprečila tisto, kar se je zgodilo prijateljici ob posnemanju Thierryja – z vso opremo na hrbtu je pristala v tolmunu in pri tem izgubila palico. Med vzponom do kočice se je oblačilo, bilo je vetrovno, tako da so se Lidijine hlače, natakknjene na smučke, lepo sušile. Koča nas je prijazno sprejela in pogostila, mi pa smo v zahvalo navesili svoja mokra oblačila po vseh možnih mestih. Kakšna ironija, po kopanju v reki je bil edino v tej kočici na voljo tuš, izkoristili smo ga, čeprav smo se nekateri danes že kopali.

Šesti dan: Sedlo pod Pic de Neige Cordier, 3614 m – kočica Des Écrins, 3170 m

Spala sem kot dojenček, tokrat v pravem špampetu, a kaj, ko je trajalo samo do tretje ure zjutraj. Kot zombiji smo se vlačili po jedilnici, tlačili hrano v usta in jo zalivali s kavo, ki bo potem ob nepravem času začela

Barre des Écrins, prvak Dauphineje, levo dvoglavci Mont Pelvoux, med njima v ozadju Pic Sans Nom

Foto: Breda Pirc

*La Meije: drzni
Doigt de Dieu
(Božji prst), 3973 m,
z Meije Orientale,
3891 m
Foto: Breda Pirc*

revolucijo v črevesju. Bilo je vlažno jutro in temačno kot v rogu. V neskončnost smo ponavljali gibe in meditirali v bregu. Končno je za spremembo poskrbelo nebo, začelo se je daniti in čez kako uro so se odprli tudi razgledi. Grizli smo v delno splazeno strmino, pod snežnimi opastmi v cikcaku do vstopa v grapo, ki je bila kot izhod iz mišnice. Tu smo se na derezah pregrizli na sedlo Brèche de la Plate des Agneaux. Dolg, strm vzpon je bil v čudovitem ambientu novega, neznanega. Na sedlu smo spet natakli smuči na noge in se vzpenjali strmo navzgor po boku gore do vršnega, skalnega dela, kjer je snežni prehod do škrbine Col Émile. Na obratih mi je bilo tesno; pod nami

je bil neskončen prepad in še dobro, da ga je zalivala megla. Na tem delu bi se moral spet pokazati "njegova visokost", 4102 metra visoki Barre des Écrins. Po svoje sem bila hvaležna za meglo, ki je zakrivala globino, nad katero se je bilo treba prečno zapeljati do sedla za naslednji spust. Postavila sem smučke rahlo na robnike, ki so zarezali v od vetra zbit sneg. V enem zamahu sem bila na varnem v kotanji, kjer smo se zbrali za naslednji podvig.

Menda nas je čakal *abzajl*. V redu, saj to smo že počeli, ampak s smučkami na nahrbtniku?! Dolgo je trajalo, da je bilo pripravljeno varovališče, medtem je zapihalo in megle so bile še gostejše. Spust po vrvi po

ozkem kaminu mi je kljub zatikanju smuči kar šel, dokler nisem zabingljala čisto na koncu vrvi, ob vozlu. Tal še nisem dosegla, pod mano pa je bila neznanka, megleno morje in strmo snežišče. K sreči je bila Lidija v bližini in z mirnim glasom izkušene alpinistke mi je dajala navodila, kot da je vse skupaj igrlica. Malo adrenalina mi je pomagalo, da sem dosegla nekaj oprimkov, se nekako prilepila ob skale ter našla nekaj trdne podlage za noge. S težavo sem se odpela in vzvratno sestopila do Lidije. Do takrat ko so se vsi zbrali spodaj, sem bila že pomirjena in se veselila smučanja, čeprav v megli. Navigacija in izkušeni alpinisti so nas varno pripeljali do ledenika Blanc. Za poslastico nas je čakal še dolgotrajen vzpon po položnem ledeniku in strm, zoprni vzpon do kočice Écrins. Da ne bi zaostajala, tudi ta kočica brezplačno ponuja strmo, ozko prečnico do praga. Če nisi zbran, se zlahka prav tako brezplačno odpelješ kakih sto metrov niže. Bili smo v eni od najbolj obiskanih koč v območju narodnega parka, na samem izhodišču za vzpon na oba štiritisočaka, ki stojita drug ob drugem: najvišji vrh masiva Barre des Écrins in nekaj nižji desni vrh, Dôme de Neige. Vremenska napoved za naslednji dan je bila zelo slaba, zato sem zaspala z mislijo, da ne bomo šli nikamor.

Sedmi dan: Poskus vzpona na Dôme de Neige des Écrins, 4015 m

Ob petih smo bili pred kočico, v vetru, sneženju, napol budni, a optimistični in odločni, da bomo poskusili priti na vrh, če se bo med potjo vreme popravilo. A nebo je imelo svoje načrte. V zmernem sneženju in gosti megli smo se vlekli po ledeniku navzgor ter po nekaj urah v vedno močnejšem sneženju prispeledi do vzhodnega grebena in do sedla Col des Écrins. Tu naj

bi se po vzponu in smučanju z vrha po zavarovani poti (ferati) spustili do snežišča in od tam odsmučali do avtomobilov v La Bérardu. V takem vremenu ni šlo navzgor, prav tako ne čez sedlo v zaledenelo ferato. Thierry je po posvetu z enim od lokalnih vodnikov v koči že sinoči pripravil rezervno varianto. Obrnili smo se in odsmučali proti vzhodu daleč v dolino, do začetka ledenika Noir. Pod nami je bilo parkirišče, asfaltirana cesta do osem kilometrov oddaljene vasi, a žal je ta obljudena samo poleti in še vedno smo čez 200 kilometrov daleč od naših avtomobilov, saj smo na nasprotni strani La Bérarda.

Po rezervnem načrtu je sledil še en vzpon, približno 1500 višinskih metrov, do sedla Col de la Temple, da bi od tam odsmučali v našo dolino. Z železno voljo je šlo tudi to. Sledil je "cap cap" v sneženju in megli po ledeniku Noir, kot ujeti smo bili med gorske velikane, kot sta Ailefroide (spomnila sem se divje odisejade, ki jo je v knjigi Poti v brezpotja opisala Staza Černič) in masiv Mont Pelvoux, ki smo ga zaradi megle videli le po koščkih. V zatrepu doline smo bili pozno popoldne. V slabi vidljivosti nismo našli pravega prehoda na sedlo Temple, zato smo se že precej visoko v grapi obrnili in se proti večeru odločili za spust v dolino do parkirišča.

Ob enajsti uri zvečer, po 17-urni turi, smo sedli v kombi, ki ga je Michelu uspelo dobiti, takoj ko smo ujeli prvi signal nekje nad vasjo. Zdaj je bilo vse dobro. Tudi potem ko smo v Grenoble ob peti uri zjutraj pojedli kosilo-večerjo-zajtrk in z Lidijo za nekaj ur padli v posteljo, je bilo vse dobro. Če sem zmogla to veličastno prečenje masiva des Écrins vključno z zadnjim turo, bom pa še tistih deset ur vožnje do doma. In še marsikaj drugega tudi. ○

Varni tudi v tujini!

Ekskluzivna ponudba zdravstvenega zavarovanja v tujini z asistenco CORIS AS za člane PZS, ki je odlična dopolnitev članskega zavarovanja PZS za aktivnosti v tujini!

Zavarovanje krije stroške zdravstvene oskrbe v tujini ter stroške prevoza v domovino. Poleg tega zagotavlja tudi **24-urni asistenčni center v slovenskem jeziku**, ki vam pomaga pri organizaciji pomoči v tujini.

Z zdravstvenim zavarovanjem CORIS AS poskrbite za ustrezno finančno varnost in pomoč tudi v primeru nezgode ali bolezni, ko ste v tujini na počitnicah, službeni poti, smučanju ali samo na kratkem izletu.

V zavarovanje je vključeno tudi športno plezanje, deskanje in smučanje izven urejenih prog ter planinarjenje in treking do 6.500 metrov nadmorske višine.

Zavarovalna vsota znaša 25.000 EUR, letna premija za posameznika 43,68 EUR (redna premija 96 EUR) za družino z družinskimi člani, ki so člani PZS, pa 103,04 EUR (redna premija 184 EUR).

Več na www.clanarina.pzs.si, na e-naslovu clanarina@pzs.si ali na telefonski številki 01/43-45-688.

Stezosledec z osme rejde

Po pozabljenih stezicah nad Trento

Srečali smo se pod devetnajsto *rejdo*.¹ Oni trije so se vračali s Srebrnjaka, midva pa sva se umikala iz spopada z ruševjem med Starim Utrom² in Plešivcem. Pozornost je vzbujal z dolgo sivo grivo pod čepico s ščitnikom. Po turi sva na njegova dva "klienta", Heleno in Domna, ki sta v poletnem času njegova prva soseda v dolini, naletela v gostilni Metoja v Trenti in ob požirkih piva, ki je šumelo po presušenihih grlih, sta nama povedala to in ono o svojem vodniku. Ime mu je Lojz Hosner, po domače Podskalar ali iz Podskale.

Živi pod osmo *rejdo* stare italijanske vojaške ceste na Staro Utro, na blizu 800 metrov višine ali dobre pol ure hoje od asfalta. Hiše s ceste nisva videla, ker se skriva za robom. Živi sam z dvema kozama, elektriko pridobiva iz bližnjega potoka, telefon sicer ima, ampak ga bolj redko vklaplja. Raje se meni po pošti, po tisti brez predpone e-, najbrž tudi iz stanovske zavesti, saj je v nekem obdobju ob poletjih nado-meščal lokalnega poštarja. V dolino gre po opravih enkrat na teden, vse potrebno (potrebuje pa malo) prinese domov v nahrbtniku: 1,7 km po svoji cesti in potem do trgovine v Trenti še 2,5 km po glavni soški cesti. V mladosti je pasel ovce po planinah nad obema bregovoma Soče, zlasti na Trebiščini, in pozna okoliške hribe kot svoj žep. Čeprav jih ima že 73, ga je tež-

ko dohajati. Naj mu kar piševa in se zmeniva z njim za kakšno turo.

Domačin je najboljši vodnik

In sva se zmenila, da se dobimo na njegovem ovinku okrog sedme zjutraj. Začelo se je neobetavno. V spominu sva imela, da je cesta dovolj široka in lepo vzdrževana. Ravno daniti se je začelo, ko sva zapeljala nanjo. Začetek je razbrazdan, seveda, zato da bi lovci, ki jo upravljajo, odvrnili nespretnne voznike, ki bi imeli višje gori potem težave z obračanjem in parkiranjem. Ampak mi to znamo, pa tudi pričakovati ni, da bi septembra sredi tedna turisti ali lovci rinili sem gor. Mirno se lahko zapeljeva do osmega ovinka ali še kaj više in si tako prihraniva nekaj štokljanja po cesti. S šoferske perspektive se je cesta izkazala za precej ožjo, kot se nama je zdela peš pred nekaj tedni, usodni pa so bili za šofersko planinstvo prečni jarki za odvajanje vode in tlakovane poglobitve, kjer cesta prečka strme *draste*.³ Dvakrat sva s trebuhom *pogarala*⁴ po pukljih pred jarki, čez tretjega pa se ni več dalo. Morala bi vzeti s sabo kakšno *kamro* ali *brjonko*,⁵ da bi jo na kritičnih mestih polagala pod kolesa. Pa takega ploha nisva imela niti ga ni bilo nikjer ob cesti, obzidani s škarpami, da bi si ga izposodila v ta namen. Nič ni pomagalo, po polzje je bilo treba nazaj, z odprtimi vrati prtljažnika, da na dva metra in pol široki cesti ne bi podrsala avtomobila še po levi ali desni strani. Na tretjem ovinku sva se odločila za obračalni manever. S kamni sva razširila ovinek za nujno potrebne centimetre in se oddahnila, ko se nama je srečno izšlo. Parkirala sva na drugi *rejdi*. Tri četrt ure nama je vzel po-

Pastirček
Lojz Hosner iz
petdesetih let
Vir: Miroslav Kajzeli:
Bovško. Debora,
2011, str. 109.

¹ Ovinek. Vse razlage besed so iz slovarčka v knjigi Miroslava Kajzeli Bovško: *Od doline do planine: Oris tradicionalnega gospodarjenja* (2011) na straneh 366–68, ki črpa tudi iz *Slovarja bovškega govora Barbare Ivančič Kutin* (2007) in iz avtoričinih dodatnih pojasnil.

² Del planinskega pašnika s stanovi in stajami; France Bezljaj razlaga besedo kot krčevino ali pašnik, mogoče pa ima izvor v izrazu jutro, ki pomeni površinsko mero za posest, oral.

³ Drča.

⁴ Podrsati.

⁵ Debela deska ali ploh.

skus posiljevanja ceste, ki je bila narejena le za topove, z osebnim avtom. Medtem se je naredil lep dan. Peš je šlo laže in komaj kaj počasneje kot z avtom.

Lojz nama je že prihajal naproti. Na njegovi *rejdi* sva ob skladovnica *drov*⁶ in *dilj*⁷ zloženih med konfini in nad škarpo, kjer je ob *ragljah*⁸ dozoreval fižol, počakala, da je stopil na domačo *prestajo*⁹ po nahrbtnik. In potem smo ob kramljanju napravili še tiste tri kilometre do 24. *rejde*, kjer se vozna cesta (ja, vozna – kakor za koga) neha. Lojz je z vozišča odstranjeval kamne, ki so se zvalili nanj, in veje, ki bi v temi lahko ovirale korak. Pokazal je poko, iz katere prileze modras, kje gnezdijo taščice, kje je medved odstranil skalo, da je lahko prišel do medu v osišču. Nad devetim ovinkom je pod cesto še en hram. Prebivalci so se že zdavnaj izselili v tujino in le občasno pride kdo naokrog. Lojz zna pokazati, kje je bila ob hiši nekoč njivica. Ob poti so ležala lepo *omajena*¹⁰ debela smrek, ki jih je napadel lubadar in jih je pripravil, da jih ob prvi zmrzali po *drasti* spravi v dolino. Bo kdo odkupil bukova drva, ki jih je lepo nacepljena zložil v skladovnico? Ne ve, mogoče bodo ostala kar tam, sam ima okrog hiše že dovolj lesa za kurjavo, sicer pa je hiša na prisojni legi in je januarja lahko zelo toplo čez dan, medtem ko je v dolini senčno in mráz. Ne, v dolino se že ne bo selil, tam se pozimi še nogavice ne posušijo, če jih sezuješ. Na

19. ovinku je napravil klop, kjer se pohodnik spočije, potem ko si je iz izvira pod ovinkom natočil vode.

Obujanje spominov in zgodovine

Cesto so za vojaške potrebe zgradili Italijani pred drugo svetovno vojno, v letih 1939–1941. Z nje bi topovske krogle neslo naravnost na mejni prehod na Vršiču, ampak tam so bili ob koncu gradnje že Nemci namesto Jugoslovanov, nanje pa menda ne bodo streljali. Po drugi svetovni vojni se je zarasla, zdaj pa jo vzdržujejo in uporabljajo lovci, ki so na balvanu na opuščeni planini Berebica (na enem zemljevidu so zapisali Verevica, na drugem kar Veverica, drugje spet Novo Utro) pod 20. ovinkom postavili veliko lovsko opazovalnico. Planina je delovala samo med letoma 1928 in 1932. Na cesto zaidejo tudi gorski kolezarji, vendar še zdaleč ne množično. Štori odrezanega mladja sredi poti pričajo, kako hitro lahko lepa cesta postane težko prehodna. Mestoma je cesta travnata. V mokrem to ni najboljša za vožnjo, ob nalivih pa zaradi trave cestišče ostane nepoškodovano. Proti vrhu je graditeljem začelo zmanjkovati cementa in so *kašte*¹¹ v ovinkih zložene kar na suho in dovolj mojstrsko, da jih je zob časa načel samo na posameznih kritičnih mestih.

Na 24. ovinku smo cincali, ali krenemo levo na Srebrnjak ali naprej desno po ostankih ceste do planine Staro Utro in od tam na Trentski Pelc. Obe poti sta približno enako dolgi, prva gre po strmih travah, druga med ruševjem in po skalah. Trentski Pelc

Bavški Grintavec, Srebrnjak, Trentski Pelc in Plešivec
Foto: Oton Naglost

⁶ Drva.

⁷ Deska.

⁸ Prekla za fižol.

⁹ *Prestaja se imenuje stalno bivališče, ki je nastalo iz gudrta, staje ali hleva, ki je stal na poti med dolino in planino.*

¹⁰ Olupljena.

¹¹ Oporni zid brez malte.

Lojz si je čez spretno pomagal s svojo več kot dva metra dolgo pohodno palico, s katero je bil podoben bloškemu smučarju na suhem treningu.
Foto: Miran Hladnik

(na starem zemljevidu 2109 m, na novem 2116 m) je nekaj metrov višji in razgled ima lepši, povzpnilo se torej nanj, na Srebrnjak (2100 m, po novem 2092 m) pa ob naslednji priložnosti.

Med pogovorom proti Trentskemu Pelcu

Zadnji kilometer ceste je vsekane prepadna pobočja, ki padajo s Pelca, in je tako zasut, da je po njem mogoče le še s kolesom, pa še to po Lojzovi zaslugi, saj je v splazeni odsek izkopal poličko. Lovska kočna na Starem Utru je primerna za počitek. Še po drugi svetovni vojni se je tu dogajala *sečnja* ali *vrharjenje*,¹² zdaj pa lovci pokosijo travo le na poti, da ob dežju ali jutranji rosi mokrota ne pride prehitro v čevlje. Koča stoji malo višje od ostankov predhodnice, ki jo je pred prvo svetovno vojno zgradil Anton Tožbar mlajši, sin znamenitega Antona Tožbarja, ki mu je medved odbil čeljust in je tak, brez spodnjega dela glave, živel še dve desetletji. Naročnik gradnje je bil tržaški botanik, planinec in lovec Bois de Chesne [izg. bwa da šên], čigar družina je pobegnila iz Francije zaradi svojega hugenotstva. Znan je kot ustanovitelj botaničnega vrta Juliana v Trenti. Zelo dobro bi se nama zdelo, če bi se za resnično izkazala najina domislica, da se po njem imenuje rama pod Srebrnjakom Za česnom (na novjšem zemljevidu Za česmom), pa onomastik Silvo Torkar svari, da to skoraj gotovo ne bo držalo. Več o koči je Lojz povedal Miroslavu Kajzljju za knjigo *Bovško* (str. 343).

Od kočice vodi slabo vidna potka, ki jo Lojz mimogrede označuje tako, da s škarjami krajša veje borovcev, kjer preveč silijo vanjo. Nekateri domačini kritično

komentirajo to njegovo početje, češ da bo pa zdaj lahko vsaka žaba lezla sem gor, ampak končno gre le za najnujnejše posege v svetu, ki je bil svojčas prepreden z ovčjimi stečinami in človeškimi stezami.

Dvesto metrov nad kočjo pridemo do razcepa. Desno kaže prirezano ruševje proti Plešivcu, ki sva ga zadnjič neuspešno naskakovala, ker so naju možiči zapeljali v napačne smeri, levo pa po vodoravnici in tudi malo navzdol do melišča pod Trentskim Pelcem. Nad njim gre pot po prečkah nad skoki do žleba, kjer je treba malo poplezati, recimo, da je nekakšna dvojka. Tu je pred leti obilnejša Tržačanka tako nerodno obvisela na borovčevi veji v kaminu, da se je Lojz pošteno namučil, preden jo je snel z nje. Vodnik ob poti pokaže, kje je v poležani travi počival gams, z ostrim očesom najde celo odlomljen pobarvan noht neznanne planinke. Zaradi sledosledskih sposobnosti (najbrž pa tudi zaradi dolgih sivih las) mu je nekdo občudujoče rekel, da je kot Indijanec, in zdi se, da mu vzdevek ni odveč. Sem je v šestdesetih letih vodil fotografa Jaka Čopa, ki je prežal na lepe posnetke po nevihtnem vremenu. Tudi sam se je svojčas ukvarjal s fotografijo. V petdesetih letih je bil Lojz tu *pogón*, pastirček, in je hodil vsaka dva dni po ovce prav na vrh Pelca in Srebrnjaka.

Urh

Grapa pripelje na severovzhodni greben Pelca. Tik pod vrhom sva na skoku za boljše počutje okrog skale vrgla vrv, Lojz pa si je, tako kot tudi na drugih strmih mestih, čez spretno pomagal s svojo več kot dva metra dolgo pohodno palico, s katero je bil podoben bloškemu smučarju na suhem treningu. Mislili smo, da smo sami na gori, a smo se motili. Z vrha je sestopal samohodec iz Kopra, ki se je do Starega Utra povzpел od Cerkev po lovski poti. Zadnjič sva šla tudi midva po njej in je res krajša od te po cesti. Le na enem koncu, kjer je gozd polomljen od plazov, je težje sledljiva. Razgled z vrha je bil lep: Srebrnjak, Bavški Grintavec, Pelci nad Klonicami, Jalovec, Vršič, Prisojnik, Razor, Goličica, Gamsovec, Pihavec, Triglav. Čas za malico in počitek. Imava slabo navado, da na turah ne pijeva veliko, ampak asket Lojz pije še manj, jé pa skoraj nič, če je že treba, še najraje kakšno sladkarijo. Okrog Srebrnjaka so se začele preganjati megle, nebo je prekrila koprena, sestopiti bo treba. Pod Starim Utrom smo v travi poiskali bližnjico, ki se spušča naravnost dol čez strma pobočja in se izteče na ovinek pri studencu. V zgornjem delu jo je eden od lovcev na zaraščenih mestih obnovil, tam, kjer prečka grapo Srednik, pa se za nekaj časa izgubi.

Med sestopom se je spet popolnoma zjasnilo. Lojz naju je pospremil do avtomobila – prav nič ni kazal utrujenosti, čeprav tura s svojimi 1500 metri vzpona sploh ni tako kratka – za povabilo na večerjo pa se je vljudno zahvalil. Poklical naju bo oktobra, ko bo lepo vreme, da se povzpnelo še na Srebrnjak.

Res je to storil, ampak so prišle vmes druge reči. Naslednje leto, Lojz, prav? ●

¹² Košnja, žetev trave po gorskih travnikih.

Lovki na slapove

Raziskovanje lednih slapov na drugi strani luže

Da si zagotoviva današnje prvoprstopnišтво v slapu Weeping Wall,¹ vstaneva že ob treh zjutraj in se po obilnem zajtrku odpeljeva pod slap. Ob cesti, kjer je parkiranih že nekaj avtomobilov, parkirava svojega in se kar v njem oblečeva. Zunaj je še kar mrzlo. Med preoblačenjem se po nesreči usedem na volan, ki potrobi in prebudi preostale *grebatorje* za prvoprstopnišтво. "Upsil!" In odbrziva po dostopu.

Veselje v objokovanju

Tokrat s prvim raztežajem začne Sara in ob svitu novega dne že tolče po ksilofonu ledenih svečk. Po končanem stavku tovrstne simfonije pride na mesto, kjer si začne urejati sidrišče, medtem pa komaj odlepi ledni vijak z jezika, ki ima zdaj prav lep vzorček. Čez nekaj raztežajev zdaj že odličnega ledu sva na vrhu slapu in za nama je prvi del današnje *plezarije*. Nad Weeping Wallom se baha še visoki Weeping Pillar,² ki se že kakšno uro lepo lesketa v soncu. $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$ se spremeni v $+20\text{ }^{\circ}\text{C}$ in pojavijo se resni pomisleki, če nama ne bo tole sonce iztalilo vijakov iz ledu. Ravno ko se sprašujeva "Should I stay or should I go now?",³ se sesuje ogromen sistem sveč tik zraven Stebra objokovanja. No, sončenje v ležalnikih pršiča in potem spust po vrvi bosta kar v redu.

Ko se že zlakotnjeni spustiva do nahrbtnikov, z grozo ugotoviva, da so naju že prehiteli požrešne in prebrisane srake, ki so odprle zadrge in požrle vse, kar sva imeli, vključno z žvečilnimi gumiji. Poklapani se primajeva do avta in se sesedeva na sedeže. Ob glasbi in gretju se tajava in klepetava, ko pa želiva prižgati avto, ne vžge. Lepa reč. Še dobro, da sta zgoraj v ledu še najina "nova prijatelja" izpred dveh dni. Imata predelan kombi – zanesljivo imata kable.

Naposled prideta, oživimo avto, potem pa še malo poklepetamo. Izveva precej koristnih stvari – od tega, kako se je najboljše obleči v mrazu, do tega, kako se pleza "vesla".⁴ Na list papirja narišeta te ledene kreature, povesta, kako jih je treba s cepini posekati od strani, da se ne zrušijo nate, in razložita, da v te ledene stalagmite ni priporočljivo vstavljati vijakov.

V slapu
Hydrophobia
Foto: Marija
Jeglič

¹ Zid objokovanja.

² Steber objokovanja.

³ Ali naj ostaneva ali greva?

⁴ Vesla – ang. "paddles" – so navzgor štrleče ledene tvorbe, ki po obliki spominjajo na vesla ali na ribje luske. Velika so lahko od 10 cm do tudi več metrov, zaradi svoje oblike pa zahtevajo za prebijanje čez posebno tehniko plezanja.

Sara Jaklič in Marija Jeglič (obe AO PD Ljubljana - Matica) sta med 21. 2. in 10. 3. 2016 v Kanadi preplezali naslednje smeri:

Field

Carlsberg column: W15, 150 m
Extra lite: W14, 275 m
Superbok: W15, 150 m

Silk tassel: W14, 55 m

Thomas-Evan creek

Moonlight: W15, 110 m

Snowline: W14, 100 m

Physiotherapy: M7, W15+

Green monster: W14, 40 m

Icefield parkway

Murchison falls: W14+, 200 m

Weeping wall: W15, 160 m

Curtain call: W16, 120 m

Banff & Lake Louise

Louise falls: W14-5, 170 m

Spray river falls: W15, 100 m

Ghost valley

Hydrophobia: W15+, 150 m

Tu blizu naj bi bil tudi slap, kjer se v začetku sezone na sredini ogromnega stožčastega stebra naredi velika zavesa iz ledenih sveč, ta pa se običajno kasneje pod lastno težo sesuje in tako nastane streha. Ko se po celem dnevu in po takem pogovoru obe našpičeni peljeva do male eskimske vasice (tako je bil videti najin hostel), se že treseva od navdušenja – jutri greva v *Curtain Call*!⁵

Klic zavese

S ceste je videti ta *telirana* pošast prav strašljiva. Danes začnem jaz. Čez cel raztežaj teh kreatur veslam dobro uro, kar je dovolj časa za premišljevanje. Res, če tega ne počneš izključno zaradi sebe in ker bi te to izpolnjevalo, v alpinizmu nimaš kaj iskati. Na koncu samo ti veš, kaj si doživel in čez kaj si šel.

Prav povsod ne morem namestiti varovanja, zato je moja glava še kar vesela Sarinega vzklika: "Še pet metrov vrvi!" Zaradi moje polžje počasnosti je druga ledena kocka plezala ravno tako dolgo kot jaz in na sidrišču je sledil posvet. "Če bo tako še v nadaljevanju, jaz ne grem naprej!" Ob pogledu na streho popolnoma razumem Saro.

Ampak čez dve minuti Naveza že pleza. Ko je Sara pod streho, skoraj pozabim mežikati. A bo ali ne? Bo. Sara se odloči, zabije cepin čez streho, se *napuli*. Zavihti še drugi cepin in se potegne čez streho, noge se zavihtijo po zraku in v naslednjem trenutku se dereže že zapičijo visoko v rob strehe. Sara izpleza čez detalj. "Meri, tukaj spodaj teče voda!" Vseeno zavije vijak in se zavaruje ter do vrha izpleza po ledenih ceveh, po katerih teče temno modra voda. Ob spodbudnih vzklikih se za Navezo privlečem še jaz in na vrhu veseli in utrujeni opazujeva zahajajoče sonce. "Kar zlezli sva! Oh, ta *Carpet Call*,⁶ cel dan za teh 120 metrov!" – "Meri, *Curtain Call*."

Ledena pošast

V naslednjem tednu prelezeva še nekaj slapov in en miks, v tem času pa se odločiva še za en projekt – priti v Dolino duhov (*Ghost valley*) in preplezati slap *Hydrophobia*. S tekom lednega plezanja poznavava Američanko, katere fant je avtor plezalnega vodnička za tukajšnje slapove. Tako se z njim dogovoriva, da naju s svojim predelanim džipom zapelje do baznega tabora, saj cesta do baze poteka čez reke in bregove, led, blato in drevesa – praktično neprehodno za navaden

avto. Pripeljemo se zvečer in po azimutu greva v šotor. Kampiranja nisva predhodno načrtovali, zato v Kanado nisva vzeli armafleksov. Hvala bogu pa nama najin gostitelj velikodušno posodi dve napihljivi blazini za v bazen. Spiva kot dva dojenčka, malo prezebla.

Ker sva se pripeljali ponoči in se iz baze odpravili še v temi naslednjega jutra, le upava, da bova zadeli pravo brezpotje. Na srečo najini zimski čevlji zdržijo gaženje po reki. Počasi se dani, midve pa sva priča prekrasnemu prelivanju barv na jutranjem vzhodnem obzorju. Zrak, tla, klifi in krošnje – vse je odišavljeno z odtenkom rožnate.

Po slabi uri hoje prispeva do ogledala. Zamrznjeno jezero. Tako spolirano, da se s palicami lahko poganja po zamrznjeni gladini. Pisani trakci, razobešeni po vejah, nama narekujejo, kam naprej, kar jih še ni odpihnilo ali jih ni uničil sneg ali pa pojedel medved. Gaziva čez igličasto džunglo, južni sneg se nama predira in potiva se kot dve žrebici. Poti ni, sledi sem in tja, pa še za te ne veva, ali so od srne ali kakšnega izgubljenega zagnanca. Skušava se držati linije klifov in čez tri ure zagledava mogočno ledeno pošast.

Pod *Hydrophobia* se naveževa in se zazreva v strmino nad nama. Tako strma in visoka je, da skoraj ne vidi vrha. Ta strmina ne popušča. Druga drugi med plezanjem mečeva dol svečke in talarje,⁷ napredujeva počasi in vztrajno. S cepini tolčeš po ledu, otesaš navite roke, odnohtavaš zamrznjene prste, se napuliš in stopiš višje, bo že. In je.

Z vrha slapu komaj še vidi nahrbtnika spodaj in čez pol ure sva pri njima. Ura je 17.30 in imava ravno še uro dneva. Ne smeva si privoščiti ustavljanja in na turbo pogon letiva nazaj proti bazi. Do teme morava priti do trakcev.

Gozd postaja vse gostejši, prav tako pa tema. Najino prepričanje, da se morava le držati določene smeri, se izkaže za pravilno, in že sva pri spoliranem jezeru. Zavaliva se v sneg in malo popijeva. Prvič danes. Slediva lastnim stopinjam in čez slabi dve uri sva spet v bazi. Tako kot najine moči popuščajo tudi čevlji, ki še enega prehoda čez reko niso zdržali. Mokre nogavice dol, midve pa se napol mrtvi zavaliva na vodne blazine. ●

⁷ Talarji – ob udarcu cepina v suh led ta lahko napoka v krožnici okoli cepina, ki po obliki spominja na krožnik, talar. Cela napokana masa ledu, talar, lahko izpade iz ledne celote.

⁵ padec zastora.

⁶ padec preproge.

Že pred rojstvom na očaku

Usi moji Triglavi

Če bi rekel, da so mi bili hribi, še posebej Triglav, položeni že v zibelko, bi se zlagal. V gorah, tudi na našem najvišjem očaku, sem bil v resnici že pred svojim rojstvom, še preden sem pristal v zibelki. Mama mi je namreč že davno povedala, da je, noseča z menoj, zlezla na Triglav, tisti dan pa naj bi na hitro zapadlo celo nekaj snega. Zato sta ji, tako se je glasila družinska legenda, pri spustu poleg očeta pomagala še dva Avstrijca. Podrobnosti – recimo, kdaj je to bilo in kakšna je bila ta tura – nisem nikoli izvedel, tako da se mi je zgodba z leti zdela vse bolj podobna pravljici, skoraj mitu. Seveda pa bi lahko bilo popolnoma drugače. Pojdimo po vrsti.

Oče in mati sta bila prva v svoji rodbini, ki sta to storila, njuni predniki do hribov, razen po naključju do kake bližnje vzpetine, gotovo niso prišli. Večino življenja so preživeli v neposredni bližini kraja, kjer so se rodili.

Dvesto milijonov let po tistem, ko so Julijske Alpe nastale iz mezozojskih morskih usedlin, bile pozneje obtesane v ledenih dobah, pred kakimi dva tisoč leti dobile ime po Gaju Juliju Cezarju, ter nekaj manj kot dvesto let po tistem, ko je bil leta 1778 Triglav, njihov najvišji vrh, prvič osvojen, je prišlo do tega, da so se nanje podali tudi moji starši. Oče in mati sta bila prva v svoji rodbini, ki sta to storila, njuni predniki do hribov, razen po naključju do kake bližnje vzpetine, gotovo niso prišli. Večino življenja so preživeli v neposredni bližini kraja, kjer so se rodili. To je vsekakor izpričano za prednike mojega očeta.

Pred sedemnajstim stoletjem primka Rugelj (do zdaj) niso našli nikjer na območju današnje Slovenije. Na začetku sedemnajstega stoletja pa se je ta pojavil v dolenskem Ložu, potem v Šentrupertu in na Mirni. Zato lahko upravičeno domnevamo, da je bil moj prvi znani prednik praprapraprapraded Matej Rugelj (rojen leta 1680), ki je neznano kdaj umrl na Mirni na Dolenskem. Najbrž je bil uskok ali pa vojak avstrijske monarhije, ki je s svojimi tovariši okoli Karlovca gradil obrambni most pred vpadi Turkov in drugih razbojniških tolp. Tam ni bilo kakih visokih hribov. Njegovi nasledniki in moji praprapredniki so bili vsi kmetje, po znanih podatkih so svoje življenje bolj ali manj preživeli v okolici Mirne, na dolenskih *kucljih* in pobočjih vinogradov, zato je veliko vprašanje že to, ali so bili kdaj nad tisoč metrov nadmorske višine.

Enako je veljalo za mojega deda Janeza Ruglja (1867–1946), o katerem je moj oče zapisal, da je bil "delaven, odmaknjen v samoto, preudaren ter neuklonljiv

kmet in vinogradnik, ki se ob sodih vina ni zapil, čeprav mu v življenju ni bilo lahko". Moj ded je bil prvi, ki se je odlepil od rodne zemlje, od zidanic na dolenskih grčih. Ni ga vlekla višina, temveč širjava. Da bi enkrat v življenju lahko ustrezno poskrbel za svojo družino, v kateri sta bila dva sinova, med njimi tudi moj oče Janez (1929–2008), neskončno delaven, samosvoj in razvpiti zdravnik ter psihiater, ki je ljudi skušal spodbuditi k bolj zdravemu življenju in boljšim medsebojnim odnosom ter jih usmeriti na pot samouresničevanja, se je ded za dvakrat po dve leti podal v Ameriko in tam zaslužil toliko denarja, da je lahko postavil pritlično hišico, tako majhno, da je imela samo dva prostora, enega za ljudi, drugega pa za živino.

Iz nje je v svet odšel moj oče, najprej v drugo svetovno vojno, kjer je bil kurir in je nekajkrat preživel zgolj zaradi svoje telesne vzdržljivosti, potem pa ga je pot kot oficirja vodila po nekdanji Jugoslaviji, medicino je denimo študiral v Sarajevu, dokler se s svojo drugo ženo, mojo mamo, ni sredi šestdesetih let ustalil v Ljubljani. Šele takrat, ko je bil sam star že 36 let, je lahko kot prvi Rugelj začel razmišljati o takem preživljanju prostega časa, kot je hoja po hriboh.

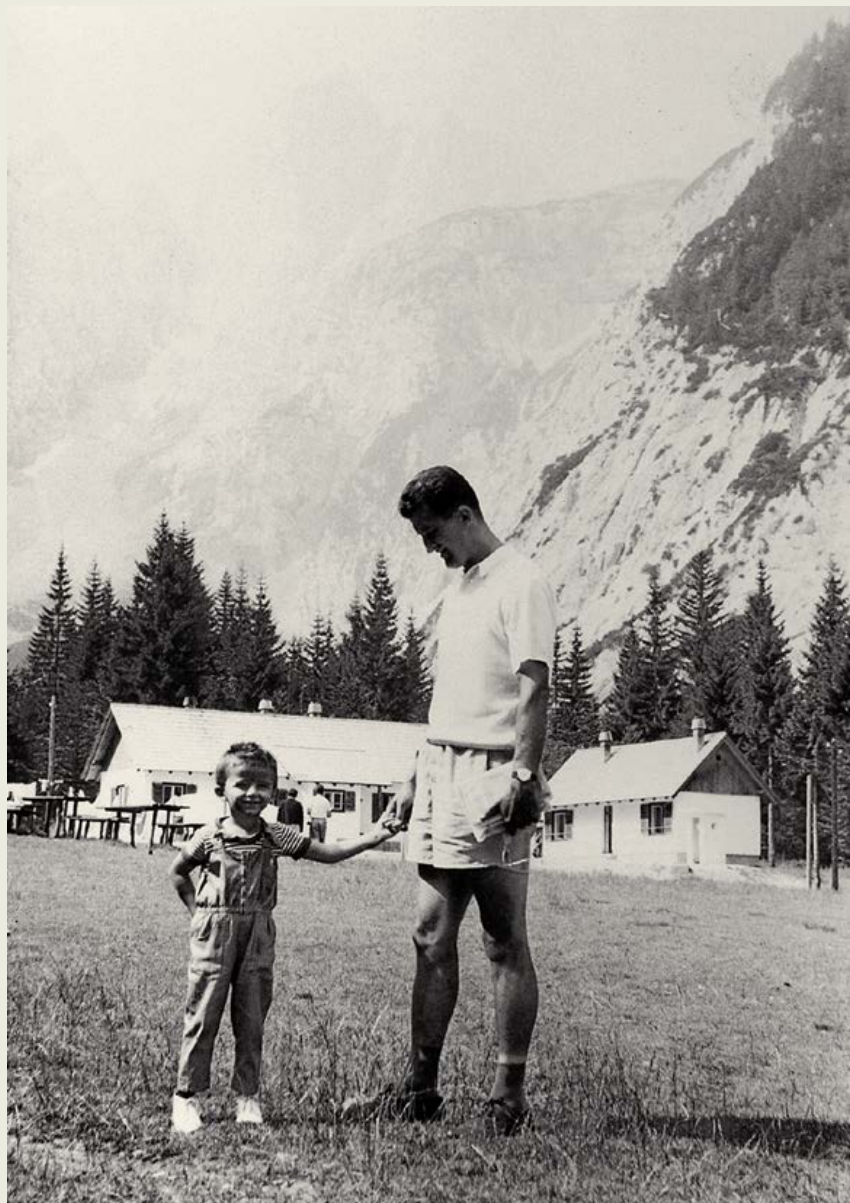
Bil sem prepričan, da bodo podrobnosti o mojem prvem triglavskem vzponu za vedno ostale nerazjasnjene, mama se jih namreč ne spominja več, a ko sem pred leti k sebi domov preselil očetovo knjižnico, smo vmes odkrili tudi njegovo planinsko dokumentacijo. Šlo je za pravo družinsko dragocenost, čeprav je bila ta zgolj na papirju.

Leta 1965 je oče v zvezi s hribolazenjem naredil dve reči: omislil si je dnevnik planinskih tur, kupil pa si je tudi prvo izkaznico Slovenske planinske poti (imel jih je vsega skupaj devet). Prvi zapisi v dnevniku in prvi žigi v izkaznici so iz poletja 1965, ko je z mojimi pol-

Avtor s svojim očetom
Janezom Rugljem
v Tamarju ob koncu
šestdesetih let
prejšnjega stoletja
Arhiv Sama Ruglja

sestro, polbratom in mamo opravil nekaj ogrevalnih tur po Kamniško-Savinjskih Alpah, ki so bile gotovo ogrevanje za vzpon na Triglav. Najprej so, še popolnoma zeleni hribovci, proti koncu julija iz Bašlja čez Bašelsko sedlo osvojili Storžič, oče pa je v fakto-grafskem dnevniku (v katerem je zapisano predvsem kdaj, kam in s kom) zabeležil, da je šlo za zahtevno turo, potem pa so se teden dni pozneje, zadnji konec tedna v juliju, iz Robanovega kota vzpeli na Korošico, preživeli tam nekaj časa – s seboj so imeli veliko prtljage – in se po dveh prenočevanjih spustili v Luče. Naslednji vpis v dnevniku in naslednji žig v izkaznici so s konca septembra, tam pa sem odkril tudi žig s Triglava in spodaj datum 19. september 1965 (rodil sem se marca leta 1966). To je bil ta Triglav, ta vzpon, o katerem mi je govorila mama.

Iz skope zabeležke v dnevniku sem razbral, da sta šla z mamo nekako takole: v petek, 17. septembra 1965, zvečer sta prispela z avtom, *fičakom*, še takim, ki so se mu vrata odpirala naprej, v Vrata, kjer sta prespala, naslednje jutro, 18. septembra, pa sta se iz Vrat po Tomiškovi poti vzpela na Staničevo kočo. Prišla sta zgodaj popoldne, vreme pa je bilo tako prijetno sončno, da sta skočila še na bližnjo Vrbanovo špico. Naslednje jutro, 19. septembra, sta iz Staničeve šla do Kredarice ter naprej na Triglav. Tam pa ju je v resnici zajela nevihta, ki se je potem sprevrgla v leden mraz in sneg. Mama je bila v slabih čevljih, tako piše, in komajda sta prišla nazaj na Kredarico. Od tam sta naslednji dan (20. septembra) odšla na Planiko, od koder sta se, kot sem predvideval sprva, ko sem imel samo očetovo izkaznico, ne pa tudi dnevnika, spustila v Krmo, kar kaže zadnji žig v tistem času. To pa potrjuje tudi naslednja stran, ki je polna drugih žigov iz okolice Triglava iz naslednjega leta, poletja 1966, ko sem že bil na svetu. Vendar dejansko ni bilo tako. S Planike sta se tisti dan mimo Vodnikove kočice spustila do Pokljuke, do koder so mamo čevlji najbrž že kar dobro ožulili, in tam prenočila. Zadnji dan ture, 21. septembra, sta s Pokljuke pešačila do Bleda, kaže, da v tistih časih tam ni bilo veliko prometa, da bi našla kak prevoz, se potem z vlakom odpeljala do Mojstrane ter nazadnje odkorakala še do Vrat k avtomobilu, saj tja avtobus ni vozil. Da, v tistih časih se je v hribe in naokoli hodilo tako – peš.

Rahlo mistična zgodba je s tem dobila materialni dokaz, sneg v drugi polovici septembra se je zazdel popolnoma realna okoliščina, vzpon na Triglav v tretjem mesecu materine nosečnosti pa tudi ni bil nekaj pretiranega in neverjetnega. Delček mojega bivanja pred rojstvom se je zložil v celoto. Zgodba, ki je delovala vse moje mlado življenje, me v hribih pogosto navdihovala in mi jih morda priljubila za vedno (v smislu: "Hej, na Triglavu sem bil, še preden sem se rodil!"), je bila resnična. Zapolnil sem še eno praznino v krogu svojega življenja, ki je tudi zaradi te planske uverture gotovo potekalo v bolj hribovskem duhu, kot bi sicer.

Očetov dnevnik je pojasnil tudi to, zakaj se je naslednje poletje, ko sem bil star samo nekaj mesecev, spet odpravil na Triglav. V drugo je, v duhu, ki sem ga nezavedno gojil tudi sam, nanj odpeljal svoje najbližje: svojega edinega brata in sina, mojega polbrata, ki je bil takrat star dvanajst let.

Naslednji sem bil na vrsti jaz. A do takrat je moralo preteči še kar nekaj let. ●

Veliko intervencij

Delo GRZS v letu 2016

Gorska reševalna zveza Slovenije vsako leto opravi analizo reševalnega dela v preteklem letu, v sodelovanju s Planinsko zvezo organizira novinarski konferenci, med letom v obliki člankov v različnih medijih skrbi za ozaveščanje javnosti, društva in postaje pa organizirajo različne preventivne akcije.

Porast števila intervencij v zadnjih letih

V analizi reševalnega dela, ki jo GRZS izvaja že vrsto let in je pomemben vir podatkov za delo gorskih reševalcev in njihovo preventivno dejavnost, opazimo, da se je v letu 2016 število opravljenih intervencij krepko dvignilo. Če se je njihovo število v letih 2011–2014 gibalo okoli 400, se je že v letu 2015 dvignilo na 434, lani pa precej približalo številki 500. V GRZS pravijo, da celotne analize lanskoletnih nesreč z vsemi vzroki še niso končali. Predsednik Komisije za informiranje in analize GRZS Matjaž Šerkezi pojasnjuje, da jim

nju k temu največ pripomorejo družbena omrežja, predvsem Facebook, ki je odlično orodje za komunikacijo in promocijo produktov, hkrati pa predstavlja past. Samo predstavljajte si fotografijo čudovite gorske pokrajine, vršace, pokrite s snegom, ki izražajo samoto in mirnost, hkrati pa so divji in prvinski. Verjetno ni malo ljubiteljev gora, ki jih to ne bi pritegnilo in v njih vzbudilo želje, da bi tudi sami postali del te zgodbe. Žal so med njimi tudi taki, ki ne vedo, da lahko 'idila' ogrozi njihovo življenje, če se v ta svet odpravijo sami – brez izkušenj, priprave, znanja in opreme. S takimi obiskovalci gora, ki jih sam imenujem lovci na vsečke – če bi jih poimenoval planinci, bi s tem naredil krivico planinstvu in planincem, ki se v gore odpravljajo odgovorno – se zadnja leta srečujemo vedno pogosteje, in ti so najbolj izpostavljeni."

Javno objavljeni opisi nesreč in analiz sprožijo različne odzive javnosti, pri čemer je najpogostejša pripomba o izstavitvi računa nekaterim rešenim. Šerkezi dodaja, da bi določene neodgovorne obiskovalce plačljivo reševanje mogoče odvrnilo od nepremišljene hoje v gore. Ker je GRZS v stikih z gorskimi reševalci iz tujine, ve, da imajo na primer avstrijski gorski reševalci (Österreich Bergrettungsdienst) podobne težave kljub plačljivemu reševanju. Zavarovanje za

Nobena zima in poletje nista enaka prejšnjima, zato nas kljub prepričanju, da že vse vemo in znamo, vedno lahko kaj presenetijo. Zato moramo biti vedno pripravljene na nepričakovano, biti pozorni na odstopanja in nanje opozarjati.

manjka pomemben podatek o številu obiskovalcev gora, na podlagi česar bi lahko sklepali, da je povečanje števila nesreč posledica večjega števila obiskovalcev, in dodaja: "Zadnja leta opažamo, da več ljudi obiskuje predvsem sredogorje in da se je s populizacijo športnih dejavnosti in predvsem z ozaveščanjem o zdravem načinu življenja z gibanjem v naravi povečalo zanimanje za planinstvo. Pojavile so se tudi druge rekreativne dejavnosti, kot so tek *trail*, turno kolesarstvo idr. Po mojem mnenju

Helikoptersko reševanje v letu 2016

V letu 2016 je bilo v času delovanja dežurne ekipe za helikoptersko reševanje v gorah (od 3. junija do 2. oktobra) v skupaj 89 dneh opravljenih 143 posredovanj s helikopterjem. V letu 2015 je bilo v enakem obdobju opravljenih 116 posredovanj s helikopterjem. Od 143 posredovanj v lanskem obdobju dežurstva je bilo 113 posredovanj zaradi reševanja poškodovanih, 18 zaradi obolelih oseb, 8 zaradi mrtvih gornikov, 2 gornika sta bila pogrešana, dvakrat pa je bila po vzletu helikopterja intervencija preklicana. Kar 76 primerov reševanj je bilo v tako zahtevnem območju, da je bilo reševanje treba izvesti s pomočjo elektromotornega vitla. Po dnevih v tednu prednjačijo konci tednov, in sicer je bilo tako ob sobotah kot ob nedeljah 44 helikopterskih posredovanj. V dežurstvo je bilo poleg posadk helikopterjev Slovenske vojske in policije vključenih 43 reševalcev letalcev GRZS, 16 zdravnikov GRZS ter 16 policistov Gorske policijske enote.

Usposabljanje gorskih reševalcev tudi v težjih vremenskih razmerah Foto: Matjaž Šerkezi

reševanje v gorah in dodatno zavarovanje pri Corisu, ki ju svojim članom vsako leto omogoči Planinska zveza Slovenije, sta zagotovilo, da se nam pri morebitni nesreči v tujini ni treba bati plačila stroškov reševanja. Vseeno pa se pogosto zgodi, da posameznik brez urejenega zavarovanja prejme račun za reševanje in takrat zaprosi PZS za pomoč. Šerkezi pravi: "Žal je takrat prepozno. Pred kratkim sem prejel podoben klic, in sicer so v Avstriji reševali slovenskega planinca in mu izstavili račun za okoli 7000 evrov, ki ga je moral plačati sam. Glede na izkušnje, znanje in primere reševanj v zadnjih letih menim, da bi se v primeru opredelitve za plačljivo reševanje v gorah ali proti temu odločil zanj. Naredil sem analizo reševanj v posameznih državah, ki imajo sistem reševanja organiziran različno, zato lahko potrdim, da trditve sa-

mooklicanih kritikov na družbenih omrežjih večinoma ne držijo."

GRZS vloga veliko energije in sredstev v preventivo, PZS usposablja strokovne kadre, ki svoje znanje prenašajo naprej, prostovoljni društveni delavci, markacisti, vodniki, varuhi narave, alpinisti, gorski reševalci svoj prosti čas namenjajo ohranjanju gorske narave in nadelavi varnejših planinskih poti. Šerkezi se sprašuje: "A kam nas to vodi? Nekateri se za preprost vseček na Facebooku še vedno požvižgajo na vse to."

Helikopter je v veliko pomoč gorskim reševalcem.

Foto: Vladimir Habjan

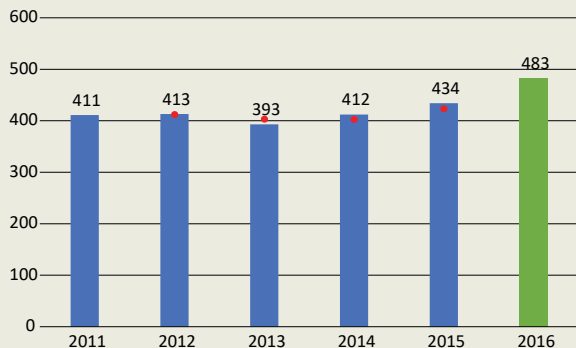
Helikoptersko reševanje letos

Letos bo helikoptersko reševanje potekalo podobno kot lani. GRZS se ves čas dogovarja za povečanje števila dežurstev. Vsekakor je cilj celoletna dežurna ekipa, kot je to urejeno v času glavne planinske sezone, zaključujemo pa tudi dogovore za sodelovanje pri gorskem reševanju s HNMP (Helikopterska nujna medicinska pomoč). Glede na izkušnje smo dopolnili in popravili module za reševalce letalce. Tako bo pri helikopterskem reševanju sodelovalo še šest tehnikov iz vrst GRZS in HNMP. Pripravljamo se, da s 30. marcem začnemo dežurstva med konci tedna. Če so lani ta potekala v juniju in septembru, se bodo z letos začela že aprila in nadaljevala vse do konca oktobra. V času glavne planinske sezone, julija in avgusta, pa bodo – kot že zadnjih nekaj let – potekala tudi med tednom. Pri tem bodo pomagali zdravniki HNMP v sodelovanju s Slovensko vojsko in policijo.

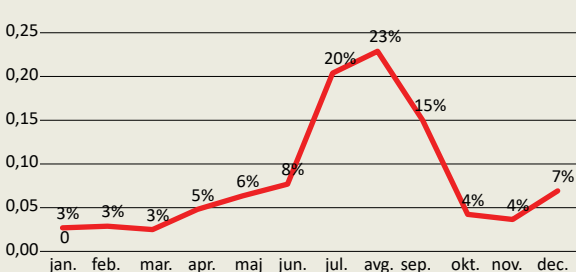
Eden primarnih ciljev vseh vpletenih je z organizacijo dežurstva zagotoviti čim krajši odzivni čas od klica do prihoda na mesto nesreče in s tem poškodovanim v gorah zagotoviti čim boljše oskrbo ter posledično hitrejšo in boljše okrevanje po poškodbi ter vrnitev v normalno življenje in delovno okolje.

Robert Kralj, komisija za letalsko reševanje GRZS

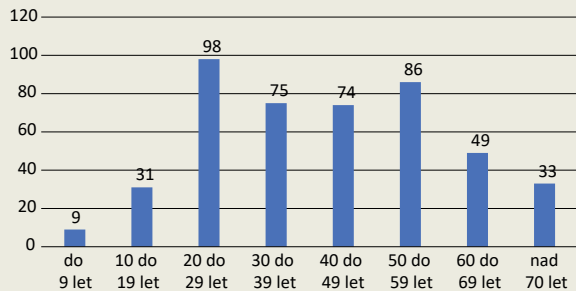
Število nesreč v letih 2011–2016

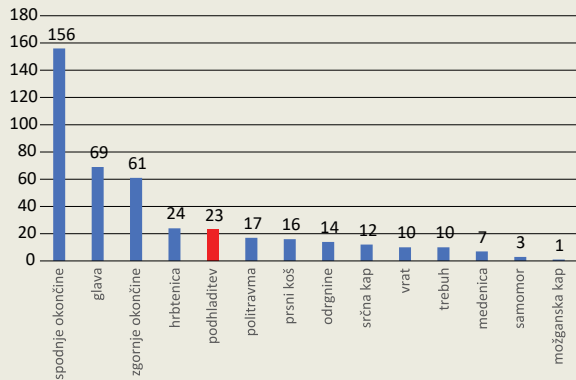
Število nesreč po mesecih v letu 2016

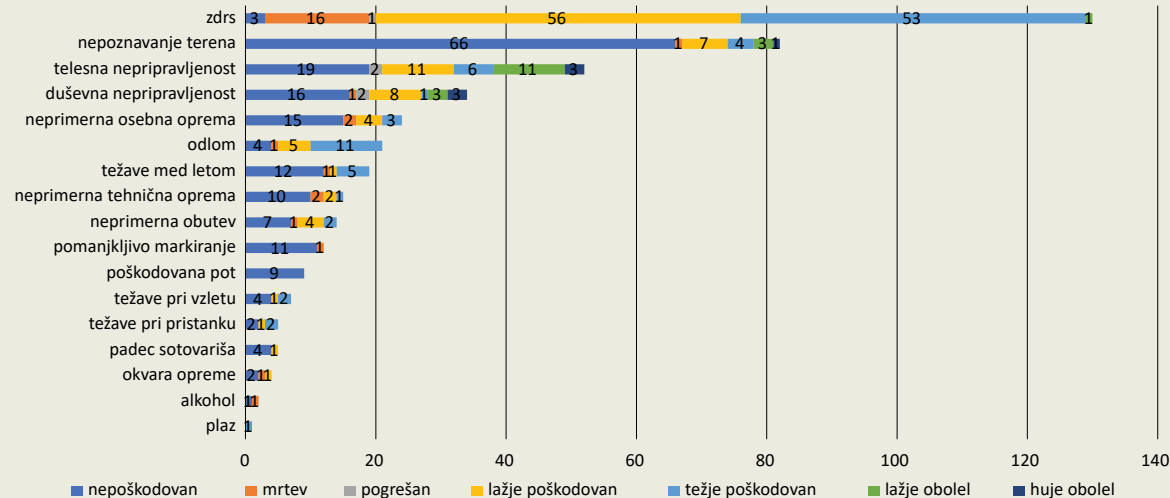
Starost in število poškodovancev

Najpogostejše vrste in število poškodb v letu 2016

Najpogostejši vzroki in okoliščine nesreč

Uzroki nesreč – značilnosti poletne in zimske sezone

V poletni sezoni se je največ nesreč zgodilo julija (20%) in avgusta (23%), sledil je september s 15 odstotki. Zanimivo je, da je bilo največ, kar 98 poškodovanih gornikov starih od 20 do 29 let, 86 poškodovancev je bilo starih od 50 do 59 let, v vmesnih starostnih dekadah so gorski reševalci našli po 75 in 74 poškodovancev. Na prvem mestu vzrokov je že vrsto let zdrs kot posledica uporabe neprimerne osebne opreme, neznanja rokovanja z njo, utrujenosti, padca koncentracije pri sestopu ... Slaba priprava na turo in precenjevanje osebnih sposobnosti sta bila vzroka za intervencije, ko so gorniki prosili za pomoč na neznanem terenu, niso bili telesno in duševno pripravljeni na turo, glede na izbran vzpon so (pre)večkrat izbrali neprimerno obutev ...

V času poletne sezone je število nesreč naraslo tudi zaradi poslabšanj bolezenskih stanj planincev – sladkorne bolezni, infarkta, kapi ... Ljudje kljub bolezni vse prevečkrat upajo, da bodo zmogli neko pot. Šerkezi opozarja: "Vedeti je treba, da je gorsko okolje posebno in da kronične bolezni, s katerimi lahko v dolini normalno živimo, v gorah zaradi višine, vročine, mraza, dehidracije ... preidejo v stanje, ki ga lahko obvlada le usposobljena oseba z znanjem nujne medicinske pomoči, in celo v takem primeru lahko bolnik umre." Zimski meseci so bili v letu 2016 specifični. Zima je bila precej topla, v dolini je bilo pravo jesensko vreme, v gorah pa malo snega. Tla pa so bila zmrznjena in ledene zaplate so skrite v visoki rjavi travi in pod listjem kot pasti čakale na morebitno žrtev. Kot pravi Šerkezi, je GRZS ljudi vso zimo opozarjala, naj bodo pazljivi in pri hoji uporabljajo derezice in dereze – odvisno od zahtevnosti ture. Dogajali so se predvsem zdrsi s padci čez skalne skoke s hudimi poškodbami glave in spodnjih okončin.

Brez posledic za gorsko reševanje

Vladna uredba o prenehanju kritja stroškov za opravljene ure letenja s helikopterjem Slovenske vojske in policije v okviru nujne medicinske pomoči, tudi v primeru gorskega reševanja, Zavodu za zdravstveno za-

varovanje Slovenije ter prenosu na Ministrstvo za notranje zadeve in Ministrstvo za obrambo za zdaj na gorsko reševanje ne bo imela vpliva. Pri tem seveda ne gre samo za čim hitrejši prevoz poškodovancev do profesionalne medicinske pomoči, ali žal tudi trupel, temveč tudi za prevoz moštva gorskih reševalcev na kraj dogodka zaradi ohranjanja njihovega zdravja. Kot pravi Šerkezi, da pri svojih štiridesetih letih ne bodo imeli poškodovane hrbtenice zaradi težke opreme in 'izrabljenih' kolen, česar se mora zavedati tudi država, ki se večkrat mačehovsko obnaša do ljudi, ki delujejo v sistemu civilne zaščite. In dodaja, da te po eni strani trepljajo po hrbtu in poklanjajo priznanja, po drugi strani pa kot prostovoljec – gorski reševalec, gasilec ... – nimaš nobenih ugodnosti pri zdravstvenem zavarovanju, pokojnini, rehabilitaciji po poškodbi, ki je posledica intervencije ...

Slovenci smo lahko ponosni, da imamo helikopterski ekipi Slovenske vojske in policije z visoko usposobljenimi piloti in posadko. Brez teh fantov in deklet bi imeli gorski reševalci pri intervencijah marsikdaj veliko večje težave. ○

Dereze ali derezice

Pravilna raba besed in izrazoslovje sta pomembna tudi v gorništvu. V reklamah in objavah na spletu se zadnje čase pojavlja beseda dereze tudi za tako imenovane derezice, snežne ali ledne verige. Ampak dereze so dereze: 12-zobe, klasične, polavtomatske ali avtomatske, specialne ali pohodne ... Derezice pa v nobenem primeru niso dereze! Če nekdo brez izkušenj kupi dereze, a dobi derezice, gre za zavajanje, ki je lahko nevarno.

V angleškem svetu obstaja več izrazov za te pripomočke, *crampons* za dereze in *ice-track, snow-track, micro-crampons* za derezice, in vsak je nečemu namenjen. Derezice niso dereze in niso namenjene hoji v gore, so pa odlične za hojo po poledenelih in zasneženih gozdnih cestah, v urbanih okoljih ali pa po pobočjih gozdne Pokljuke in Velike planine. Kadar pa uporabljate dereze, spada v roke cepin, ne pohodne palice!

(Vir: www.grs-kamnik.si/novice.php?pid=860)

Pomoč prihaja ...
Foto: Matjaž Šerkezi

Ko se tura konča drugače, kot smo si želeli ...

V eni klasičnih alpinističnih smeri v Kamniško-Savinjskih Alpah sta se zaplezala mlajši alpinistični pripravnik in njegov prijatelj brez plezalnih izkušenj. Zaradi počasnega napredovanja in neprimerne opreme ju je ujela tema. Proti večeru se je razbesnela še huda nevihta. Obtičala sta na koncu smeri z eno čelno svetilko in brez rezervnih oblačil. Gorski reševalci so v celonočni intervenciji dostopili do obeh zaplezanih in ju najprej ovili v toplotni oмот oz. toliko ogreli, da sta lahko naredila nekaj korakov do mesta, kjer ju je pobral helikopter Slovenske vojske.

Kaj je šlo narobe in zakaj? Za tak konec ture je bilo seveda več vzrokov, napačnih odločitev, ki so se seštevale in pripeljale do klica na pomoč: neusposobljenost in neizkušenos, prepozen vstop v smer, neprimerna oprema – dvojna 60-metrška vrv je bila v smeri spodnje IV. težavnostne stopnje po lestvici UIAA moteča in je upočasnila napredovanje, prepočasno napredovanje, v orientacijsko zahtevni smeri je bilo iskanje pravih prehodov zaradi pomanjkanja izkušenj z orientacijo zamudno, imela sta samo eno čelno svetilko in pomanjkljiva oblačila.

Matjaž Šerkezi, komisija za informiranje in analize GRZS

Pasivna zaščita pred podhladitvijo

Kaj je dobro vedeti o astronautski foliji

Ko sva z Marčem¹ tistega poznega zimskega popoldneva rezala smučino proti Bogatinskemu sedlu, sva se veselila spusta z Vratc proti Planini Duplje. Skrb glede kratkega dneva in megle, ki je zakrivala bližnje vrhove, sva preganjala z razmišljanjem o udobni zimski sobi, v kateri bova prespala. Toda obrnilo se je povsem drugače.

Na sedlu naju je zagrnila megla. Z velikim zaupanjem v naravni občutek za orientacijo sva se usmerila proti zahodu (vsaj prepričana sva bila tako!), dokler naenkrat nisva več vedela, kje sva. Torej bivak! Izkopala sva snežno luknjo, poravnala nahrbtnika, čez njiju položila astronautsko folijo, zlezla v spalni vreči in zmrzovala vso noč. Ne – tudi astronautska folija ne more nadomestiti udobne zimske sobe. Toda brez nje bi bilo gotovo še težje. Dvostranska metalizirana folija se uporablja kot pasivna zaščita pred podhladitvijo. Zakoreninjeno splošno mnenje, da koristi kot aktivna zaščita, je zgrešeno, saj folija ne predstavlja vira toplote, pač pa toploto le zadržuje, zlasti če je tesno ovita okoli telesa.

Plastično folijo, prevlečeno s tanko plastjo aluminija, je razvila ameriška vesoljska agencija NASA v šestdesetih letih prejšnjega stoletja za potrebe industrije in raziskovalnih astronautskih organizacij, njena uporaba pa se je hitro razširila tudi na druga področja. Presenetljivo kmalu se je dobila tudi pri nas (sicer težko, pa vendarle). Tonač² mi je povedal, da so jo slovenski alpinisti uporabljali že na odpravi v Hindukuš leta 1967. Sprva je bila folija precej draga, kar pa danes na srečo ne velja več, saj jo dobimo že za tri do štiri evre. Deluje kot *superizolator*, zaradi česar jo imenujejo tudi astronautska folija (angl. *space blanket*). Folije ne prepriha in ne premoči. Njene slabe lastnosti so predvsem občutljivost na mehanske poškodbe z ostrimi predmeti, zadrževanje kondenzirane vlage in težavna uporaba v zelo vetrovnem vremenu.

Običajna velikost folije je 160 × 210 cm, kar omogoča, da vanjo v celoti zavijemo osebo povprečne velikosti. Zelo mi je ostalo v spominu, ko nam je Tonač v alpinistični šoli razlagal uporabo astronautske folije za zaščito pred mrazom, vetrom, vlago in dežjem ter

Da se človek sam zavije v folijo, potrebuje skoraj brezvetrje, sicer mu ne uspe.

Foto: Mire Steinbuch

poudaril, da si pri tem velja zapomniti princip ogledala. Če je folija obrnjena proti telesu s srebrno stranjo, zmanjšuje predvsem toplotne izgube telesa, ki nastajajo s konvekcijo in z izhlapevanjem vode, manj pa izgube zaradi toplotnega sevanja telesa. Zlata stran, obrnjena navzven, omogoči vidnost ponesrečenca, kar je pomembno pri reševanju v gorah. Če je navzven obrnjena srebrna stran folije, jo lahko uporabimo tudi za učinkovito zaščito pred neposrednim učinkom sončnega sevanja oz. za senčenje, vendar za razliko od oskrbe podhlajenega folije ne smemo te-

¹ Marjan Zver
² Tone Sazonov

Astronavtska folija naj bo obvezen del opreme vsakega planinca. Foto: Zdenka Mihelič

sno oviti okoli telesa, saj bi s tem preprečili kroženje zraka, oddajanje toplote s konvekcijo in evaporacijo. Ostri robovi skal ali gorniške opreme folijo poškodujejo. Vendar pa smo z nekaj previdnostnimi ukrepi folijo uporabili tudi že za improvizirana nosila za nošnje poškodovanca. V nadzorovanih razmerah so taka improvizirana nosila iz folije zdržala celo obremenitev sto sedemdeset kilogramov. Z dodatno ojačitvijo folije s trakovi iz trikotnih rut iz kompleta za prvo pomoč smo naredili nosila še varnejša.

Astronavtska folija se je že zelo zgodaj znašla v mojem nahrbtniku. Kot nepogrešljivi del opreme sem jo vse od srednješolskih let v mrazu in vročini nosil s sabo na ture (ne da bi jo zamenjal z novo), saj mi je vlivala občutek varnosti. Zložena v velikosti žepnega robca v pokrovu nahrbtnika res ni predstavljala niti posebnega volumna niti omembe vredne teže. Vse dokler je v sili nisem potreboval. Z Miretom³ naju je

³ Mire Steinbuch

pozno spomladi pri najinem prvem pristopu do bivaka pod Skuto ujela noč. Oba sva prvič hodila čez Žmavcarje in poti nisva poznala. Pa še vreme se je skvarilo! Med previsno steno na eni in krajno zevjo na drugi strani sva našla dober zaklon. Podse sva dala prav vse, kar je bilo uporabnega (tudi vrvi), zlezla v spalni vreči, čezse pa sva nameravala povleči astronautsko folijo. Toda glej ga zlomka: ko sem folijo izvlekel iz ovitka (že ta je dajal vtis, kot da so se z njim igrale miši), je ta tako rekoč razpadla in si z njo res nisva mogla kaj dosti pomagati. Tudi astronautska folija ima torej svojo življenjsko dobo.

Astronavtska folija je danes v širši javnosti precej dobro znana, saj jo pozna tri četrtine vprašanih (ne nazadnje je od leta 2005 dalje v Sloveniji obvezna v vsakem kompletu prve pomoči za avtomobiliste in motoriste), dejansko pa jo je v praksi uporabil nekaj več kot eden od desetih vprašanih, večinoma prav za zaščito pred podhladitvijo. V nasprotju s širšo javnostjo je folijo uporabilo med 50 in 80 % tistih, ki se srečujejo z reševanjem ali so se znašli v neugodnih vremenskih razmerah. Torej naj bo v nahrbtniku vsakega gornika. ○

Literatura:

Magdič, D. (2011): Uporaba dvostranske metalizirane folije v prvi pomoči. Diplomsko delo. Ljubljana: Zdravstvena fakulteta.

Marcus, P., Robertson, D., Langford, R. (1977): Metallised plastic sheeting for use in survival. *Aviation Space and Environmental Medicine* 48 (1), str. 126–128.

Mekjavič, I. (2002): Astro folija kot pripomoček za toplotno zaščito podhlajenih: da ali ne. *Medicinski razgledi* 41 (2); str. 187–193.

NASA (2006): Reflecting on space benefits: A shining example. *Nasa Spinoff*, http://spinoff.nasa.gov/Spinoff2006/ch_9.html.

Slabe, D., Fink, R. (2014): Učinkovitost dvostranske metalizirane folije za toplotno zaščito ponesrečenca. *Ujma* 28, str. 189–192.

Tratar, D. (2016): Evalvacija nekaterih možnih načinov uporabe dvostranske metalizirane folije v prvi pomoči. Diplomsko delo. Ljubljana: Zdravstvena fakulteta.

ARMOR / FOTOKROMATSKA STEKLA KAT. 1>3

Fotokromatska stekla, ekstra široko vidno polje in izredno prilagajanje obrazu. Ta brezkompromisno vzdržljiv model je 100% prilagojen novim normam za enduro in freeride kolesarje.

BOJNA OPREMA ZA PREDANE KOLESARJE

François BAILLY-MAÎTRE
Enduro riders

julbo.com

Julbo
The world needs your vision

Tretji človek Robert Schauerja

Od Rote Wanda do Gašerbruma IV

Robert Schauer je bil gost 11. festivala gorniškega filma. Plezati je začel v stenah blizu Gradca. Samo zbiranje osemtisočakov ga ni nikoli zanimalo. Leta 1976 je preplezal Nanga Parbat po novi smeri, po JZ-grebenu, skupaj s tremi Avstrijci. Pod vrhom, na višini 8050 metrov, so bivakirali brez ustrezne opreme.

V edino vrečo za bivakiranje so vsi štirje stlačili noge, vključili *singerico* in naslednji dan dosegli vrh.

To je bil vzpon v alpskem slogu in ena njegovih najbolj zanimivih pustolovščin pred Everestom.

Robert Schauer med predavanjem na 11. festivalu gorniškega filma v Cankarjevem domu
Foto: Igor Kuster

Leta 1978 se je udeležil prve avstrijske odprave na Everest z južne strani. Takrat še ni bilo *icefall doktorjev*, sami so morali najti in opremiti pot skozi zloglasni Ledeni slap. Med člani sta bila tudi Peter Habeler in Reinhold Messner. Drugi ni verjel zagotovitom znanstvenikov, da je vzpon brez dodatnega kisika na najvišjo goro na svetu smrtno nevaren, in je trmasto vztrajal pri svoji nameri, da bo šlo tudi brez njega. S Habelerjem sta dosegla vrh samo z močjo svojih pljuč in preživela. Z dodatnim kisikom je tudi Robert Schauer prišel na vrh. Toda plezanje ni bilo njegova edina dejavnost na odpravi. Že prej je dosti fotografiral, avstrijski snemalec pa mu je omogočil, da je snemal tudi na 16-milimetrski film, kar si je želel že od začetka svoje plezalne kariere. Njihov snemalec je imel težave s kisikovo jeklenko, zato mu je Robert odstopil svojo, kajti plezalci so imeli po dve. Schauerjev soplezalec je zaradi višinske bolezni začasno ostal v bazi, njegov partner pa je postal Ang Phu; ta se je naslednje leto ponесrečil pri sestopu z Everesta, po-

tem ko je s Stanetom Belakom in Stipetom Božičem dosegel vrh.

Od vzpona na Everest dalje se je Schauer osredotočil tudi na fotografiranje in snemanje. Pod Everest se je vrnil še dvakrat. Osemnajst let pozneje, tragičnega leta 1996, kot član ekipe Imax filma. Takrat jim je uspelo rešiti Becka Weathersa, o katerem so nekateri mislili, da je že mrtev. Tega leta se je drugič povzpел na Everest. Ponovno se je vrnil leta 2004, ko je snemal za Universal Pictures.

Vedno so ga privlačile majhne odprave v okolje, kjer je malo ljudi. Leta 1975 je z ledenika Baltoro v Pakistanu prvič zagledal *Shining Wall*, Bleščečo steno, na zahodni strani Gašerbruma IV, in popolnoma ga je prevzela. Obljubil si je, da se bo nekoč vrnil in jo skušal preplezati. Ob priložnosti jo je omenil Messnerju, ki pa ni pokazal zanimanja zanj. Ko sta leta 1985 z Voytekom Kurtyko stala pod njo, je bila kljub številnim poskusom še vedno deviška. V odpravi so bili dva alpinista, kuhar in zvezni oficir. Najprej sta raziskala spodnji del SV-grebena, po katerem sta namepravala sestopiti, spoznavanje zgornjega sta prepustila sestopu. Nato sta si dobro ogledala steno in določila možno linijo vzpona. Po dveh tednih čakanja na ugodne razmere sta odrinila iz baze. "S seboj sta vzela samo obleko, ki sta jo imela na sebi, vrv, nekaj kosov plezalne opreme, vrečo za bivak, nekaj hrane in gorilnik," piše Bernadette McDonald v *Iskalcih svobode*. Z umirjenim glasom je v dobri angleščini pripovedoval o plezanju v osrednjem delu stene, o gladki in kršljivi marmornati kamnini z zelo slabimi možnostmi za varovanje. Brez pretiranega dramatisiranja, ki je prisotno v nekaterih skomercializiranih ameriških filmih o plezanju v velikih stenah ali visokih gorah. Od daleč lepa in bleščeča stena je na otip vse prej kot prijazna. Poglejmo, kaj o tem sektorju piše v *Iskalcih svobode*: "V nagubane skalne valove se je ujela svetloba v umirjenih mlečnih odtenkih, ki so razkrivali kruto gladkost stene brez šibkih točk ali razpok, ki bi plezalcema omogoča-

le varovanje. Njuna varovališča so bila pogosto 'bolj za psiho kot zares', kajti oba sta vedela, da klini, ki sta jih zabila, ne bi nikoli zdržali padca." Čez nekatere kruslji-ve odseke sta plezala nežno kot po jajcih.

Četrti dan se je vreme začelo kvariti. Bivakirala sta dvajset metrov drug nad drugim, ker zaradi vertikalne ni bilo druge možnosti. Zato se je moral Voytek na zajtrk spustiti k Robertu. Načrtovala sta, da bosta za vzpon in sestop potrebovala pet dni, toliko hrane in plina sta vzela s seboj. Spoznala sta, da zalog ne bo dovolj. Bilo je zelo zelo mrzlo in vetrovno. Zaradi slabe vidljivosti so se začele težave z orientacijo. Viharno sneženje ju je prisililo, da sta bivakirala na ozki polici več kot sedem tisoč metrov visoko, kjer sta prebila dve noči brez hrane in pijače. Robert je haluciniral, da je v supermarketu, kjer se baše s klobasicami. Potem se je znašel v skupini nosačev, dokler se ni spremenil v vrano, ki je odletela s stene. Iz zraka je kot ptica opazoval svoje telo in se norčeval iz sebe. Očiten primer oddvojene resničnosti, ki se pojavi ob izjemni izčrpa-

nosti, pomanjkanju hrane in pijače, mrazu, na meji med življenjem in smrtjo. Podobno se je dogajalo tudi Voyteku. Zaradi izsušenega grla skoraj nista govorila. Sporazumevala sta se "na slepo", delovala sta ubrano kot kolesje ure, besede niso bile potrebne.

Vrečo za bivakiranje je pokrila sneg, zato nista takoj ugotovila, da sije sonce. Težko sta se prebijala skozi plasti dvodnevnega sneženja. Ko sta izplezala na rob stene, je bilo obema jasno, da vrh odpade, čeprav je tako blizu, in da morata čim prej sestopiti. Tu se je pojavil *tretji človek*, ki ga je vodil skozi meglo, oblake in po nepreglednem terenu. V nevihtni noči sta preživela še en bivak. Na poti proti bazi sta našla vodo in jo popila, kolikor sta je spravila vase. Robertu se je nato zdelo, da med hojo lebdi meter nad tlemi.

To je bila do takrat njegova najpomembnejša izkušnja. Ker je vedel, da ne moreš pričakovati, da boš vedno imel tako srečo, je leta 1986 ustanovil mednarodni festival gorniškega in pustolovskega filma v Gradcu, ki še vedno poteka vsako jesen. ○

Nagrajeni filmi 11. festivala gorniškega filma 2017

Zmagovalec letošnjega festivala gorniškega filma in dobitnik glavne nagrade mesta Domžale je avstralsko-nepalski film *Šerpa – Spor na Everestu* (**Jennifer Peedom**), ki večplastno zajame problematiko komercialnega alpinizma v Himalaji. Poleg tega je festivalska žirija med 43 filmi v tekmovalnem programu izbrala tudi najboljše filme v kategorijah alpinizem, plezanje, gore, šport in avantura ter gorska narava in kultura.

Najboljši alpinistični film je slovenski film *Ama Dablama*, izsanjane sanje, pripoved o sedemdnevem vzponu **Vanje Furlana** in **Tomaža Humarja** čez severozahodno steno Ama Dablama. Vzpon je iz baznega tabora s kamero spremljal **Zvonko Požgaj**. "Dokumentarni film o izjemnem dosežku v Himalaji uspešno rekonstruira ta alpinistični podvig z odlično uporabo arhivskega filmskega in fotografskega gradiva, z izvirnim zvokom in pripovedmi sodobnikov, ki občuteno izrišejo oba junaka severozahodne stene Ama Dablama leta 1996," je zapisala žirija.

Najboljši plezalni film je *Jezdeci viharjev* (Franz Walter, Nemčija). V njem so z izjemnimi posnetki in zanimivo filmsko pripovedjo poetično združeni četrta znana ponovitev te smeri, ki sta jo opravili znani alpinistki Mayan Smith-Gobat in Ines Papert, in zgodba o prvenstvenem vzponu v tej legendarni smeri v Patagoniji. Nagrado za najboljši film v kategoriji gore, šport in avantura je prejel *Seznam* (Guido Perinni, Švica), v katerem režiser legendarnih filmov o smučanju v gorah in mladi smučar predstavi tehniko smučanja, ki osuplja smučarske legende in spreminja način spusta po alpskih strmih. Odličen raziskovalni dokumentarni film *Domovina smučanja* (Fulvio Mariani, Mario Casella, Švica), ki nas skozi preplet podob neznanih pokrajin, zgodb ljudi in zgodovinske poti pripelje v Altaj, domovino smučanja, je nagrajenec v kategoriji gorska narava in kultura.

Nagrado za najboljši kratki gorniški film je prejel *Plošča* (Nadine Boller, Švica, Kirgizija), ki z uporabo prefinjene filmske govorice v nekaj minutah odpre okna v različne svetove in življenja.

Žirija je podelila tudi častne pohvale: alpinističnemu filmu *Ogledalo* (Matt Pycroft, Anglija), plezalnemu *Igrišče odraslih otrok* (Guillaume Lion, Belgija), filmu *Dodova sreča* (Josh Lowell, ZDA) v kategoriji gore, šport in avantura ter filmu o gorski naravi in kulturi *Nosačeva svoboda* (Pavol Barabáš, Slovaška).

Strokovna žirija Televizije Slovenija je nagradila raziskovalni dokumentarni film *Sveta (ne)sveta reka* (Peter McBride, Jake Norton, ZDA), ki očara z edinstvenimi podobami rojstva svete reke Ganges v Himalaji – in v istem hipu strezni s podatkom o globalni onesnaženosti snega že pri njenem izviru.

Vse poti vodijo na Škotsko
 Arhiv FGF

Ivan Premrl

Roža, ki dvigne srčni utrip

Velevetni popon

Pojavlil sem se zadnji trenutek, da sem ju z udobnega kolovoza preusmeril na slabo shojeno stezo in tako začel oblikovati potepanje v dolgo, zanki podobno pot. "Če se izgubiš v travi, se dobimo v koči," me preroško opozori boljša polovica. "Pa na strupene prijatelje ne pozabi!" doda hčerka in izgine med drevjem.

Ne vem, ali sem se bolj potil od vročine ali od nenehnega premagovanja želje, da bi čisto na kratko skozi objektiv pomežiknil kakšni planinski rožici. Utrujen od premagovanja obpotnih skušnjav na vrhu Babe takoj predlagam kratek sprehod do Lanževice ter lahkotno nadaljevanje do Bogatina, da se ne bi vračali po isti poti v dolino. "Pojedli bi nekaj," je bilo slišati kot strinjanje. Pomirjen, da sem ju spravil na pravo, meni ustrezajočo pot, postanem podoben neubogljivemu kosmatincu, ki vtakne glavo v vsak večji šop trave, si ogleda in povoha vsako večjo skalo in se

*Velevetni
popon
Foto: Ivan
Premrl*

vedno bolj oddaljuje od skupine, dokler se ne izgubi v razbitosti gorske pokrajine.

Srečali smo se kot stari znanci. Prepoznal sem jih na pogled. Navidezna krhkost in velikost cvetov, ki krepko presegajo 30 milimetrov, sta za velevetne popone glavna prepoznavna znaka. Da ne bi prišlo do zamenjave, moram preveriti še spodnje strani listov, kjer se pri velevetnem poponu izraščajo dlake tudi med žilami, pri bleščecem poponu pa so listi med žilami goli. Roka, ki sega proti cvetu, v trenutku obstane. Zreva si iz oči v oči. Ta srepi pogled mi je dobro poznan. Poskuša mi nekaj povedati, a njegov trud je zaman. Slišim le zvok, ki je podoben uhajanju pare skozi ventil ekonom lonca. Ni preveč trmast. Hitro spozna, da ima pred seboj za jezike nenadarjenega sogovornika, zato ne izgublja več besed in obupano odvijuga. Po načinu, kako je elegantno pomahal z repkom, preden je izginil v travi, bi rekel, da je bila ona.

Sežem v nahrbtnik, kjer ne najdem pijače. V podzavesti zagledam hčerko, kako mi sklonjena pod težo nahrbtnika ponuja čašo. V zahvalo prividu dodam nekaj svetniškega sija, ki osvetljuje vedno večji kozarec piva, izza katerega karajoče zrejo ženine oči. Zapeklo me je nekje pri srcu. "Infarkt? Vest? Kje sta puncji?" možgani podivjajo v iskanju odgovorov. Povzpnem se na manjšo grbino in se razgledam. Sem nekje med Veliko Monturo in Lanževico. S hrptom obrnjen proti Veliki Monturi se zapodim kot mladenič proti največji strmini pred seboj. Poti ne morem zgrešiti, preostane mi le, da premagujem vzpetino za vzpetino, spuste pa zamenjam z daljšimi, a manj utrudljivimi obhodi globeli. Na markirani poti nekoliko upočasnim korak, ker čutim razbijanje srca že v vratu. To je opozorilni znak, potrjen na številnih vzponih. Kaže na obremenitev, pri kateri lahko srčna mišica deluje brez časovnih omejitev in posledic. Spomnim se na doktorico, ki sem jo tolažil, da v hribih nimam težav s srcem, kako zelo resno je gledala, me opozarjala in med pregledovanjem meritev aparata z gumijastimi priskeki nekaj čečkala okoli rdeče črte v dokumentaciji.

Moram jo razočarati, ker ...

"Sta videla dve ženski, oblečeni v ... v ... modra nahrbtnika?" povprašam mlad par z velikim fotoaparatom. Po pritrdilnem odgovoru pozabim na nepotolaženo doktorico in prekoračim omejitve hitrosti bitja srca, ki naj bi veljala za upokojece.

Za ovinkom ju skoraj zrinem s poti.

"Sem ..."

"Veva," zažgolita.

"Kako? Kaj?"

"Mrknil si med poponi. Ob poti jih je bilo vse polno. Pa bi hodil z nama," je žena s tremi stavki razvrednotila moje poldnevno garanje in pri tem ni pokazala niti najmanjše zaskrbljenosti. Nič pridige o nevarnosti v gorah, in to v teh čudnih časih, ko te lahko na gorski poti povozi kolesar. Pomirjen, ker jima nisem pokvaril veselega razpoloženja, capljam za njima in se pridružim sproščnemu klepetu. Ujeti v lepoto gorske pokrajine postopoma umolkujemo in z vsemi čuti vpijamo čarobnost prihajajočega večera.

Po osvežujočem družinskem sprehodu lenobno dremujem na zadnjem sedežu avtomobila. Možgane sem zaposlil s sestavljanjem osnutka članka za objavo v *Planinskem vestniku*. "Jajčasti popon vključite v osnutek," dajem navodila možganom, "omenjena mora biti velikost cveta 20 do 30 milimetrov, pa

List bleščečega popona Foto: Ivan Premrl

Jajčasti popon Foto: Ivan Premrl

tudi na veliko število cvetov in popkov ne pozabite," še dodam in se dokončno potopim v temo. Za možgane tega ne morem trditi. Ko se zbudim, so že ogreti na delovno temperaturo. ○

Literatura: Andrej Martinčič: *Mala flora Slovenije*. Tehniška založba Slovenije, 2007.

Sodelovanje Planinske zveze Slovenije na sejmu Prosti čas – Alpina v Celovcu od 7. do 9. aprila 2017

V okviru sodelovanja planincev treh dežel (planinske zveze avstrijske Koroške, Furlanije - Julijske krajine in Slovenije) je bil leta 2016 sprejet dogovor o skupnem nastopu omenjenih zvez na priložnostnih sejmišnih izmenično v posameznih državah.

Prvi tak nastop bo v okviru sejma Prosti čas – Alpina (Freizeit – Alpina), ki bo od 7. do 9. aprila na sejmišču v Celovcu. V hali 5 bodo tako predstavljeni sodobni trendi na področju gorskih športov in gorskega kolesarjenja ter športnih aktivnosti. Navedene planinske zveze bodo v sodelovanju z naravnimi parki in drugimi organizacijami, ki se ukvarjajo z organizacijo teh aktivnosti, prikazale možnosti na teh področjih, poleg tega pa tudi na področju pohodništva in vzgoje za varnejše obiskovanje gora ter to pospremile s praktičnimi demonstracijami. Posebej opozarjamo na program v soboto, 8. aprila, ko se bodo v okviru "Praznika gora" v času od 13. do 22. ure predstavili ekstremna alpinista Ines Papert in Robert Jasper ter Harald Phillip, zvezda avstrijskega gorskega kolesarstva. Z naše strani se bodo na skupni stojnici omenjenih planinskih zvez predstavili tudi TNP in GIZ pohodništvo ter nekatera planinska društva.

Planinci navedenih planinskih zvez bodo s priloženim kuponom (ki ga izrežete in predložite na blagajni sejma) imeli poseben popust pri vstopu na sejem, tako, da bo vstopnina namesto 7 € znašala samo 3 €. S kuponom omenjeni popust lahko uveljavljate za dve osebi. Sejem bo v navedenih dneh odprt v času od 9. do 18. ure.

GORE - KOLEŠARJENJE AKTIVNO PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA

KUPON ZA ZNIŽANO VSTOPNICO

Sejem Prosti čas
Celovec

7. do 9. april 2017

3 € namesto 7 €

Ekskluzivno za člane planinskih društev iz Koroške, Slovenije in Italije

Obiščite tudi naš

11. praznik planin,
ki bo potekal 8. aprila 2017

v okviru sejma za Prosti čas
Celovec v hali 5

Kupon velja za največ dve osebi, unovčite pa ga lahko na vseh blagajnah sejma v času trajanja sejma Prosti čas od 7. do 9. aprila 2017.

Svojevrsten jubilej

Bilo je sedemnajst let pred letom 2000, zdaj je sedemnajst let po njem. To je ta jubilej.

V učno-vzgojnem središču Bavšica je potekal tečaj za planinske mentorje. Dvaintrideset učiteljic in učiteljev, doktor Bojan Pochyla, kuharica Slavica Breznik in sedem inštruktorjev. Predmetnik je bil takrat enak predmetniku tečajev za mladinske vodnike, le poudarki so bili drugačni: gibanje v gorah, nevarnosti, orientacija in podobne planinske teme. Pedagoške teme smo skoraj v celoti udeležili že z delovanjem, družabnostjo in zgledom. Tečajniki so jih namreč obvladali vsaj tako dobro kot inštruktorji, saj so bili pedagoški delavci z bogatim znanjem in izkušnjami. Planinstva niso potrebovali kot formalne učnosti planinske organizacije, ampak kot sredstvo in metodo za svojo pedagoško dejavnost. Tudi Planinska zveza se je zavedala, da mentorji ne potrebujejo nje, ampak ona nujno potrebuje take vzgojitelje planinskega podmladka, pedagoške strokovnjake in zelo odgovorne ljudi. Skrb, da bi se pozneje sami lotevali prezahtevnih poti, bi bila zato odveč, bila bi celo podcenjevanje njihovega strokovnega znanja. Taka družina se je zbrala v šotorih Bavšice.

Zadnja tura tečaja je bil vzpon na Bavški Grintavec pod vodstvom inštruktorja Bovčana Mirana, glasbenika, zaljubljenega v gore. Pohod je predstavil na predvečer izleta. To je ob slikah in glasbi opravil tako prepričljivo, da skoraj ne bi bilo treba na pot. Za popestritev je na koncu prebral še opis nevihte, ki jo je pisatelj Julius Kugy doživel na Bavškem Grintavcu – pekel na gori. Ob ugodni vremenski napovedi ni nihče niti pomislil, da bi lahko naslednji dan zašli v kaj takega. Zjutraj ob štirih je dolga kolona krenila. Spredej Miran, nato tečajniki, med njimi enakomerno razporejeni inštruktorji, zadaj domačin in reševalec Jelko. Čez pol ure so se v vodstvu začeli menjavati tečajniki. Teklo je gladko. Vrhovi so drug za drugim zažareli, nebo je bilo brez oblaka.

Planina Bukovec, sedlo Kanja (rekli smo mu tudi Sezonsko sedlo; kadar so čezenj vodili domačini, so mu namreč vedno dajali drugo ime, npr. Pri farjih), potem pa vzpon po zelo zahtevni smeri proti vrhu: izpuljeni klini, plahutajoče jeklene vrvi, krušljiv svet, samovarovanje in varovanje, utrujenost ... Pot nam je vzela

Skupinska fotografija z mentorji
Arhiv Srečka Pungartnika

kar nekaj časa. A z dobro voljo je šlo. Vrh. Stiski rok. Čestitke. Zbadljivke. Fotografiranje. Malica.

Zakaj pa Triglav v daljavi nekaj mrmra? Zakaj nebo nad njim postaja sivo, ta sivina pa se pomika bliže? Inštruktorji smo se skrivaj spogledali. Ali ima morda Kugy prste vmes? Sestop po smeri prihoda bi bil prezahteven in zato prepočasen. Črtano. Umik po travnatih pobočjih proti Soči bi bil v dežju prava drsalnica. Črtano. Ostala je pot po grebenu proti Svinjaku (Sovinjaku?) in nato za grebenom varno na planino Bukovec. Nekaj inštruktorjev je šlo pripraviti krajše zavarovanje, a so se kar *zakvačkali*. Ko smo krenili, je Triglav že tako glasno "komandiral" okolico, da se je tudi sonce občasno skrilo.

V popolni tišini, z nekoliko večjo razdaljo med hodci, se je idealna kolona počasi vila po grebenu.

Bil sem postavljen na čelo kolone, torej primoran odločati o njeni usodi. V stiskah pa začnejo človeku možgani kar sami risati scenarije možnih dogodkov. Nevihta. Lije in treska. Spotikajoči pade in zdrsi po spolzkem pobočju. Strela. Zadene. Dva vrže čez greben v prepad. Da bi pregnal črne scenarije, se ozrem po koloni. Nekoliko je prepočasna, da bi pobegnili nevihti. Anita šepa. Zelo jo boli levo koleno. V ozadju nekdo polglasno pripomni: "Kaj nas mora zaradi Anite res vse pobiti?!"

Vdihnem, preštejem do tri in ustavim kolono. Tako umirjeno prijaznega svojega glasu še v življenju nisem slišal: "Brez skrbi, nikogar ne bo ubilo. Le počasi

in skrajno previdno stopajmo. Kmalu se bomo umaknili za greben. Anita, pridi k meni."

Skoraj pol teže nasloni na mojo desnico in gre bistveno hitreje.

Zbranost kolone je popolna. Dodatne teže ne čutim. Možgani, spodbujeni z oddaljenimi bliski in Kugyjem, pa spet začno, tokrat očitajoče. Doma imas otroke in ženo. Kdo te je klical sem? Sploh veš, kaj počneš, ko se *afnaš* po teh hribih? Zase bi kdaj poskrbel, ne le za druge.

Pade nekaj kapelj in prekine napad možganov. Kje je vendar prehod na drugo stran grebena? Aha, tukaj je. Zdaj pa, dež, izvoli. Vendar ni izvolil, prenehal je. Sestopili smo počasi in varno, jaz s pol Anite na desnici. Na planini Bukovec smo spet zadihali. Nekje zadaj, kjer je bil prej govor o pobijanju, se je oglasila pesem. Učiteljice znajo peti, in to lepo.

Mentorske tečaje sem v enajstih letih vodil desetkrat. Vsakokratnega smo sklenili s tabornim ognjem. Takega tabornega ognja, polnega pesmi in veselja do sožitja v gorah, kakršen je bil leta 1983 zvečer po turi z Bavškega Grintavca, ni bilo ne prej in ne pozneje. Kaj je močnejše kot gorsko tovarštvo, kaj je močnejšega od zavesti skupine, da "strahljivca v celem ni imel števil"?

Ta zapis naj bo blag spomin na tovariše s tistega tečaja, ki so medtem krenili po večnih poteh: Borisa Mlekuža, Jako Čopa, Bojana Pochylo, Tonko Grošelj, Palija Jerebica in Vinka Pfeiferja. Upam, da smo vsi drugi še v koloni z Bavškega Grintavca. ●

Bavšica z Bavškega Grintavca

Foto: Peter Strgar

Boštjan Rožič,
Petra Žvab Rožič

Kaj je črnega na Črni prsti?

Črna prst je s 1844 metri eden višjih vrhov južnih Bohinjskih gora. Pone se na Bohinjskem grebenu, ki se dviga južno nad Bohinjem in se vleče od Soriške planine na vzhodu do Velikega Špičja na severozahodu. Vrh Črne prsti ponuja čudovite poglede južno proti Baški grapi, na Primorsko in vse do morja. Na severno stran se pod njim lesketa Bohinjsko jezero, nad njim pa se vzpenja mogočna kulisa osrednjih Julijskih Alp. Na vrh, kjer stoji Planinski dom Zorka Jelinčiča, vodi veliko različno zahtevnih planinskih poti.

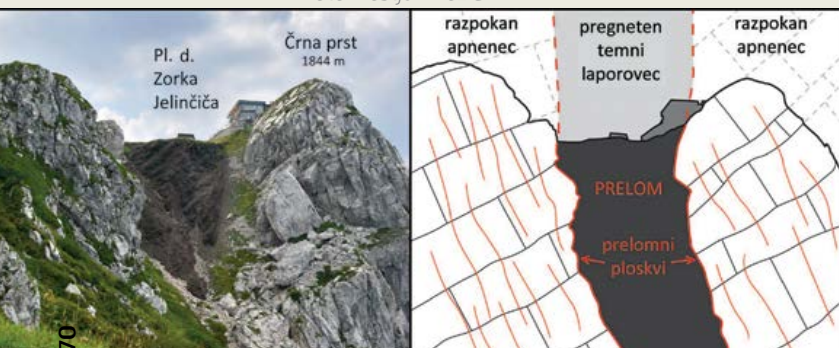
Pogled na Bohinjski greben od daleč razkriva enotno, sivo barvo vrhov, deloma poraščenih s travniki in ruševjem. Ni čudno, da se marsikdo vpraša, zakaj je eden od vrhov dobil ime Črna prst. Odgovor se skriva v zanimivi geološki zgradbi vrha. Ta se najlepše razkrije, če se na goro povzpemo z bohinjske strani, čez Planino za Liscem ali Planino za Črno goro. Pred zadnjim vzponom, ko se nam pogled odpre proti planinskemu domu, zagledamo pokončen pas temnih kamnin, ukleščenih med sive stene (slika 1).

Kaj so te kamnine in kako so se znašle na vrhu gore? Svetlo sive stene, ki gradijo večji del gore, sestavlja približno 210 milijonov let star apnenec, ki je nastal v takratnih toplih, plitvih morjih. Geologi ga imenujemo dachsteinski apnenec in je ena najpogostejših kamnin, ki gradijo Julijske Alpe. Vrh gore je zanimiv predvsem zaradi popolnoma drugačne, skoraj črne kamnine, ki je v obliki več deset metrov širokega klina ukleščena med sive apnence. Na prvi pogled spominja na temno prst, če pa stopimo bliže, lahko hitro ugotovimo, da je to prava kamnina. Gre za približno 100 milijonov let star temen laporovec (strjen lapor), ki je precej mlajši kot obdajajoči apne-

nec. Za razliko od svetlega dachsteinskega apnenca je laporovec nastal v globokem morju.

Kako pa so se tako raznovrstne kamnine znašle skupaj na gori? Odgovor se skriva v tektonskih premikih, ki so mnogo kasneje, šele v zadnjih 20 milijonih letih, dvignili Julijce. Ob tem so bile kamnine s številnimi prelomi razsekane v tektonske bloke, ki so se ločeno in različno hitro premikali. Tako so prišle mlajše kamnine v stik s starejšimi. Ob takih tektonskih premikih se velikokrat zgodi, da se v prelome, ki potekajo skozi trše kamnine (apnenec na Črni prsti), vgnetejo bolj mehke kamnine, kot je laporovec na Črni prsti. Te služijo kot nekakšno naravno mazilo in olajšajo premikanje trših kamnin vzdolž prelomov. Planinci imamo srečo, da si lahko posledice teh dogodkov od blizu ogledamo pri Planinskem domu na Črni prsti. Pod teraso planinskega doma najdemo temen laporovec, na samem vrhu nad domom pa svetle apnence. Pazljivo oko bo opazilo, da se med obema ponekod pojavlja tudi tanek sloj pisane, rdečkasto sive kamnine – apnenčeve breče. Verjetno gre za neptunske dajke. Kako je nastala ta kamnina in kaj ima opraviti z Neptunom – grškim bogom morja, pa preberite v eni od prihodnjih geoloških zgodb. ●

Fotografija in skica geoloških razmer na Črni prsti
Foto: Boštjan Rožič

Stik med temnim laporovcem in svetlim apnencem oziroma pisano apnenčevo brečo pri Planinskem domu Zorka Jelinčiča Foto: Boštjan Rožič

Pisati o svojem hobiju

Predstavitev stalnih sodelavcev revije:
Petra Zupet,
avtorica prispevkov v rubriki Zdravje

Petra Zupet Foto: Damjan Končar

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Po izobrazbi sem zdravnica in profesorica športne vzgoje, saj sem si že od srednje šole dalje želela delati kot zdravnica športne medicine, hkrati pa sem se tudi že zgodaj zavedala, da mi le kombinacija obeh študijev lahko da znanje, ki ga potrebuje zdravnik za razumevanje specifičnih obremenitev športnikov različnih športnih panog. Svoje klinično ambulantno delo s tekmovalnimi športniki nadgrajujem z rednim raziskovanjem na področju preprečevanja poškodb pri športu, spremljanja športnikovih sposobnosti in preprečevanja utrujenosti in pretreniranosti. Svoje klinično in raziskovalno delo prenašam tudi na mlajše generacije kot predavateljica (docentka) na Univerzi na Primorskem in Medicinski fakulteti v Ljubljani, mentorica zdravnikom specializantom, ki se usmerjajo v medicino športa, mentorica diplomantom in magistrskim ter doktorskim študentom ter vabljen predavateljica na domačih in tujih strokovnih srečanjih. Zelo aktivna sem tudi v Evropskem in Svetovnem združenju za medicino športa kot članica znanstvene komisije in komisije za razvoj združenja. To mi nudi veliko širino in mnogo idej, ki jih preko IMŠ – Inštituta za medicino in šport v Ljubljani, kjer skrbimo za naše športnike, prenašamo v praktično delo. Priznati moram, da delam bistveno več kot 40 ur na teden. A imam to srečo, da zjutraj nikoli ne pomislim, da grem (ali celo moram) v "službo". Moja služba je moj hobi in v njej resnično uživam. Je pa res, da je plod trdega dela ...

Kaj najraje počnete v prostem času?

Najraje čas preživljam s svojo družino in najljubše mi je, da smo skupaj športno aktivni. Starejši, Aljaž, je na primer že pri štirih letih "obvladal" vožnjo po pršiču zunaj urejenih smučišč. (Nasmešek.) Mlajši, Nace, pa gre seveda po bratovi sledi. (Nasmešek.)

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Lahko rečem, da so gore poleg družine in službe moja največja ljubezen. Turno smučanje je moj najljubši šport, sem pa tudi aktivna v Gorskem reševalni zvezi Slovenije kot zdravnica reševalka letalka. Trenutno imam za to zaradi službe in odraščanja sinov sicer manj časa, ampak verjamem, da je to le prehodno obdobje. Ker ve-

dno poskušam združiti svoj hobi (šport oziroma gore) s službo, sem tudi doktorirala na področju višinske medicine in se vključila v Raziskovalno skupino PZS, ki jo odlično vodi dr. Slavica Tovšak. Gore so mi všeč tudi zato, ker nas s svojo "strogostjo" naučijo discipline in spoštovanja.

Vaš najljubši kotiček/najljubša aktivnost v gorah?

Rada odkrivam nove kotičke sveta in meni neznana gorstva, so mi pa načeloma gore bolj všeč pozimi. Najbolj so mi všeč odmaknjeni kraji, brez civilizacije, kot je pogorje Altaj (Sibirija, op. ur.). Verjetno je to v precejšnji meri povezano z mojim vsakdanjim tempom življenja, ki je za moj okus bistveno prehter, zato mi ustreza občasen odmik v kraje, kjer čas nima pomena in kjer včasih skrbimo zgolj za svoje preživetje. V takih trenutkih človek samega sebe spozna mnogo bolje kot v svetu udobja, v katerem živimo – čeprav se ga mnogokrat ne zavedamo.

Vaš moto v življenju je ...?

Verjamem v znanje, delo, ljubezen, poštenost in moč za uresničevanje svojih želja. Najljubši moto pa mi je ta, ki nam, staršem, nastavlja zrcalo pri vzgoji otrok: Če otrok živi v strpnosti, se nauči potrpežljivosti. Če otrok živi v opogumljanju, se nauči zaupati. Če otrok živi v pohvali, se nauči ceniti. Če otrok živi v poštenju, se nauči pravičnosti. Če otrok živi v varnosti, se nauči verjeti. Če otrok živi v odobravanju, se nauči ugajati sebi. Če otrok živi v sprejetosti in prijateljstvu, se nauči najti ljubezen na svetu.

Kako ste začeli sodelovati s Planinskim vestnikom?

S Planinskim vestnikom sem začela sodelovati, ko me je glavni urednik Vladimir Habjan pred leti povabil, če bi napisala prispevek na temo ... ne spomnim se točno, katero. Privolila sem, in od takrat dalje redno sodelujem.

Zakaj radi sodelujete s Planinskim vestnikom?

Revijo zelo rada berem, zdi se mi odlična, in če lahko tudi sama k temu prispevam s svojimi članki, sem zelo vesela. Pisati o medicini v gorah pa je zame pisati o svojem hobiju. (Nasmešek.) ●

Jani Bele

Smetarji v Himalaji

Jani Bele

Lakpa Nurbu Šerpa je bil pred kakšnimi šestimi leti eden izmed tečajnikov v naši šoli v Manangu. Po svojem znanju in razgledanosti nekaj razredov pred drugimi. Ne bom pozabil navdušenja, s katerim mi je razlagal, kaj vse bo počel po tem tečaju, in včasih, priznam, sem ga imel že malo dosti z njegovo uslužnostjo. Ampak vseeno, če bom kdaj pripeljal kakšno skupino prijateljev na trekking v Nepal, bom njega prosil za pomoč, sem si že takrat obljubil. Stike sva ohranjala z dopisovanjem po elektronski pošti, in kadar sem bil ponovno tam, sva se vedno srečala. Med tem časom je začel delati s svojo trekking agencijo, in kar je najbolj zanimivo – orientiral se je na japonski trg. Zdaj govori in piše perfektno japonsko. Nekajkrat mi je omenil, da je odkril novo krožno pot do baznega tabora pod Makalujem, kako je lepo tam spomladi, ko cveti več vrst rododendronov, in vaba je bila dana na trnek. Spomladi se nas je zbralo dvanajst prijateljev in po začetnih zapletih na letališču v Katmanduju zaradi odpovedi notranjih letov smo le prispeli do vasice Num, kjer je začetek tega trekinga. Že takoj po prečenju Aruna smo zavili po svoje. Tja, kjer belce bolj poredkoma vidijo. Kraljevski sprejemi v dveh vaseh, kjer smo prenočevali, so se za vedno vtisnili v naš spomin. In potem pet dni čisto sami. Včasih komaj vidna pot, ki so jo shodili pastirji, nas je vodila skozi pragozdove, čez grebene in doline, mimo začudenih oči pastirjev na

Dobra volja ob koncu etape in velikem kupu smeti žal ni dolgo trajala.
Foto: Jani Bele

redkih planinah. Kar prehitro smo prišli do stika s klasično trekking potjo, približno dve uri nad reko Barun. Že po nekaj metrih hoje po tej poti pa šok. Ojoj, koliko smeti. Na poti ter levo in desno ob njej prevladujejo ovitki čokolad, čipsov, bombonov in tistih majhnih kvadratnih ovitkov s slikami razjedenih dlesni. Vsebinsko teh zavitkov si domačini tlačijo za dlesni in bojda so v njej majhni kristalčki, ki vzdražijo sluznico, da oddaja več sline. No, vsaj žejni niso, pa še malo jih pribije zraven. Žalostno. Krepko smo že oddaljeni od zadnjih vasi in po tej poti hodijo le pastirji ter udeleženci trekingov in odprav. Tujci smo v glavnem od doma navajeni na varstvo narave, torej so glavni onesnaževalci domačini. Da ne bo pomote, govora ni o dogajanjih na visokih gorah. Tam je druga zgodba.

Ob vrnitvi izpod južne stene Makaluja sem se spomnil, da bi lahko naredil nekaj vzgojnega. Okoli sebe sem zbral vso 40-člansko ekipo domačinov (vodnike, kuharje, nosače) in jim za začetek povedal nekaj besed o lepotah Nepala. Potem sem segel v žep po čokolado, jo odvil in ovitek spravil v žep. No, vidite, tako je treba delati. A da ne bom ostal le pri besedah, sem mednje razdelil plastične vreče, češ, zdaj bomo pa pobirali odpadke na poti. Hodil sem z dvema dekletoma iz kuharske ekipe in bil prav navdušen nad njuno zagnanostjo. Izbiral sem že besede pohvale, ki jima jih bom izrekel pred celo ekipo, ko pridemo na konec dnevne etape. Besedila govora še nisem dokončal, ko zagledam nosače, oprtane s svojimi do 30 kilogramov težkimi tovari, kako skačejo sem ter tja, se sklanjajo in pobirajo odpadke. Ti si šele zaslužijo pohvalo. Na travniku pred *lodžem*, kjer smo postavili tabor, se je nabral konkreten kup smeti. Navdušen nad uspehom svoje zamisli sem sklenil narediti še naslednji korak. Smeti bomo sortirali. Komaj sem to izrekel, mi že ni bilo jasno, kaj bomo naredili z ločenimi odpadki. Tega niso vedeli niti nosači, ko so čez pol ure gledali dva kupa pred seboj. A so hitro našli rešitev. Vse skupaj so zmetali v luknjo in zažgali. Da se je smrad po tleči plastiki še celo noč plazil med šotori, je že druga zgodba. Temeljito smo očistili pot štirih dnevnih etap. Ko smo se približali prvim vasem, smo se morali sprijazniti z dejstvom, da smo boj s smetmi izgubili. Da tudi vzgoja nosačev ni padla na plodna tla, pa smo videli v zadnji vasi, ko so nosači po prejemu plačila navalili v trgovine in je embalaža kupljenih stvari letela na vse strani. ○

Zima se je končno začela tudi v obliki rednih pošiljk snega, s čimer pa dela medvedjo uslugo plezalcem, saj se belo "govno" nima časa predelati. So pa zato nekoliko bolj radostni turni smučarji, ki skoraj vsak dan poskrbijo za nove fotografije vijug po deviški belini. Kljub nestabilnim razmeram se je veliko plezalo, predvsem v lažjih in lahko dostopnih smereh oz. grapah. Nastalo je nekaj novih smeri, sicer pa menda vsi čakamo na močno odjugo in zmrzal, preden pomlad prinese telohe in zvončke. Poglejmo, kaj se je dogajalo v zadnjem mesecu.

Nove smeri na domači grudi

V prejšnji številki sem omenil vzpon v S-steni Peči, in sicer so **Kardan (250 m, IV+)** preplezali Sebastjan Domenih (AO PD Bovec) ter Ivan Rejc in Marko Gruden (oba Soški AO). Smer je že isti dan dobila prvo ponovitev, opravila pa sta jo Luka Plut in Miha Zupin (oba AO PD Kranj) in ji v drugi polovici stene dodala približno sedemdeset prvenstvenih metrov. Razmere v steni so bile odlične, da ne rečem fantastične, razpoloženje je nekoliko pokvaril le zlomljeni kardan na Domenihovi "škrinji". Ampak kdor pozna Domeniha, ve, da ga tak pripetljaj pri uresničevanju želje po preplezani novi smeri ne ustavi. Tine Cuder (AO PD Trbovlje) je bil priden v ledu, in sicer je med Ovčjo vasjo in dolino Zajzera skupaj z Italijanom Enricom Karletto Mosettijem preplezal novo kombinirano smer. V spodnjem skalnem delu je Mosetti predhodno že namestil svedrovce in tako začrtal linijo. Prvi raztežaj, ki poteka po skalni razpoki do sveče in čeznjo na polico, je Tine preplezal v tretjem poskusu, Enrico pa je nadaljeval v drugem raztežaju, ki gre s police čez svečo do vrha. Smer sta poimenovala **Panta Rhei (50 m, M8, WI6)**. Nekaj dni zatem, natančneje 28. januarja, je smer ponovil tudi Vili Guček.

Tine je plezanje nadaljeval v Reklanici. Tam je z Romanom Benetom

preplezal novo kombinirano linijo nasproti slapu Rio Vandul. Za smer je značilna precej kompaktna skala in ob njenem vzponu tudi majhna količina ledu. Smer sta poimenovala **Hysteria (130 m, M7, WI 6+)**, v njej pa pustila devet svedrovcev – štiri na varovališčih in pet za vmesno varovanje.

24. januarja sta Rado Lapanja in Tone Črv (oba AO PD Cerklje) preplezala novo smer v V-steni Mernka. Kljub vzhodni legi razmere niso bile najboljše, saj sta prevladovala suh in nepredelan sneg ter predirajoča se skorja. Smer sta poimenovala **Grapa v Mernku (270 m, 50°/30°–40°)**. Dvojica je nadaljevala delo tudi naslednji mesec, in sicer sta 17. februarja preplezala še zadnjo naravno možnost v J-steni Matajurskega vrha. Linijo sta imela ogledano že dlje časa in končno je napočil čas za bližnje srečanje z njo. Grapa je nadaljevanje Rajtlske grape in v primeru dobrih razmer v njuni smeri in dobrega ledu spodaj bi jo lahko povezali v približno osemmetrsko smer. Smer sta poimenovala **Poslednji Mohikanec (400 + 100 m, 30°–40°)**. Zadnjih sto metrov do vrha sta plezala po Vzhodni grapi. Razmere so bile dobre, zato menita, da so take tudi v sosednjih smereh. Plezalci, lepo vabljeni v Matajurski vrh!

5. februarja sta Andrej Jež in Gašper Fašun (oba AK Črna) preplezala novo smer v S-steni Pece oz. v Kordeževi glavi. Gre za krajšo, zelo krušljivo smer, ki ponudi kar nekaj presenečenj, zato je tudi njeno poimenovanje precej zgovorno – **Peskovnik (200 m, IV+/III)**. Razmere so bile slabe, sneg je bil nepredelan, suh, nesprijet, vreme pa tudi ne najbolj optimalno. Celotna tura z dolgim, napornim dostopom in sestopom je trajala kar cel delovni dan.

Teta zima

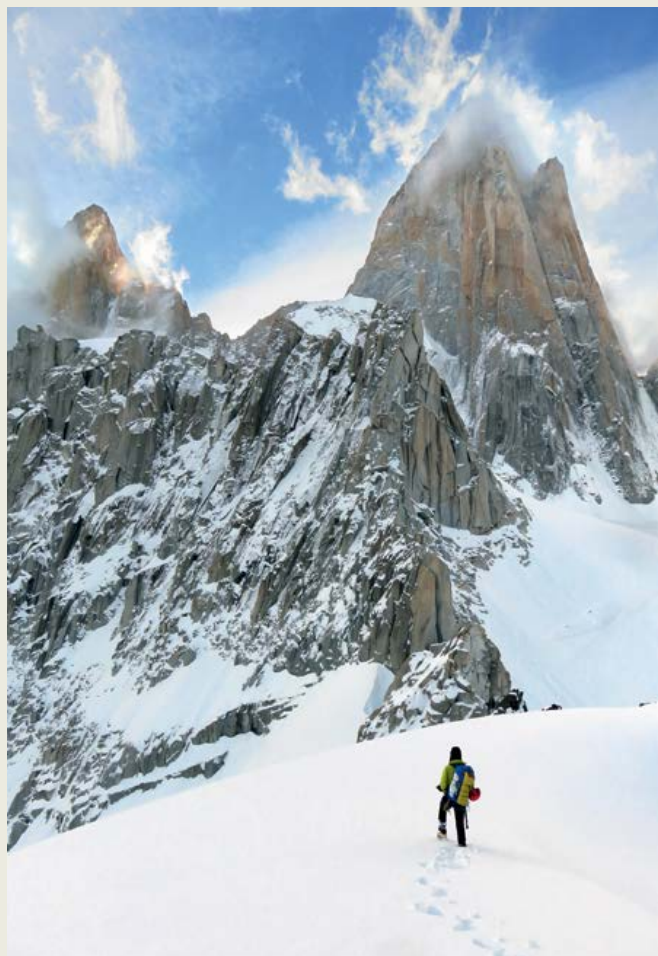
Novica z nekoliko gostejšo brado prihaja še iz lanskega leta. 29. decembra sta Matija Volontar in Peter Sodja (oba AO PD Jesenice) v Stenarju preplezala **Kavkin slap (350 m, M6, 80°/70°)**. Ključ smeri v prvem raztežaju sta oba zmogla prosto, za ponavljavce pa sta v njem pustila en nov klin.

Led pa še kar vztraja

Majhno dirko po slapovih sta si privoščila Rok Kurinčič (Soški AO) in Tine Andrejašič (AS PD Ajdovščina), ki sta v zgodnjem jutru začela v **Peričniku (120 m, 5, X, WI 90°/85°, 75°)**, nadaljevala v **Vzhodnih Skočnikih**, kjer sta opravila obe liniji (**45 m, WI6-in WI5**), ter za konec preplezala še **Stiriofobijo (110 m, WI6)** in **Katarzo (100 m, WI5)**.

25. januarja so Rok Kurinčič, Marko Gruden in Sandro Krajnc (vsi Soški AO) preplezali **Šprickobl (90 m, WI6, 90°+/90°, 70°)** v Baški grapi. Slap leži precej nizko, poleg tega ga vsako jutro poboža sonce, zato ni med tistimi, ki bi redno zamrznilo. Posledično ni doživel veliko ponovitev, prva pa sta ga preplezala Slavko Svetičič in Vojko Pajntar 4. marca 1986. Naslednje leto sta vzpon ponovila Darko Podgornik in Drago Frelih. Slap se omenja tudi kot Kacenpoh, a to poimenovanje je napačno, saj leži precej stran od glavne struge Kacenpoha ali Mačjega potoka. Lep vzpon pred odjugo je uspel Boštjanu Sovdatu in Tilnu Rakuščku

*Patagonsko vreme plezalcem ni bilo naklonjeno.
Foto: Matej Mučič*

(oba Soški AO), in sicer sta preplezala **Parabolo (50 m, WI6, 90°+/85°-90°)** pod Loško steno. Naslednji dan sta dobro ogreta preplezala še **Lepo Furlanko** in **levo varianto slapa ABC (90 m, WI5-5+, 90°/ 80°)** v Zajzeri.

28. januarja sta Aleš Vrhovnik in Miha Zupin (oba AO PD Kranj) v dolini Remšendol preplezala redko preplezani slap. Glavni kronist vzponov v primorskih stenah beleži samo en znan vzpon, in sicer sta ga opravila Ivan Razpet in Zvonko Cvek 22. januarja 2011. Slap sta poimenovala **Uso-da/Drugi slap (130 m, WI5+)**. Miha in Aleš sta ga v trenutnih razmerah ocenila z WI5.

Kje so naše ladje?

Denis Arnšek (AO PD TAM) in Aleksander Krajnc (AO PD Ljubljana - Matica) ter Francoz Romain Pintat so na naš kulturni praznik v dolini Les Orres preplezali **Dancing Fall (100 m, II/WI5+)**. Slap je bil strm, led pa nič kaj mehak in voljan sprejemati oklov cepinov, zato so se fantje morali kar potruditi. Do zaključka redakcije nam ni uspelo izvedeti, ali bi recitiranje Prešerna pomagalo pri ukrivljanju strmine v prijaznejše naklone. Po počitku sta Denis in Aleksander preplezala še **Sombres Heros (100 m, II/WI5)** v dolini Ceillac. Za razliko od prvega vzpona sta tukaj uživala v odličnem ledu.

Tudi člani AO PD Tržič in njihovi simpatizerji so se mudili v tujini. V dolini Cogne so plezali predvsem v "klasi-kah", kolikor so jim razmere pač dovoljevale, saj tudi tam mraz lednim plezalcem ni bil ravno naklonjen.

*Kamničani
v Patagoniji
Foto: Matej Mučič*

Kljub temu so preplezali kar lepo število slapov, med drugimi **Cascato Tuborg (II/4+, 200 m)**, **Candelabro del coyote (II/4+, 180 m)**, **Chandelle Levure (III/4+, 220 m)**, **Vertigine di Porcellana (II/3, 120 m)**, **Cascato Lauson (II/3, 110 m)**, **Cascato Thoule (II/3+, 100 m)**, **Cascato di Lil-laz (I/3, 240 m)**, **Cold Couloir (V/4+, 500 m, 400 m)** in **Cascato E' Tutto Relativo (III/4, 200 m)**. Glede na motivacijo in željo bi zagotovo preplezali kaj več, a jih je moč narave (beri: dež) odplavila nazaj proti rodni grudi.

Janez Skok in Ines Božič Skok sta skupaj s sarajevskim plezalcem Edinom Zuhrićem preplezala slap **Ska-kavec (98 m, WI6+)**, ki je eden izmed petih največjih slapov na Balkanu. Slap so že dolga leta napadali številni plezalci, poskusi so se nabirali, a za uspešen vzpon je vedno nekaj zmanjkalo, največkrat mraz. No, letos se je to spremenilo in vzpon, ki zahteva kar nekaj fizične in psihične kondicije, je bil opravljen.

V Patagoniji so se letos potepali Ambrož Bajde, Matej Mučič in Žiga Oražem (vsi AO PD Kamnik), a jim vreme ni bilo naklonjeno. Po ovinkih se govori, da je letošnja sezona ena izmed najslabših sploh. Vsaj kar se vreme na tiče, saj Cerro Torre še ni doživel vzpona, na Fitz Royu pa so plezalci izstopali samo iz smeri Supercanaleta. Tako je večina plezalcev z našimi protagonisti vred spustila pogled na nižje vrhove. Kamniška trojica je sile usmerila v Poincenot, 3002 m, in preplezala smer **Whillans-Cochrane (550 m, 5+, 70°, M4)**, delo legendarnega angleškega plezalca Dona Whillansa, ki je, tako kot je divje plezal, tudi divje in veliko popival. Srčni napad je končal njegovo življenjsko pot pri dvainpetdesetih letih. Konec februarja je Luka Lindič (AO PD Celje - Matica) skupaj z Ines Pappert preplezal kombinacijo smeri **No siesta in Bonatti-Vaucher (1100 m, težko)** v Grandess Jorasses. Trenutno so stene v tistih koncih precej suhe, k težavnosti vzpona pa je pripomogel tudi močan veter. Luka je vzpon označil kot enega izmed svojih najbolj mrzlih v Alpah.

Novice je pripravil Peter Bajec - Poli.

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

Bloudekova plaketa za športna plezalca

14. februarja so na Brdu pri Kranju podelili najvišja priznanja v športu v Republiki Sloveniji, Bloudekove nagrade in plakete. Med dobitniki priznanj sta bila tudi športna plezalca Janja Garnbret in Domen Škofic, ki sta za odlične tekmovalne rezultate v preteklem letu prejela Bloudekovo plaketo. Slovenski športni plezalci so bili z najvišjimi nagradami v slovenskem športu nagrajeni že v preteklosti. Najvišje priznanje, Bloudekovo nagrado, sta prejeli Martina Čufar (2001) in Mina Markovič (2012), ki je leto prej skupaj z Natalijo Gros prejela tudi Bloudekovo plaketo. Zadnje je za leto 2014 za pomemben tekmovalni dosežek v športu prejel tudi Jernej Kruder.

Balvaniranje na Kanarskih otokih

Najboljši slovenski balvanski plezalec zadnjih let Jernej Kruder je skupaj s še nekaj slovenskimi plezalci plezal v balvanskem področju Mogana na Gran Canarii. Uspešen je bil kar v treh problemih, ocenjenih z 8B. Svojo bero balvanskih vzponov je dopolnil še s sedmimi balvani z oceno 8A+ ter štirimi z oceno 8A.

Ramadam (8B)

Gregor Vezonik je v januarju opravil nekaj odličnih balvanskih vzponov, predvsem je treba omeniti uspešen vzpon v balvanskem problemu Ramadam, ki je v Ožbaltu in nosi oceno 8B. Prvi vzpon je marca leta 2009 opravil Rok Klančnik, mesec za njim je drugi vzpon opravil Jernej Kruder, še dve leti pozneje pa tretjega Miha Britovšek. Pred tem je bil Vezonik plezalno aktiven čez lužo, ko je plezal v balvanskem področju Red Rocks v Koloradu. Uspešen je bil v sedmih problemih, ocenjenih z 8A ali več, najtežja med njimi pa sta bila The Reflecting Pool in Meadow Lemon Stand (oba 8B).

Weingerl do 8c, Kodele do prve 8b+

Za najtežji slovenski vzpon v zadnjem obdobju je poskrbel Boštjan Weingerl, ki je v Mišji peči preplezal smer Vizija (8c). Boštjana smo pred leti omenjali predvsem ob odličnih balvanskih vzponih, v zadnjem času pa pogosteje pleza tudi daljše smeri. V dveh letih je preplezal sedemnajst smeri, ocenjenih z 8b ali več. Svojo najtežjo smer pa je v Pajkovi strehi v Ospu preplezal Anej Kodele, ki je bil uspešen v smeri Active discharge (8b+).

Popravek in opravičilo

V januarski številki *Planinskega vestnika* je prišlo pri podajanju državnih prvakov za leto 2016 v težavnosti v kategoriji mlajših dečkov do nejlube napake. Ob Aneju Batagelju si je prvo mesto in posledično naziv državnega prvaka pripeljal tudi Bine Meke, ki pa v poročilu ni bil naveden. Za storjeno napako se Binetu opravičujem.

Novice je pripravil Peter Mikša.

Ženski vzpon v La Ramblu

Margo Hayes se je vpisala v zgodovino z vzponom v smeri La Rambla v Siurani v Španiji. Devetnajstletnica, doma iz Boulderja v Coloradu, ZDA, je postala prva ženska, ki je preplezala smer težavnosti z oceno 9a+ v dolžini 45 metrov.

La Ramblu je prvi preplezal Alexan-

der Huber leta 1994. Takrat so jo smatrali za najtežjo športno smer v Španiji. Potem ko se je tik pod vrhom odločil oprimek, je Huber prestavil sidrišče nekoliko nižje in preplezal smer z rdečo piko. Španski plezalec Ramón Julián Puigblanque jo je pozneje podaljšal za šest metrov in ohranil prvotno ime, Huberjeva linija pa je postala La Rambla Original.

Mire Steinbuch

LITERATURA

Planinski utrinki

Planinsko društvo Brežice, februar 2017

Da ambicije *Planinskih utrinkov*, glasila brežiških planincev, presega-jo običajne poročevalske težnje to-

vrstnih publikacij, me je prepričala tudi letošnja 31. številka. Na naslovnici je privlačen bližnji posnetek črnega teloha. Tudi sicer so fotografije pomemben del vsebine. Uvodniku sledijo statistična oz. opisna poročila dela posameznih odsekov in finančno poročilo, ki je tako nazorno, da mora biti razumljivo vsakemu pismenemu bitju. Okolje in varstvo narave, minljivost Triglavskega ledenika, poti soške fronte, slovenjegoriška planinska pot – to so vedno zanimive vsebine. Ne manjkajo niti osebni utrinki, opisi doživetij z izletov in pohodov, tudi do spomenika slovenskemu tolarju, ki so ga leta 2007 postavili brežiški planinci na Velikem vrhu v Orlici.¹ Sodelovali so tudi na prireditvi Brati gore v brežiški knjižnici. Pregleda ne bom zaključil z zadnjo stranjo, temveč se bom vrnil na enaindvajseto. Pritegnilo me je pisanje Bojana Jevšvarja, v katerem med drugim razmišlja o koristnosti "nekoristnega sveta". Dojema jo kot nagrado na vrhu gore, zaradi katere uveljavljena fraza o cilju in poti ni zanj nič drugega kot "prazno leporečjenje". Ni mi nerodno priznati, da bi članek še kako lepo spadal v *Planinski vestnik* in da sem *Utrinkom* zanj kar malo *fouš*.

Mire Steinbuch

¹ Več o tem na <http://pohribih.blogspot.si/2011/03/veliki-vrh-za-vrntev-med-hribolazce.html> in <http://www.gore-ljudje.net/novosti/8214/>.

Pohodniški nahrbtniki.

Vsi letni časi, vse poti.

Na voljo v:

Trgovine Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),
Trgovine Iglu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),
Trgovina Annapurna (Ljubljana), Trgovina Outdoor Galaxy (Bovec),
Trgovina Elan (Begunje), Trgovina Pod skalco, (Bohinj)

www.factorystore.si

Alexis Nouailhat: Slovenija v akvarelih,

La Slovénie en Aquarelles. L'Argentière-La Bessée, Éditions du Fournel, 2017. 25 EUR + poština.

Petdesetletnega Alexisa, ki prihaja iz St. Bonneta v Visokih Alpah (blizu Gapa v Franciji), osebno ne poznam. A svet je majhen. Alexis je v Gapu srečal gospoda Atma Singha, ki nam je na tekmah postregel s čajem *yogi* in me pred 12 leti navdušil tudi za jogo. Alexis je Atmi govoril o tem, da riše akvarele alpskih dežel, njihovo floro in favno, ter da ravno končuje knjigo o Sloveniji. Rad vidi, da uvodnike napišejo ljudje, ki so povezani z deželo in gorami. Atma Singh mu je rekel, da pozna dobro plezalko, ki zdaj živi v Franciji in ki lahko napiše nekaj o Sloveniji tudi v francoščini. In tako je pri meni zazvonil telefon. Alexis me je prosil, če lahko napišem nekaj o sebi, o plezanju, o Sloveniji in o tem, kaj mi je slovenskega najbolj pri srcu. Nekaj mesecev pozneje sem na dom dobila lepo knjigo s Triglavom na naslovnici in svojim besedilom za uvod. Nisem se mogla upreti želji, da knjigo predstavim tudi slovenskim ljubiteljem gora in da postavim avtorju nekaj vprašanj. Ni pogosto, da bi tujci izdajali knjige z akvareli, ki so odlična reklama za Slovenijo.

Knjiga je napisana delno v francoščini, delno v angleščini in delno tudi v slovenščini (o Triglavskem narodnem parku piše Jože A. Mihelič). Predvsem pa je v njej veliko lepih akvarelov, večinoma iz Julijskih Alp, saj je ta knjiga ne nazadnje le ena v zbirki akvarelov Pot brkatega sera, v kateri so predstavljeni akvareli pogorij osmih držav, čez katere potekajo Alpe. Zbirka je posvečena preminulemu francoskemu alpinistu Patricku Berhaultu, ki je od avgusta 2000 do februarja 2001 prečkal Alpe od Mojstrane do rodnega Mentona

Alexis Nouailhat pri delu
Arhiv Alexisa Nouailhata

na Azurni obali, in to čez najmarkantnejše vrhove in stene.

Motivi akvarelov v knjigi so sicer klasični. Triglav, Bled, Bohinjsko jezero, Sedmera jezera, domačije v Trenti, kozolci, tudi Škocjanske jame, Goričko, cerkev v Hrastovljah ... A kljub klasičnosti so akvareli izvirni, včasih humoristični, drugič poučni. Zelo pogosto na njih vidimo ptice v letu, najpogosteje so to jastrebi, divji petelini, sove. Alexis je namreč velik ljubitelj narave. Na njegovi spletni strani ga prijatelj opisuje takole: "V Alexisovih žilah teče posebna kri. Nekakšen eliksir, ki je mešanica nektarja gorskih rož, krvi kozorogov in jastrebov ter bistre vode visokogorskih potokov. Brez dvoma mu to daje sposobnost, da tako dobro razume živali ter da je njihovo razpoloženje sposoben prenesti na svoje akvarele."

Alexis Nouailhat je po končanem šolanju na šoli za ilustracijo v Lyonu opravil civilno služenje vojaškega roka na Zvezi za zaščito narave v Grenoblu. Kasneje je začel potovati po svetu s čopičem v roki. Pot ga je vodila od Amazonije do Sahare, Antarktike, Nepala in Patagonije. Leta 1988 je začel po Alpah slediti brkatemu seru.

Zakaj ste zbirko akvarelov alpskih dežel poimenovali Pot brkatega sera? Je to vaš najljubši ptič?

Da. Brkati ser je zelo lepa ptica ujeta, ki so jo uspešno ponovno naselili v Alpah, tako da nekako simbolizira vrnitev divjine.

Od kod izvira vaša ljubezen do akvarela in predvsem do narave in živali?

Že v otroštvu sem bil zelo rad v naravi, kjer sem opazoval in risal živali ter samo naravo.

Pravite, da dežele prečkate peš, s kolesom ali s kajakom, torej nekako tako, kot jih je Patrick Berhault?

No, ne čisto tako, ne plezam tako dobro, kot je on. Da pridobim čas, imam vseeno s seboj tudi avto. A tega za nekaj dni pustim počivati in se odpravim raziskovat peš. Tako lahko laže in podrobneje spoznam deželo, najdem lepe motive in srečam zanimive ljudi. **Kdaj ste obiskali Slovenijo in kakšen vtis so naredili na vas naša dežela ter njeni prebivalci?**

Slovenijo sem obiskal trikrat med letoma 1990 in 2016. Našel sem deželo z zaščitenimi biotsko raznovrstnostjo ter prijaznimi in gostoljubnimi domačini, ki so po duši vsi "hribovci".

Vam je kak Slovenec ostal v posebnem spominu?

Andrej,² znani himalajec, Tomaž³ in še mnogo drugih!

Ste se povzpeli na Triglav?

Ne še, upam, da se enkrat bom! Sem pa veliko krožil okoli tega očaka, ko sem ga risal, tako da sva si že domača.

Kako bi spodbudili Slovence, da bi kupili vašo knjigo?

Moji akvareli so nastajali na terenu in so pogosto obogateni z besedili v slovenščini, katerih avtorji so ljudje, ki sem jih srečal na poteh. Cilj knjige je tudi ozavestiti ljudi o pomembnosti zaščite gorskega okolja.

Več akvarelov si lahko pogledate na www.alexis-nouailhat.com.

Martina Čufar Potard

² Štremfelj.

³ Humar.

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza Slovenije (PZS) je med 1. in 4. februarjem sodelovala na 28. sejmu turizma Natour Alpes-Adria, kjer so se v okviru stojnice PZS predstavljale različne planinske kočice, gorski reševalci, gorski vodniki in Slovenski planinski muzej; Planinska založba PZS je pripravila tudi nekaj sejmskih ugodnosti. V okviru sejma je 2. februarja potekala podelitev priznanj za vrhunske dosežke v alpinizmu, športnem in lednem plezanju ter turnem smučanju za leto 2016, o čemer smo poročali v prejšnji številki *Planinskega vestnika*. Zadnji dan sejma je potekal v znamenju 6. konference o planinskem gospodarstvu, o kateri lahko več preberete v tej številki *Vestnika*. Raziskovalna skupina (RS) PZS je objavila javni razpis za najboljše diplomske ali magistrske naloge za leto 2017. Rok za oddajo nalog, ki kandidirajo za pohvalo oziroma nagrado, je 10. oktober 2017, za druge naloge in izbor teme pa po dogovoru. Najboljše naloge bodo nagrajene z denarno nagrado, ki jo lahko nagrajenci unovčijo pri nakupu edicij planinske trgovine.

PZS je na svoji spletni strani objavila pripombe planinskih društev ter Planinske zveze Slovenije na zadnji predlog Zakona o spodbujanju razvoja turizma. Osnutek zakona je zdaj v medresorskem usklajevanju.

Mladinska komisija se je s študenti 10. februarja odpravila na nočni pohod na Viševnik. Skupina je štele kar šestnajst planincev, nekateri med njimi so se prvič podali v hribe, za nekatere je bil to prvi zimski ali pa prvi nočni zimski pohod, kar je vsem prineslo nove izkušnje.

Vodniška komisija je februarja in marca izvedla licenčna izpopolnjevanja za vodnike PZS v snežnih razmerah, 18. februarja pa so na Valvasorjevem domu pod Stolom svoje usposabljanje na deljenem tečaju pričeli bodoči vodniki PZS kategorije A.

Gospodarska komisija je posredovala razpise planinskih društev za oskrbnike in/ali najemnike in osebe za Kočo na Golici PD Jesenice, za planinske kočice PD Nova Gorica (Dom dr. Klementa Juga, Planinski dom pri Krnskih jezerih in Gomiščkovo zavetišče na Krnu), za tri kočice PD Bohinj Srednja vas (Koča pod Bogatinom, Planinska koča na Uskovnici, Vodnikov dom na Velem polju), za Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti PD Podbrdo, Planinsko kočico Pesnik PD Radlje ob Dravi, za Tičarjev dom na Vršiču in Zavetišče pod Špičkom PD Jesenice, Kočo na planini Kuhinja PD Kobarid, objavljena pa sta tudi razpisa za pomoč pri strežbi in za delo v kuhinji v Planinskem domu pri Gosposodični na Gorjancih PD Krka Novo mesto in v Koči na Gozdu PD Kranjska Gora. Vse aktualne razpise najdete na spletni povezavi PZS (www.pzs.si/vsebinska.php?pid=169). PD Nova Gorica obvešča vse obiskovalce gora, da bo Planinski dom pri Krnskih jezerih odprt in normalno oskrbovan v zimski sezoni, in sicer med 10. marcem in 2. aprilom.

Komisija za planinske poti je v javno obravnavo dala drugi osnutek pogodbe o skrbništvu planinskih poti, pripombe so zbirali do 28. februarja.

Komisija za varstvo gorske narave (KVGNG) je razpisala usposabljanje za pridobitev naziva varuh gorske narave, ki bo pod vodstvom Irene Mrak in Marte Bašelj potekalo v treh terminih na treh različnih lokacijah, in sicer 6. in 7. maja v Tončkovem domu na Lisci, 27. in 28. maja v Domžalskem domu na Mali planini ter 17. in 18. junija v Valvasorjevem domu pod Stolom. Rok prijave je 31. marec.

Zbor odsekov za varstvo gorske narave je potekal 25. februarja v Trziču, na njem so med drugim potrdili program dela in finančni načrt KVGNG za leto 2017 ter okvirni program dela za leto 2018, volili nadomestne članke Izvršnega odbora KVGNG in podelili diplome dr. Angele Piskernik. Dopoldne pred zborom so izvedli še licenčno izpopolnjevanje varuhov gorske narave.

Meddruštveni odbor planinskih društev Gorenjske je razpisal tečaj za gorskega stražarja.

Komisija za alpinizem bo med 11.

in 18. marcem v Chamonixu izvedla zimski plezalni tabor za perspektivne alpiniste.

Planinska organizacija Indije je objavila spremenjene pristojbine za vzpone na vrhove na območju indijske Himalaje. Da bi promovirali osvajanje manj znanih vrhov indijske Himalaje, so znižali pristojbine za vrsto manj znanih indijskih himalajskih vrhov. Nov cenik in dodatne informacije najdete na spletni strani www.indimount.org.

Komisija za športno plezanje. Janja Garnbret (Šaleški AO) in Domen Škofic (ŠPO PD Radovljica) sta 14. februarja na Brdu pri Kranju prejela Bloudkovi plaketi za pomemben mednarodni športni dosežek v minulem letu.

Komisija za gorske športe. V Rabensteinu (Italija) se je 28. in 29. januarja odvila zadnja tekma svetovnega pokala v težavnostnem in hitrostnem lednem plezanju. Slovenski tekmovalci so se udeležili le tekme v težavnostnem lednem plezanju, Janez Svolfšak (AO PD Kranj) je bil deveti, Nace Grgoričič (AO PD Kranj) je imel kot debitant na tekmi svetovnega pokala nekaj smole v kvalifikacijski smeri, pristal je na 29. mestu v svoji skupini, Marija Jeglič (AO PD Ljubljana Matica) in Maja Šuštar (AO PD Domžale) sta si pripelzali 19. mesto (od polfinala ju je ločil en sam gib), Sara Jaklič (AO PD Kranj) je bila 33. Svolfšak, ki se je kot edini slovenski predstavnik udeležil vseh tekem svetovnega pokala, je v skupnem seštevku z 226 točkami zasedel odlično sedmo mesto. Aktualni evropski prvak v težavnosti se je 5. februarja v francoskem Champagnju na letošnjem svetovnem prvenstvu v lednem plezanju povzpela na odlično četrto mesto, kar je njegova najboljša uvrstitev v letošnji sezoni.

V soteski Mlačca pri Mojstrani so 8. februarja pripravili že 6. Humarjev memorial v spomin na ponesrečenega vrhunskega alpinista in plezalca Tomaža Humarja. V moški konkurenci je pričakovano slavil Janez Svolfšak, v ženski pa edina tekmovalka Nataša Zaletelj.

Dvajseti memorial Luke Karničarja in Rada Markiča in dvaindvajset-

to turnosmučarsko tekmovanje so Jezerjani v sončni zimski idili izpejli 28. in 29. januarja. Štiriinštirideset tekmovalk in tekmovalcev se je pomerilo na prvi letošnji turni tekmi pri nas, tekmovanje v parih pa je štelokratno za državno prvenstvo. Pri članicah sta naslov osvojili Klara Meglič (TTS Olimpik) in Veronika Rupnik (GRS Ljubljana), pri članih pa Luka Kovačič in Matjaž Mikloša (TTS Olimpik).

Nova prvakinja in prvak državnega prvenstva v turnem smučanju sta postala Karmen Klančnik in Nejc Kuhar.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) organizira letošnje usposabljanje za turnokolesarskega vodnika I, namenjeno kandidatom, ki bi želeli voditi kolesarske ture v gorski svet v okviru planinskih društev in drugih organizacij. Prvi del tečaja bo 3. in 4. junija na Krvavcu, drugi del pa od 22. do 25. junija v Valvasorjevem domu pod Stolom. Rok za prijave je 19. maj. KTK je pozvala turnokolesarske kolektive k oddaji letnega poročila o svoji aktivnosti ter k oddaji kontaktnih podatkov načelnika (rok za oddajo je 6. marec).

Turnokolesarski odsek PD Kranj že četrto leto zapored organizira šolo za turne kolesarje, ki se je začela 10. marca 2017.

Planinska založba je objavila razpis za odkup digitalnih fotografij za *Planinski koledar 2018*.

V Planinski trgovini PZS je na voljo tudi nova knjiga *Trden kakor skala – Kratka zgodovina Turistovskega kluba Skala* izpod peresa Petra Mikše in Elizabete Gradnik. Izšla pa je tudi nova, že tretja dopolnjena izdaja *Vodniškega učbenika*.

PZS je 11. februarja ob mednarodnem dnevu skupne evropske številke za klic v sili 112 na spletni strani objavila napotke o uporabi mobilnega telefona, ki utegnejo priti prav pri težavah v gorah in na planinskih poteh.

Povabili so tudi na enajsti festival gorniškega filma, ki se je letos zavrtil v Ljubljani, Domžalah, Celju, Novi Gorici in Mojstrani med 20. in 26. februarjem.

Nove koč s certifikati OPPK in DPPK

Letošnja konferenca o planinskem gospodarstvu, že šesta po vrsti, je potekala prvo soboto v mesecu, 4. februarja, ko se je na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani v okviru 28. sejma Natour Alpe-Adria zbralo več kot

osemdeset predstavnikov planinskih društev, ki upravljajo planinske koč. Gospodarska komisija (GK) PZS je pripravila zanimive teme in informacije, pomembne za upravljanje planinskih koč, upravljalci koč pa so si izmenjali svoje izkušnje in dobre prakse dela.

Seznam zaprtih poti na dan 24. 2. 2017 ob 14.59

Informacije o zaprtih planinskih poteh najdete na spletni strani <http://stanje-poti.pzs.si/>. Na podlagi obvestil društev in skrbnikov poti jih zbira ter objavlja PZS. Po planinskih poteh hodite na lastno odgovornost.

Odsek: Dovška JZ ↔ Čez Kamen S (k Pihavcu_1)
Lahka pot, dolžina = 898 m, območje: Gorenjska, Julijci, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO RADOVLJICA
Pogačnikov dom–Pihavec (posamezni odseki so ZAPRTI)
Odsek: Razcep ob Bistrici ↔ Most pod žičnico (E0002)
Lahka pot, dolžina = 2328 m, območje: Kamniško Bistriško, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO KAMNIK
Koželjeva pot ob Kamniški Bistrici (posamezni odseki so ZAPRTI)
Odsek: Petačev graben ↔ Selo nad Polhovim Gradcem (N0134)
Lahka pot, dolžina = 1622 m, območje: Notranjska, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO BLAGAJANA
Petačev graben–Prosenov grič (posamezni odseki so ZAPRTI)
Odsek: Kanja, greben ↔ Bavški Grintavec (G2552)
Zelo zahtevna pot, dolžina = 335 m, območje: Posočje, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO JESENICE
Koča pri izviru Soče–Bavški Grintavec (posamezni odseki so ZAPRTI)
Na Bavški Grintavec čez sedlo Kanja (posamezni odseki so ZAPRTI)
Zavetišče pod Špičkom–Kanja–Bavški Grintavec (Pot prijateljstva) (posamezni odseki so ZAPRTI)
Odsek: Poče ↔ Na Strelanjih (P0260)
Lahka pot, dolžina = 1319 m, območje: Posočje, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO CERKNO
Poče–Medrce–Porezen (posamezni odseki so ZAPRTI)
Poče–Porezen (posamezni odseki so ZAPRTI)
Odsek: Na Strelanjih ↔ Medrce S (P0261)
Lahka pot, dolžina = 2195 m, območje: Posočje, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO CERKNO
Poče–Porezen (posamezni odseki so ZAPRTI)
Odsek: Na Strelanjih ↔ Sedlo Medrce (P0262)
Lahka pot, dolžina = 1275 m, območje: Posočje, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO CERKNO
Poče–Medrce–Porezen (posamezni odseki so ZAPRTI)
Odsek: Razgorce Z ↔ Lipnik (Razgorce–Lipnik)
Lahka pot, dolžina = 1205 m, območje: Savinjska, vzhod, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO VINSKA GORA
Lamperček–Razgorce–Lipnik–Obirc (ODPRTA)
Odsek: Rinka S ↔ Rinka V (S0133 – novi)
Zahtevna pot, dolžina = 669 m, območje: Savinjska, zahod, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO CELJE – MATICA
Logarski kot–izvir Savinje (posamezni odseki so ZAPRTI)

Prisotni letošnji prejemniki certifikata Okolju prijazna planinska koča s predsednikom PZS Bojanom Rotovnikom (na levi) in Dragom Dretnikom, vodjem svetovalne pisarne GK PZS Foto: Dušan Prašnikar

Prva tema je bila namenjena analizi vzorčenja iztočnih voda iz malih čistilnih naprav (MČN) v planinskih kočah. Stanje na tem področju je osvetlil Drago Dretnik, vodja svetovalne pisarne v okviru GK. Marjetka Levstek, predstavnica JP Centralna čistilna naprava Domžale-Kamnik, pa je predstavila štiriletno delo na področju vzorčenja iztočnih voda na malih čistilnih napravah v planinskih kočah Slovenije. Le dobra tretjina koč, kjer je bilo izvedeno vzorčenje, ne presega dovoljenih normativov. Predstavniki društev in koč so na konferenci svetovali, kako sanirati slabo delovanje MČN in kako pri novi investiciji izbrati pravo MČN.

Veliko zanimanja je požela predstavitev rezervacijskega sistema za planinske kočice v okviru Združenja planinskih organizacij alpskega loka (CAA), ki ga je predstavil Wolfgang Peböck, dolgoletni najemnik planinske kočice Dumlerhütte v Avstriji. Združenje je na podlagi izkušenj iz Švice razvilo rezervacijski sistem, ki je prilagojen obratovanju planinskih koč. Tudi nekatere slovenske planinske kočice so pokazale zanimanje za vpeljavo tega sistema.

Udeležence konference so seznanili z novostmi glede elektronskih prijav gostov, s predlogom o Petrolovih darilnih bonih za planinske kočice, z usposabljanjem za oskrbnike planinskih koč, ki bo v začetku letošnjega maja, in s pobudo Siol.net za izdajo *Kulinaričnega vodnika po planinskih kočah*, ki bi izšel v sodelovanju s PZS.

Tak vodnik bi bil zagotovo zanimiva novost pri nas, vendar pa se je za zdaj odzvalo še premalo koč, da bi založnik Siol.net začel pripravo edicije.

Na konferenci so podelili letošnje certifikate Okolju prijazna planinska koča za obdobje štirih let; prejemniki so bili Dom dr. Klementa Juga v Lepeni (PD Nova Gorica), Dom na Menini planini (PD Gornji Grad), Planinski dom na Boču (PD Poljčane), Planinski dom na Košenjaku (PD Dravograd), Planinski dom pri Krnskih jezerih (PD Nova Gorica) in Turmovska koča na Slavniku (OPD Koper); osmim kočam so po štirih letih od prejema certifikata podaljšali veljavnost za naslednje štiriletno obdobje. Devet koč je prejelo certifikat Družinam prijazna planinska koča (DPPK), in sicer Dom na Peci (PD Mežica), Dom na Šmohorju (PD Laško), Planinska koča na Uršlji gori (PD Prevalje), Planinski dom na Kofcah (PD Tržič), Planinski dom na Košenjaku (PD Dravograd), Planinski dom na Uštah (PD Moravče), Planinski dom pod Storžičem (PD Tržič), Planinski dom v Gorah (PD Dol pri Hrastniku) in Turmovska koča na Slavniku (OPD Koper). Po konferenci je popoldne potekal še zbor gospodarjev, kjer je bila glavna pozornost posvečena spremembam pravilnika o planinskih kočah, bivskih in planinskih učnih središčih. Dokument so z nekaterimi dopolnili sprejeli, preden stopi v veljavo, pa ga mora potrditi še Upravni odbor PZS.

Zdenka Mihelič

NOVICE

Novi upravljavca Aljaževega stolpa

Vlada RS je na svoji seji 21. februarja za upravljavca zemljišča in Aljaževega stolpa na vrhu Triglava, ki je razglašen za kulturni spomenik državnega pomena, določila Javni zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS). Pobudo za prenos upravljanja je podal dosednji upravljavca Sklad kmetijskih zemljišč Republike Slovenije, Ministrstvo za kulturo pa je predlagalo, naj upravljanje prevzame ZVKDS, saj lahko kot pristojna strokovna organizacija za varstvo nepremične kulturne dediščine upravlja spomenike v državni lasti v okviru državne javne službe, večino investicijsko-vzdrževalnih del na Aljaževem stolpu pa naj bi predstavljala restavratsko-konservatorska dela, za katera je ZVKDS usposobljen.

Po sporočilu za javnost povzela
Zdenka Mihelič

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Pestro januarsko dogajanje

V januarju smo gostili prvo letošnje regionalno srečanje Dnevoev evropske kulturne dediščine (DEKD) in Tedna kulturne dediščine (TKD) z osrednjo temo *Voda – od mita do arhitekture*. Poleg muzeja smo udeležencem predstavili temo vse od ustvarjalnega navdiha, uporabe vodnega vira, kaj ga oblikuje in kaj znanjuje, do pobud za aktivnosti v okviru DEKD, ki bodo potekale po vsej Sloveniji zadnji teden v septembru pod okriljem Ministrstva za kulturo.

V sodelovanju s Planinsko zvezo Slovenije in Slovenskim gorniškim klubom Skala smo v muzeju predstavili novo knjigo *Trden kakor*

Obisk biosfernega območja Julijske Alpe

V januarju 2017 je javni zavod Triglavski narodni park (TNP) predstavil rezultate raziskave *Turistični obisk biosfernega območja Julijske Alpe*, pripravljene v okviru programa UNESCO MAB - Človek in biosfera. Osrednji namen raziskave je bil zbrati in analizirati obstoječe statistične podatke ter oceniti mnenje širše javnosti, pridobljeno leta 2016 z vprašalnikom o obiskovanju Triglavskega narodnega parka. Med statističnimi podatki so bili obravnavani tudi podatki o številu nočitev v planinskih kočah na območju parka. Ocena kaže, da je bilo v planinskih kočah v poletnih mesecih več kot 60.000 nočitev, od tega več kot 34.000 v sedmih kočah v Triglavskem pogorju. Zbran je bil tudi podatek o skupnem številu obiskovalcev na tistih lokacijah, kjer se obisk beleži sistematično. Skupno število obiskovalcev naravnih in kulturnih vrednot na območju TNP, za katere je treba plačati vstopnino (Korita Mostnice, Tolminska korita, Spominska cerkev sv. Duha na Javorci, slap Savica in soteska Vintgar), je v poletnih mesecih (junij-september) preseгло 300.000. V biosfernem območju Julijske Alpe smo v poletnih mesecih zabeležili več kot 574.000 turističnih prihodov in več kot 1.400.000 nočitev. Na podlagi pridobljenih podatkov smo pripravili nadaljnji načrt spremljanja obiska, ki predvideva upošte-

vanje predvsem tistih območij, za katera podatkov ni oz. so pomanjkljivi. Ocena mnenja širše javnosti kaže, da obiskovalci območja TNP najbolj cenijo lepo pokrajino ter mir in možnost uživanja v naravi. V obsežni anketi je sodelovalo 1718 posameznikov, med njimi četrtina tujcev. Večina vprašanih (75 odstotkov) obišče območje za vzpon na katerega izmed vrhov. Polovica vprašanih meni, da je varstveni režim primeren, 20 odstotkov, da je premalo strog, za 10 odstotkov vprašanih je prestrog, preostali pa se niso opredelili. Večina anketiranih je že obiskala vsaj eno od informacijskih mest v Triglavskem narodnem parku, z obiskom in podano informacijo so bili v veliki večini zadovoljni, predlagajo pa izboljšanje infrastrukture za obiskovalce na terenu in več digitalnih informacij. Obiskovalci so naklonjeni uporabi sredstev javnega prevoza. Rezultati raziskave kažejo, da so pripravljene spremeniti navade obiskovanja in namesto osebnega vozila uporabiti javni prevoz ali kolo. Za obisk npr. Bohinjskega jezera, doline Vrat ali Pokljuke je večina vprašanih pripravljena uporabiti nizkocenovni ali brezplačni javni prevoz. Rezultati raziskave kažejo, da so obiskovalci, upoštevaje prostorsko in časovno preobremenjenost posameznih lokacij v zavarovanem območju, pripravljene spremeniti svoje navade glede obiskovanja. Za reševanje problematike (prometni režim, uvajanje javnega prevoza) sta potrebna sistemski pristop in tvorno sodelovanje vseh deležnikov na lokalni in državni ravni.

Javni zavod Triglavski narodni park

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Organizacija Združenih
narodov za izobraževanje,
znanost in kulturo

Julians Alps
• Biosphere Reserve since 2003
• Man and the Biosphere Programme

Julijske Alpe
• Biosferno območje od leta 2003
• Program Človek in biosfera

Podpis memoranduma o infotočki Alpske konvencije. Generalni sekretar Markus Reiterer in direktorica muzeja Irena Lačen Benedičič.
Foto: Silvo Kokalj

skala - Kratka zgodovina Turistovskega kluba Skala, planinsko-sportne in kulturnovzgojne organizacije, kot sta zapisala avtorja Peter Mikša in Elizabeta Gradnik. Prvič smo slišali štiri skalaške pesmi v izvedbi Triglavskih zvonov, ki so posnete tudi na zgoščenci.

22. februarja smo v SPM v Mojstrani podpisali Memorandum o ustanovitvi prve informacijske točke Alpske konvencije v Sloveniji. V muzeju je tako uradno peta in hkrati najbolj vzhodna infotočka Alpske konvencije, ki jo je podpisalo osem držav iz EU za trajnostni razvoj in zaščito Alp. Alpe so s svojo biotsko raznovrstnostjo, vodnimi in lesnimi viri, naravnim, kulturnim in gospodarskim okoljem prebivališče za skoraj štirinajst milijonov ljudi in privlačna turistična destinacija za približno sto dvajset milijonov obiskovalcev letno. Festival gorniškega filma je letos prvič gostoval tudi v Mojstrani, iz programa festivala smo si tu lahko najprej ogledali trinajst filmov, poslušali eno predavanje in si nato ogledali še nagrajene filme. Glede na odziv je bil dogodek, ki smo ga organizirali v sodelovanju z Društvom za gorsko kulturo, nadvse uspešen.

Odmevali so še muzejski večer *Ultramaron okoli Himalaje* Andreje Sterle Podobnik in pet novih planinskih ustvarjalnic v času počitnic. Več o dogodkih na info@planinskimuzej.si ali 08 380 67 30.

Irena Lačen Benedičič

Foto: Andrej Trošt

U prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

TEMA MESECA

Bivaki

INTERVJU

Klemen Premrl, Erik Švab, Peter Dakskobler

Z NAMI NA POT

Kočevsko, Menina planina

gorenjska televizija

www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,

99,5 MHz, 103,7 MHz,

105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

Od Trente do Trojan, najbolj poslušana regionalna radijska mreža na Primorskem.

ZIMSKA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na radiu Ognjišče

z Blažem Lesnikom

radio ognjišče <http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

RADIO
UNIVOX

99.5 MHz

106.8 MHz

107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10

F: 01/893 99 24

E: info@univox.si

RADIO
KRANJ 97.3

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

NATURO

21. – 23. 4. 2017
Gornja Radgona

4. MEDNARODNI SEJEM AKTIVNOSTI IN ODDIHA V NARAVI

NA PLANINSKO TURO NA SEJEM NATURO!

Sejem NATURO, 4. mednarodni sejem aktivnosti in oddiha v naravi, po dveh letih ponovno vabi v Gornjo Radgono vse ljubitelje aktivnega preživljanja prostega časa v naravi.

Planinska zveza Slovenije, turistične organizacije, društva, naravna zdravilišča, turistične kmetije in predstavniki turističnih destinacij vam bodo predstavili zamisli za planinske, pohodniške in tekaške ture, kolesarske potepe, aktivne počitnice in izlete polne doživetij.

Pogumne planinke in planinci ste vabljeni, da se preizkusite na plezalni steni, na kateri bodo vsak dan potekale tudi demonstracije športnih plezalcev iz športne enote Slovenske vojske.

Vstopnico, ki je sicer v prodaji po 5 €, lahko člani Planinske zveze Slovenije kupite za le 4 €!

LOV

RIBOLOV

Sočasno se bosta odvijala sejma LOV in RIBOLOV, ki bosta nudila v ogled in ugoden nakup pestro ponudbo lovske in ribiške opreme. Mednarodna razstava starodobnikov AVTO - MOTO KLASIKA pa bo predstavila varovanje naravne - z ohranjanjem tehnične dediščine.

POVEZANI Z NARAVO!

 POMURSKI SEJEM
www.pomurski-sejem.si